

Briuselis, 2018 06 14
COM(2018) 461 final

2018/0244 (CNS)

Pasiūlymas

TARYBOS SPRENDIMAS

**dėl užjūrio šalių bei teritorijų ir Europos Sąjungos asociacijos ir Europos Sąjungos ir
Grenlandijos bei Danijos Karalystės santykių
(Užjūrio asociacijos sprendimas)**

{SWD(2018) 337 final} - {SEC(2018) 310 final}

AIŠKINAMASIS MEMORANDUMAS

1. PASIŪLYMO APLINKYBĖS

• Pasiūlymo pagrindimas ir tikslai

Šis pasiūlymas pateikiamas pagal 2021–2027 m. daugiametę finansinę programą, išdėstytą Komisijos komunikate Europos Parlamentui, Europos Vadovų Tarybai ir Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl šiuolaikiško biudžeto Sąjungai, kuri apsaugo, suteikia galių ir gina¹. Komunikate nustatyti ES išorės veiksmų programų pagrindiniai prioritetai ir bendroji biudžeto sistema pagal išlaidų kategoriją „Kaimyninės šalys ir pasaulis“. Vienas iš šių prioritetų – Tarybos sprendimas dėl užjūrio šalių bei teritorijų ir Europos Sąjungos asociacijos ir Europos Sąjungos ir Grenlandijos bei Danijos Karalystės santykių.

Užjūrio šalys ir teritorijos (UŠT) yra asocijuotos su Europos Sąjunga (ES) nuo Romos sutarties įsigaliojimo. Šios 25 salos Atlanto vandenyno, Antarkties, Arkties, Karibų, Indijos vandenyno ir Ramiojo vandenyno regionuose² nėra nepriklausomos šalys – jos priklauso nuo keturių ES valstybių narių: Danijos, Prancūzijos, Jungtinės Karalystės ir Nyderlandų.

Šiame pasiūlyme nustatyta taikymo diena – nuo 2021 m. sausio 1 d. Pasiūlymas teikiamas 27 valstybių narių Sąjungai, atsižvelgiant į 2017 m. kovo 29 d. Europos Vadovų Tarybos gautą Jungtinės Karalystės pranešimą dėl jos ketinimo išstoti iš Europos Sąjungos ir Euratomo remiantis Europos Sąjungos sutarties 50 straipsniu. Todėl jis netaikomas 12-ai UŠT, susijusių su Jungtine Karalyste. Likusių 13-os UŠT asociacija su Sąjunga grindžiama konstituciniais šių šalių ir teritorijų santykiais su trimis valstybėmis narėmis: Danija, Prancūzija ir Nyderlandais.

Apskritai UŠT yra gana savarankiškos tokiose srityse kaip ekonomikos reikalai, darbo rinka, visuomenės sveikata, vidaus reikalai ir muitai. Gynybos ir užsienio reikalai paprastai taip pat priklauso valstybių narių kompetencijai. UŠT nepriklauso Sąjungos muitų teritorijai ir vidaus rinkai. Todėl Sąjungos teisės aktai joms netaikomi. Kadangi UŠT gyventojai yra Europos Sąjungos valstybių narių, su kuriomis jų šalys ir teritorijos yra konstituciškai susijusios, piliečiai, jie turi ES pilietybę.

Tarybos sprendimu ES/2013/755³ (Užjūrio asociacijos sprendimas) reglamentuojami UŠT (įskaitant Grenlandiją), valstybių narių, su kuriomis jos susijusios, ir Europos Sąjungos santykiai. Jame apibrėžiami ypatingi UŠT, kaip ES bendruomenės dalies, ir ES santykiai bei nustatoma konkreti joms taikoma teisinė sistema. Pagrindinis galiojančio Užjūrio asociacijos sprendimo finansavimo šaltinis – 11-asis Europos plėtros fondas (EPF), taikomas UŠT (išskyrus Grenlandiją, kuriai taikomas atskiras sprendimas, finansuojamas ES biudžeto ištekliais) teritorinių ir regioninių programų nustatymui ir finansavimui.

Iki 1982 m. dėl ryšių su Danija Grenlandija buvo laikoma ES dalimi, t. y. ES laivai galėjo žvejoti Grenlandijos vandenyse. Vėliau Grenlandija pasitraukė iš ES ir tapo asocijuota su ja kaip UŠT pagal Grenlandijos sutartį⁴. Šioje sutartyje pabrėžtas poreikis toliau palaikyti

¹ COM(2018) 98 *final*, 2018 2 14; COM(2018) 321 *final*, 2018 5 2.

² Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo II priedas.

³ 2013 m. lapkričio 25 d. Sprendimas (ES) Nr. 2013/755 dėl užjūrio šalių bei teritorijų ir Europos Sąjungos asociacijos (Užjūrio asociacijos sprendimas) (OL L 344, 2013 12 19, p. 1).

⁴ Sutartis, iš dalies pakeičianti kai kurių Europos Bendrijų steigimo sutarčių taikymą Grenlandijai (OL L 29, 1985 2 1, p. 1).

artimus ES ir Grenlandijos santykius, ypač daug dėmesio skiriant Grenlandijos vystymosi poreikiams ir ES žvejybos teisėms.

1984 m. kovo 13 d. buvo pasirašytas Susitarimas dėl žuvininkystės⁵. Po ketvirtojo žuvininkystės protokolo laikotarpio vidurio peržiūros 2003 m. Europos Vadovų Taryba padarė išvadą, kad reikėtų susitarti atsižvelgti į žuvininkystės svarbą ir struktūrinio vystymosi problemas Grenlandijoje. 2006 m. Sąjungos, Grenlandijos ir Danijos bendroje deklaracijoje⁶ nustatyti bendri naujos partnerystės tikslai. Ji tapo politiniu pagrindu priimti Tarybos sprendimą 2006/526/EB⁷, kuriuo apibrėžta 2007–2013 m. bendradarbiavimo sistema. 2014–2020 m. laikotarpiui taikomas Tarybos sprendimas 2014/137/ES⁸, atitinkantis vėlesnę 2015 m. ES, Grenlandijos ir Danijos bendrą deklaraciją, kuria dar kartą patvirtinama, kad jas sieja glaudūs ryšiai.

Galiojančiu Sprendimu dėl Grenlandijos papildomas Užjūrio asociacijos sprendimas, tačiau jame taip pat pateikta nuostatų, būdingų konkrečiai santykiams su Grenlandija.

10 išorės finansavimo priemonių, įskaitant Sprendimą dėl Grenlandijos⁹ ir 11-ąją EPF, kuriuo reglamentuojamos kitų UŠT programos, laikotarpio vidurio peržiūros ataskaitoje (2017 m. gruodžio mėn.)¹⁰ prieita išvados, kad išorės finansavimo priemonės atitinka paskirtį. Vis dėlto ir ataskaitoje, ir per vykdytas konsultacijas pabrėžta, kad reikia daugiau lankstumo, paprastesnių nuostatų, suderinamumo ir veiksmingumo. Atitinkamai parengtas pasiūlymas dėl būsimos Kaimynystės, vystomojo ir tarptautinio bendradarbiavimo priemonės, kurioje bus remiamasi sukaupta patirtimi, kad Sąjungos išorės veiksmų struktūra būtų paprastesnė.

Užjūrio asociacijos sprendimas ir Sprendimas dėl Grenlandijos negali būti įtraukti į naująją Kaimynystės, vystomojo ir tarptautinio bendradarbiavimo priemonę ar bet kokią kitą teisės aktą, kuriam taikoma įprasta teisėkūros procedūra. Taip yra todėl, kad jiems taikoma kita priėmimo procedūra: Tarybos sprendimas priimamas vienbalsiai po konsultacijų su Europos Parlamentu¹¹. Vis dėlto, siekiant supaprastinti kelias programas, siūloma sujungti abu sprendimus į vieną sprendimą, kuriuo pergrupuojamos visos UŠT, įskaitant Grenlandiją.

Be to, Užjūrio asociacijos sprendimo ir Sprendimo dėl Grenlandijos teisinis pagrindas – Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 203 straipsnis. Remiantis pasiūlymu dėl EPF įtraukimo į biudžetą, finansavimas Grenlandijai ir kitoms užjūrio šalims ir teritorijoms turėtų būti skiriamas pagal naują biudžeto išlaidų kategoriją Nr. 6 „Kaimyninės šalys ir pasaulis“.

Nauju visoms UŠT taikomu teisėkūros procedūra priimamu aktu, kuriuo nustatoma politinė ir teisinė sistema bei bendradarbiavimo įgyvendinimo būdai, bus užtikrinta:

⁵ Susitarimas dėl žuvininkystės tarp Europos ekonominės bendrijos ir Danijos vyriausybės bei Grenlandijos vietinės vyriausybės (OL L 29, 1985 1 1, p. 9).

⁶ Europos bendrijos ir Grenlandijos vietinės vyriausybės bei Danijos Vyriausybės bendra deklaracija dėl Europos bendrijos ir Grenlandijos partnerystės (OL L 208, 2006 7 29, p. 32).

⁷ 2006 m. liepos 17 d. Sprendimas (EB) 2006/526 dėl Europos bendrijos ir Grenlandijos bei Danijos Karalystės santykių (OL L 208, 2006 7 29, p. 28).

⁸ 2014 m. kovo 14 d. Sprendimas (ES) 137/2014 dėl Europos Sąjungos ir Grenlandijos bei Danijos Karalystės santykių (Sprendimas dėl Grenlandijos) (OL L 76, 2014 3 15, p. 1).

⁹ OL L 76, 2014 3 15, p. 1.

¹⁰ Laikotarpio vidurio peržiūros ataskaita buvo pagrįsta 10 tarnybų darbinių dokumentų (po vieną kiekvienai priemonei, žr. sąrašą nuorodoje), o šie savo ruožtu pagrįsti 10 nepriklausomų vertinimų. Su visais dokumentais galima susipažinti internete: https://ec.europa.eu/europeaid/public-consultation-external-financing-instruments-european-union_en.

¹¹ Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (OL C 326, 2012 10 26, p. 1) 203 straipsnis.

- valdymo vienovė – visos UŠT bus finansuojamos iš to paties šaltinio (ES biudžeto), todėl bus galima pasiekti programavimo ir įgyvendinimo sinergijos;
- bendrų tikslų konsolidavimas;
- teisinės sistemos paprastinimas ir suderinamumas;
- didesnis UŠT, kaip grupės, matomumas.

Kadangi abu pasiūlymai įvertinti kaip atitinkantys paskirtį, pagrindinis principas – išlaikyti tinkamai veikiančius elementus ir pašalinti kliūtis, kylančias partnerių gebėjimui veiksmingai įgyvendinti savo politiką ir prioritetus. Be to, susijusios valstybės narės griežtai laikėsi pozicijos nekeisti galiojančio Užjūrio asociacijos sprendimo struktūros ir *acquis*.

• **Suderinamumas su toje pačioje politikos srityje galiojančiomis nuostatomis**

Galiojančios ES ir UŠT asociacijos taisyklės ir procedūros nustatytos 2013 m. lapkričio 25 d. Sprendime 2013/755/ES¹² dėl UŠT ir Europos Sąjungos asociacijos. Santykių su Grenlandija taisyklės ir procedūros nustatytos 2014 m. kovo 14 d. Sprendime 2014/137/ES¹³ dėl Europos Sąjungos ir Grenlandijos bei Danijos Karalystės santykių.

• **Suderinamumas su kitomis Sąjungos politikos sritimis**

Komunikate „2030 m. Europa“¹⁴ nustatomas lyginamasis standartas, pagal kurį vertinamas visų politikos sričių suderinamumas, susijęs su energijos vartojimo efektyvumu ir jo vaidmeniu siekiant užtikrinti energetinį saugumą ir įgyvendinti 2030 m. klimato ir energetikos politikos strategiją. Taip pat bus užtikrintas suderinamumas su Paryžiaus susitarimu dėl klimato kaitos.

Integruota Europos Sąjungos Arkties politika¹⁵ atitinka Sąjungos strateginį interesą – imtis esminio vaidmens Arkties regione. Remiantis ankstesnėmis iniciatyvomis joje išdėstoma Sąjungos politika, kuria siekiama stiprinti tarptautinį bendradarbiavimą reaguojant į klimato kaitos poveikį pažeidžiamai Arkties aplinkai ir skatinti bei padėti stiprinti darnų vystymąsi, visų pirma Europinėje Arkties dalyje. Grenlandijai, kaip Danijos Karalystės daliai, tenka svarbus vaidmuo įgyvendinant šios politikos viziją.

Pagal šį pasiūlymą finansuojami veiksmai turėtų būti suderinami su veiksmiais, kurių imamasi pagal bendrą užsienio ir saugumo politiką ir naują siūlomą Europos taikos priemonę. Šiame pasiūlyme nenumatyta finansuoti humanitarinių veiksmų, nes jie ir toliau bus finansuojami pagal humanitarinės pagalbos priemonę¹⁶.

Komisijos pasiūlyme dėl 2021–2027 m. daugiamečių finansinės programos užsibrėžiamas didesnis klimato aspekto integravimas į visas ES programas tikslas – kad klimato politikos tikslams pasiekti būtų skiriama 25 proc. ES išlaidų. Numatoma, kad veiksmiais pagal šią programą 20 proc. jos bendrojo finansinio paketo bus skiriama su klimatu susijusiems tikslams. Programos vaidmuo siekiant šio bendrojo tikslo bus stebimas taikant ES klimato srities rodiklių sistemą (tinkamu suskirstymo lygmeniu), taip pat ketinama naudoti tikslesnes

¹² OL L 344, 2013 12 19, p. 1.

¹³ OL L 76, 2014 3 15, p. 1.

¹⁴ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui ir Tarybai „Energijos vartojimo efektyvumas ir jo vaidmuo siekiant užtikrinti energetinį saugumą ir įgyvendinti 2030 m. klimato ir energetikos politikos strategiją“, COM(2014) 520 *final*.

¹⁵ JOIN(2016) 21.

¹⁶ [...].

metodikas, jei jų bus. Komisija ir toliau kasmet teiks informaciją metinio biudžeto projekte nurodyma išipareigojimų asignavimus.

Siekdama padėti visapusiškai išnaudoti programos galimybes siekti su klimatu susijusių tikslų, Komisija stengsis nustatyti tinkamus veiksmus programos rengimo, įgyvendinimo, peržiūros ir vertinimo etapais.

2. TEISINIS PAGRINDAS, SUBSIDIARUMO IR PROPORCINGUMO PRINCIPAI

• Teisinis pagrindas

Užjūrio asociacijos sprendimas pagrįstas SESV Ketvirtąja dalimi. Išsamios asociacijos taisyklės ir tvarka nustatytos Tarybos sprendimuose, pagrįstuose SESV 203 straipsniu, kuriame numatyta, kad tokie aktai priimami pagal specialią teisėkūros procedūrą.

SESV 198–204 straipsniai Grenlandijai taikomi atsižvelgiant į konkrečias nuostatas, nustatytas prie SESV pridėtame protokole (Nr. 34) dėl Grenlandijai skirtų specialių priemonių.

• Subsidiarumo principas (neišimtinės kompetencijos atveju)

Išsamios SESV Ketvirtosios dalies nuostatų taikymo priemonės turi būti nustatomos Sąjungos lygmeniu, nes asociacijos – socialinio ir ekonominio vystymosi ir glaudžių ekonominių UŠT ir Sąjungos kaip visumos ryšių – tikslo negalima pasiekti veikiant valstybių narių lygmeniu. Be to, valstybės narės negalėtų imtis veiksmų dėl UŠT prekybos režimo, nes bendra prekybos politika priklauso išimtinai ES kompetencijai (SESV II antraštinės dalies Penktoji dalis).

Komisijos pasiūlyme dėl teisėkūros procedūra priimamo akto numatytas požiūris į bendradarbiavimą dera su partnerystės, papildomumo ir subsidiarumo principais. Komisija siūlo ES finansinę paramą UŠT pagrįsti programavimo dokumentais, už kuriuos būtų bendrai atsakingos kompetentingos UŠT valdžios institucijos bei Komisija ir kuriuose būtų apibrėžtos Sąjungos ir UŠT bendradarbiavimo strategijos. Šios bendradarbiavimo strategijos būtų pagrįstos UŠT kompetentingų valdžios institucijų nustatytais vystymosi tikslais, strategijomis ir prioritetais. Glaudžiai bendradarbiaudamos Komisija, UŠT ir susijusios valstybės narės priimtų sprendimus dėl veiklos, visapusiškai atsižvelgdamos į kiekvienos partnerės institucinius, teisinius ir finansinius įgaliojimus.

Nepažeidžiant Komisijos prerogatyvų, už veiksmų, dėl kurių susitarta pagal bendradarbiavimo strategiją, įgyvendinimą pirmiausia būtų atsakingos UŠT valdžios institucijos. Komisija turėtų nustatyti bendrąsias šių programų ir projektų taisykles ir sąlygas.

Europos Sąjungos, Grenlandijos ir Danijos partnerystė palengvins konsultacijas ir dialogą politikos klausimais šiame sprendime nustatytais tikslais ir jame nustatytose bendradarbiavimo srityse. Visų pirma juo bus apibrėžta sistema, kuria remiantis būtų plačiai bendradarbiaujama ir palaikomas dialogas abipusiškai svarbiose srityse.

• Proporcingumo principas

Remiantis SESV 198 ir 199 straipsniais, asociacija ir toliau būtų siejama su išsamia partneryste, sudaryta iš institucinės sistemos ir prekybos nuostatų, ir aprėpiančia daug bendradarbiavimo sričių ir pagrindinius Sąjungos finansinės paramos UŠT principus.

Atsižvelgiant į UŠT ypatybes ir jų ypatingus santykius su ES, nauju teisėkūros procedūra priimamu aktu, skirtu visoms UŠT ir aprėpiančiu politinę ir teisinę sistemą bei bendradarbiavimo įgyvendinimo būdus, bus užtikrinamas veiksmingumas, konsoliduojami

bendri tikslai ir garantuojamas suderinamumas, be to, UŠT, kaip grupė, taps matomesnė. Šiame pasiūlyme išdėstomas požiūris yra lankstus ir pritaikytas kiekvienos UŠT padėčiai.

Siekiant suderinamumo ir veiksmingumo, jeigu nenurodyta kitaip, siūlomu sprendimu bus taikomos Kaimynystės, vystomojo ir tarptautinio bendradarbiavimo priemonės (KVTBP)¹⁷ įgyvendinimo, vertinimo ir stebėsenos nuostatos.

3. RETROSPEKTYVINIO VERTINIMO, KONSULTACIJŲ SU SUINTERESUOTOSIOMIS ŠALIMIS IR POVEIKIO VERTINIMO REZULTATAI

• Galiojančių teisės aktų retrospektyvinis vertinimas / tinkamumo patikrinimas

Įgyvendinimui skirtame Sprendimo dėl Grenlandijos 7 straipsnyje reikalaujama ne vėliau kaip 2018 m. birželio mėn. pateikti laikotarpio vidurio peržiūros ataskaitą, kuria būtų galima grįsti tolesnį su sprendimu susijusį darbą ir veiksmus. 11-ojo EPF nuostatose, kurios aprėpia ir kitų UŠT programas, nurodyta, kad iki 2018 m. pabaigos turi būti atlikta veiklos rezultatų peržiūra. Todėl vertinant buvo atsižvelgta į Sprendimą dėl Grenlandijos (2014/137/ES) ir 11-ąjį EPF, kaip ir į aštuonias kitas išorės finansavimo priemones, dėl kurių visų, remiantis Bendro įgyvendinimo reglamento¹⁸ 17 straipsniu, iki 2017 m. pabaigos turėjo būti parengtos laikotarpio vidurio peržiūros ataskaitos.

Ataskaitoje, kurią 2017 m. gruodžio mėn. priėmė Komisija¹⁹, įvertinta, ar šios 10 priemonių ir toliau atitinka paskirtį, siekiant užtikrinti, kad ES parama naudojama veiksmingai. Ataskaitoje pateikta bendroji analizė ir 10 atskirų tarnybų darbinių dokumentų, kuriuose, remiantis 2016–2017 m. išorės konsultantų atliktais vertinimais, įvertinta kiekviena atskira finansavimo priemonė.

Sprendimui dėl Grenlandijos skirtame tarnybų darbiniame dokumente²⁰ padaryta išvada, kad jo pagrindinis tikslas – palaikyti glaudžias ir ilgalaikes partnerių sąsajas, remiant darnų Grenlandijos vystymąsi – įgyvendinamas. Stipri partnerystė ir bendradarbiavimas su Europos Sąjunga sudarė Grenlandijai sąlygas dar labiau stiprinti gebėjimus, kurti atsparesnes valdymo ir finansines sistemas, stiprinti švietimo sistemą ir, atitinkamai, darbo jėgą.

Sprendimas dėl Grenlandijos buvo parengtas taip, kad aprėptų platesnius partnerystės su Europos Sąjunga tikslus ir padėtų juos geriau įgyvendinti. Juo ir toliau galima remtis siekiant tų tikslų iki 2020 m.

Tarnybų darbiniame dokumente dėl 11-ojo EPF²¹ padaryta išvada, kad jis tebėra aktualus. Šis mechanizmas iš esmės veiksmingas, teikiantis įrodytos pridėtinės vertės ir pakankamai darnios vidaus struktūros. Nustatyta, kad bendradarbiavimo veiksmingumui turi poveikio šiek tiek neveiksmingos UŠT taikomos įgyvendinimo procedūros.

Apskritai laikotarpio vidurio peržiūros ataskaitoje padaryta išvada, kad išorės finansavimo priemonės atitinka paskirtį, yra aktualios, iš esmės dera su ES tikslais ir šalių partnerių

¹⁷ [KVTBP reglamentas]

¹⁸ 2014 m. kovo 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 236/2014 (OL L 77, 2014 3 14 p. 95).

¹⁹ Laikotarpio vidurio peržiūros ataskaita buvo pagrįsta 10 tarnybų darbinių dokumentų (po vieną kiekvienai priemonei, žr. sąrašą nuorodoje), o šie savo ruožtu pagrįsti 10 nepriklausomų vertinimų. Su visais dokumentais galima susipažinti internete: https://ec.europa.eu/europeaid/public-consultation-external-financing-instruments-european-union_en.

²⁰ https://ec.europa.eu/europeaid/mid-term-review-report-external-financing-instruments_en

²¹ https://ec.europa.eu/europeaid/mid-term-review-report-external-financing-instruments_en

poreikiais bei yra pakankamai lanksčios, kad jomis būtų galima remti besikeičiančią politinę sistemą ir sudaryti sąlygas ją įgyvendinti. Vis dėlto nustatyta, kad priemonių ir procesų įvairovė neigiamai veikia bendrą ES išorės veiksmų suderinamumą ir matomumą, o sinergijos ir papildomumo galimybės nėra visapusiškai išnaudojamos.

Reaguojant į vertinimo dokumentuose nurodytus politinius ir veiklos uždavinius, ES biudžeto išorės veiksmams skirtoje išlaidų kategorijoje reikės skirti daugiau dėmesio keturiems pagrindiniams kompleksiniams klausimams: lankstumui, paprastinimui, suderinamumui ir veiksmingumui.

Sprendimas dėl Grenlandijos integruojamas į Užjūrio asociacijos sprendimą, kuris taip pat taikomas ir Grenlandijai, taigi Grenlandijai ir kitoms UŠT finansiniai ištekliai dabar bus skiriami pagal tą pačią ES biudžeto išlaidų kategoriją. Todėl sujungiant du sprendimus bus pasiekta paprastinimo, lankstumo ir suderinamumo tikslų, nes politiniai santykiai su visomis UŠT ir finansiniai ištekliai bus sujungti į vieną priemonę. Tai pabrėš ir sustiprins ypatingą UŠT statusą ir dar labiau akcentuos UŠT ypatybes, palyginti su kitais vystymosi partneriais, be to, bus pabrėžta, kad bendradarbiaujant su UŠT daugiausia dėmesio skiriama jų darniam vystymuisi.

- **Konsultacijos su suinteresuotosiomis šalimis**

Santykiai su UŠT, įskaitant Grenlandiją, aptarti teminiame posėdyje dėl laikotarpio po 2020 m. per 2018 m. vasario 23 d. 16-ąją ES ir UŠT forumą Briuselyje ir informaciniame dokumente dėl laikotarpio po 2020 m. diskusijų ir jų poveikio UŠT²², parengtame UŠT asociacijos (OCTA) užsakymu.

Be to, atliekant išorės finansavimo priemonių, įskaitant Sprendimą dėl Grenlandijos ir 11-ąją EPF, išorinį vertinimą, 12 savaitių vyko atviros viešos konsultacijos, pasibaigusios 2017 m. gegužės 3 d.²³ Per jas taip pat surinkta preliminarų nuomonių dėl būsimų išorės finansavimo priemonių. Vykdam konsultacijas surengta i) apklausa internete, į kurią taip pat įtraukti tam tikri orientaciniai klausimai, kad būtų lengviau pateikti atsiliepimų, ir ii) asmeninių susitikimų su pagrindinėmis suinteresuotosiomis šalimis.

Per konsultacijas pabrėžti toliau apibūdinti dalykai.

OCTA užsakymu parengtame informaciniame dokumente nurodyta, kad apskritai UŠT mano, kad pagal galiojantį Užjūrio asociacijos sprendimą jos pasiekė didelę pažangą ir jis yra tinkama teisinė priemonė, kurios nereikia smarkiai keisti. Būsimas UŠT ir ES bendradarbiavimas būtų dar naudingesnis, jei būtų skiriama daugiau dėmesio tam, kaip pasiekti darnaus vystymosi tikslus. Ateityje santykius būtų galima palaikyti remiantis autonomine, biudžete numatyta UŠT priemone, kuria, taikant tinkamas taisykles, būtų galima programuoti paprastai, lanksčiai ir sklandžiai. Jei būtų galima išlaikyti tam tikrus lanksčius EPF elementus, jo įtraukimas į ES biudžetą būtų vertinamas palankiai. Kai kurios UŠT ragino padidinti finansinę paramą, atsižvelgiant į jų konkrečius geografinius ypatumus ir priklausymą ES bendruomenei.

Šį požiūrį parėmė valstybės narės, kurių nuomone Užjūrio asociacijos sprendimas – tinkamas UŠT ir ES bendradarbiavimo pagrindas, nors tikimasi, kad bus smarkiai pakeistos įgyvendinimo nuostatos. Informaciniame dokumente taip pat nurodyta, kad valstybės narės pritaria galimybei nustatyti konkrečią biudžete numatytą priemonę, jei susijusios nuostatos lieka tinkamos ir, konkrečiau, jei neatsisakoma paramos biudžetui tvarkos ir daugiametiškumo principo.

²² Ataskaita nepaskelbta, bet Komisijos jau patvirtinta.

²³ https://ec.europa.eu/europeaid/public-consultation-external-financing-instruments-european-union_en

Per viešas konsultacijas dėl Sprendimo dėl Grenlandijos vertinimo iš esmės sutarta, kad šis sprendimas aktualus ir veiksmingas siekiant jo bendrųjų ir konkrečių tikslų bei juos įgyvendinant, be to, jis atitinka bendruosius dialogo politiniais visuotiniais ir su Arktimi susijusiais klausimais lengvinimo principus. Svarstant finansinę paramą laikotarpiu po 2020 m., finansinės paramos Grenlandijai programavimo ir įgyvendinimo procedūras galima naudingai lyginti su kitoms UŠT taikomomis EPF procedūromis. Dokumente taip pat nurodyta, kad Sprendimas dėl Grenlandijos – vertinga priemonės stipriems Grenlandijos ir Sąjungos ryšiams palaikyti ir stiprinti. Politiniai šių santykių aspektai ilgainiui smarkiai kito.

- **Nepriklausomas tyrimas**

Laikotarpio vidurio peržiūros ataskaita ir prie jos pridedami tarnybų darbiniai dokumentai pagrįsti Sprendimo dėl Grenlandijos ir 11-ojo EPF išorės vertinimu. Be to, UŠT užsakymu išorės rangovų buvo parengtas informacinis dokumentas apie diskusijas dėl laikotarpio po 2020 m. ir jų poveikio UŠT.

- **Poveikio vertinimas**

2018 m. Komisija atliko visų priemonių, įtrauktų į 2014–2020 m. daugiamečių finansinės programos (DFP) išlaidų kategoriją „Europos vaidmuo pasaulyje“, poveikio vertinimą. Atliekant poveikio vertinimą daugiausia dėmesio skirta siūlomiems pagrindiniams išorės veiksmų srities pokyčiams 2021–2027 m. DFP. Šie pokyčiai, be kitų dalykų, susiję su kelių priemonių sujungimu į vieną plataus masto priemonę ir EPF įtraukimu į ES biudžetą.

Atlikus analizę padaryta išvada, kad EPF įtraukimo į biudžetą privalumai atsvertų trūkumus, jei būtų patenkintos tam tikros išankstinės sąlygos. Pavyzdžiui, išorės veiksmams skiriama suma neturėtų būti mažesnė nei bendra EPF ir kitoms išorės priemonėms skiriama suma, kiek įmanoma, reikėtų išlaikyti EPF lankstumą, o pagal EPF Afrikos taikos priemonę finansuojamos karinės operacijos turėtų būti tęsiamos pagal kitą į biudžetą neįtrauktą mechanizmą.

Be to, poveikio vertinime nurodyta, kad būtų galima sujungti daugumą priemonių, išskyrus tas, kurių teisinis pagrindas ar tikslai labai specifiniai. Be kita ko, būtų galima sujungti vystomojo bendradarbiavimo finansinę priemonę, Europos plėtros fondą, Europos kaimynystės priemonę, Europos demokratijos ir žmogaus teisių rėmimo priemonę, priemonę, kuria prisidedama prie stabilumo ir taikos, ir partnerystės priemonę. Atskirai reikėtų palikti: humanitarinę pagalbą; bendros užsienio ir saugumo politikos biudžetą; dalį bendradarbiavimo branduolinės saugos srityje priemonės; užjūrio šalis ir teritorijas (įskaitant Grenlandiją); Sąjungos civilinės saugos mechanizmą; Pasirengimo narystei paramos priemonę; ES pagalbos savanorių programą; paramą Kipro turkų bendruomenei; neatidėliotinos pagalbos rezervą ir Europos taikos priemonę.

Komisija yra pažymėjusi²⁴ (o partneriai tam pritarė per viešas konsultacijas), kad galiojanti išorės finansavimo priemonių struktūra pernelyg sudėtinga. Sujungus kelias priemones į vieną plataus masto priemonę būtų galima racionalizuoti jų valdymo ir priežiūros sistemas ir taip sumažinti ES institucijoms ir valstybėms narėms tenkančią administracinę naštą. Paprastesnė priežiūros sistema leistų atitinkamoms institucijoms geriau ir išsamiau stebėti ES išorės išlaidas.

²⁴ Visų pirma diskusijoms skirtame dokumente dėl ES finansų ateities (2017 m. birželio mėn.) ir Komisijos komunikate Europos Parlamentui ir Tarybai. COM(2018) 98 *final*, 2018 2 14.

2018 m. balandžio 25 d. poveikio vertinimą išnagrinėjo Reglamentavimo patikros valdyba ir dėl jo pateikė teigiamą nuomonę su pastabomis.

- **Supaprastinimas**

Paprastesne teisine struktūra siekiama, palyginti su galiojančiomis priemonėmis, sumažinti administracinę naštą. Dabar santykiams su UŠT ir susijusiems finansiniams ištekliams (įskaitant programavimo ir įgyvendinimo taisykles) taikomos keturios priemonės: i) Užjūrio asociacijos sprendimas, ii) 11-ojo EPF reglamentas, iii) Sprendimas dėl Grenlandijos ir iv) Bendras įgyvendinimo reglamentas.

Siūlomas sprendimas – viena bendra priemonė, taikoma tiek politiniams aspektams, tiek konkrečioms Sąjungos ir UŠT santykiams. Jame pateikiamos konkrečios nuostatos, kai tinkama, dėl santykių su Grenlandija ir į vieną ES biudžeto išlaidų kategoriją sujungiami ištekliai ir taikomos tos pačios įgyvendinimo taisyklės, taigi visa tai iš esmės atitinka Kaimynystės, vystomojo ir tarptautinio bendradarbiavimo priemonę, užtikrinant suderinamumą ir supaprastinimą. Kai reikia, siūlomame sprendime bus pateiktos konkrečios supaprastintos UŠT skirtos taisyklės, taip pat susijusios su programavimu.

Be to, perkėlus (kiek įmanoma) EPF elementus, kaip antai daugiametiškumo principą, Grenlandijai taip pat bus galima taikyti dar paprastesnes ir lankstesnes procedūras. Todėl siūlomu sprendimu galiojančių priemonių rinkinio valdymo ir priežiūros struktūra bus supaprastinta.

4. POVEIKIS BIUDŽETUI

Finansiniai ištekliai Grenlandijai bus skiriami pagal ES biudžeto išlaidų kategoriją Nr. 6 „Kaimyninės šalys ir pasaulis“. Kadangi ketinama perkelti kai kuriuos EPF elementus, kaip antai daugiametiškumo principą, į ES biudžetą, tai supaprastins galiojančias lėšų skyrimo Grenlandijai procedūras.

Kitų UŠT finansiniai asignavimai bus perkelti iš EPF ir įtraukti į biudžeto išlaidų kategoriją „Kaimyninės šalys ir pasaulis“.

Komisijos komunikate dėl šiuolaikiško biudžeto Sąjungai, kuri apsaugo, suteikia galių ir gina²⁵, bendradarbiavimui su UŠT pagal išlaidų kategoriją „Kaimyninės šalys ir pasaulis“ numatyta 500 mln. EUR.

Šiame sprendime asociacijai su UŠT numatoma iš viso skirti 500 000 000 EUR (dabartinėmis kainomis). Iš šios sumos 225 000 000 EUR bus skiriama Grenlandijai, 225 000 000 EUR – kitoms UŠT (159 000 000 EUR teritorinėms programoms ir 66 000 000 EUR regioninėms programoms). Be to, 15 000 000 EUR tarpregioniniu finansiniu paketu galės naudotis visos UŠT, įskaitant Grenlandiją. Naujajame sprendime taip pat numatyta 22 000 000 EUR techninei paramai ir nepaskirstyta 13 000 000 EUR suma.

5. KITI ELEMENTAI

- **Įgyvendinimo planai ir stebėsena, vertinimas ir ataskaitų teikimo tvarka**

Jei šiame sprendime nenurodyta kitaip, įgyvendinimas, stebėsena, vertinimas ir atsiskaitymas bus vykdomi pagal Kaimynystės, vystomojo ir tarptautinio bendradarbiavimo priemonėje nustatytas taisykles.

²⁵ COM(2018) 98 *final*, 2018 2 14; COM(2018) 321 *final*, 2018 5 2.

- **Išsamus konkrečių sprendimo projekto nuostatų paaiškinimas**

Kadangi Užjūrio asociacijos sprendimas ir Sprendimas dėl Grenlandijos bus sujungti, bus sujungtos visos panašios sritys arba sritys, kuriose galima pasiekti sinergijos. Galiojančio Užjūrio asociacijos sprendimo struktūra ir dauguma jo nuostatų nebus pakeistos, kai reikia, bus pabrėžtos Sąjungos santykių ir bendradarbiavimo su Grenlandija ypatybės, kaip antai tikslas išsaugoti glaudžius ir ilgalaikius Sąjungos, Grenlandijos ir Danijos ryšius; Grenlandijos geografinės ir strateginės padėties pripažinimas; dialogas politikos klausimais ir galimas bendradarbiavimas Arkties klausimais ir aprūpinimo maistu saugumas. Atitinkamai bus išlaikyti teigiamų rezultatų turėję Sprendimo dėl Grenlandijos aspektai.

Naujojo Užjūrio asociacijos sprendimo struktūra turėtų likti tokia pati kaip ir galiojančio sprendimo politiniai, su prekyba susiję ir bendradarbiavimo ramsčiai. Pagrindiniai pokyčiai būtų šie:

- siūlomame sprendime bus atsižvelgta į Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės pasitraukimą iš Europos Sąjungos ir tai, kad specialusis režimas, nustatytas SESV Ketvirtuojoje dalyje, nebus taikomas 12-ai Britanijos UŠT;
- kalbant apie formą, atnaujinti tekstas ir jo priedai, daugiausia siekiant atsižvelgti į naujausius apmokestinimo ir prekybos teisės aktų pokyčius;
- kadangi EPF integruojamas į ES biudžetą, panaikinami galiojančio sprendimo IV ir V priedai. Be to, į sprendimą integruojamas I priedas dėl izoliuotųjų UŠT. III priedas dėl EIB nuosavų išteklių bus panaikintas;
- bus papildytos ir atnaujintos nuostatos, atitinkančios esamą santykių su Grenlandiją padėtį pagal 3 straipsnį (Tikslai, principai ir vertybės), 5 straipsnį (Abipusiai interesai, papildomumas ir prioritetai), 13 straipsnį (Pagrindiniai dialogo principai), 23 straipsnį (naujas straipsnis apie žaliavas), 31 straipsnį (Bendradarbiavimas mokslinių tyrimų ir inovacijų srityje) ir 35 straipsnį (Visuomenės sveikata ir aprūpinimo maistu saugumas);
- IV dalyje (Finansinis bendradarbiavimas) UŠT numatomas specialus finansinis paketas pagal biudžeto išlaidų kategoriją Nr. 6 „Kaimyninės šalys ir pasaulis“. Taip pat nustatoma:
 - bendroji nuoroda į Kaimynystės, vystomojo ir tarptautinio bendradarbiavimo priemonę finansiniam bendradarbiavimui pagal siūlomą sprendimą įgyvendinti. Vis dėlto ir pagal siūlomą sprendimą toliau numatoma, kad UŠT bus taikomas konkretus ir supaprastintas programavimas;
 - iš principo, UŠT taip pat ir toliau atitiks reikalavimus dalyvauti Sąjungos programose pagal kitą daugiametę finansinę programą. Jos atitiks reikalavimus dalyvauti Kaimynystės, vystomojo ir tarptautinio bendradarbiavimo priemonės teminėse programose ir greitojo reagavimo veiksmuose;
 - konkreti nuostata (priemonė) sudaro Komisijai sąlygas aktyviai skatinti UŠT, AKR valstybių ir ne AKR valstybių ar teritorijų ir Sąjungos atokiausių regionų tarpregioninius projektus.

Pasiūlymas

TARYBOS SPRENDIMAS

**dėl užjūrio šalių bei teritorijų ir Europos Sąjungos asociacijos ir Europos Sąjungos ir Grenlandijos bei Danijos Karalystės santykių
(Užjūrio asociacijos sprendimas)**

EUROPOS SĄJUNGOS TARYBA,

atsižvelgdama į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, ypač į jos 203 straipsnį,

atsižvelgdama į Europos Komisijos pasiūlymą,

teisėkūros procedūra priimamo akto projektą perdavus nacionaliniams parlamentams,

atsižvelgdama į Europos Parlamento nuomonę²⁶,

laikydamosi specialios teisėkūros procedūros,

kadangi:

- (1) šiuo sprendimu nustatomos ES ir užjūrio šalių ir teritorijų (UŠT), įskaitant Grenlandiją, asociacijos taisyklės ir tvarka bei pakeičiamas Tarybos sprendimas 2013/755/ES²⁷ (Užjūrio asociacijos sprendimas) ir Tarybos sprendimas 2014/137/ES²⁸ (Sprendimas dėl Grenlandijos);
- (2) remiantis Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 204 straipsniu, SESV 198–203 straipsnių nuostatos Grenlandijai taikomos atsižvelgiant į konkrečias nuostatas, išdėstytas prie SESV pridėtame protokole (Nr. 34) dėl Grenlandijai skirtų specialių priemonių. Kaip nustatyta Sutartyje dėl Grenlandijos²⁹, Sąjungos ir Grenlandijos bei Danijos Karalystės santykiai reglamentuojami Tarybos sprendimu 2014/137/ES³⁰, kuriame pabrėžiami glaudūs istoriniai, politiniai, ekonominiai ir kultūriniai Sąjungos ir Grenlandijos ryšiai bei apibrėžiama konkreti partnerystė ir bendradarbiavimas. Sprendimas 2014/137/ES netenka galios 2020 m. gruodžio 31 d.;
- (3) nuo 2021 m. sausio 1 d. Sąjungos parama UŠT, anksčiau finansuota Europos plėtros fondo (EPF) lėšomis, turėtų būti finansuojama iš Sąjungos bendrojo biudžeto;
- (4) siekiant supaprastinti kelias išorės finansavimo priemones ir jų veikimą, santykius su visomis UŠT reikėtų pergrupuoti, pakeičiant Užjūrio asociacijos sprendimą ir Sprendimą dėl Grenlandijos vienu sprendimu;
- (5) partnerystė pagal šį sprendimą turėtų suteikti galimybę toliau puoselėti tvirtus Sąjungos ir visų UŠT santykius;

²⁶ xxxx xx xx nuomonė (dar nepaskelbta Oficialiajame leidinyje).

²⁷ 2013 m. lapkričio 25 d. Sprendimas Nr. 2013/755/ES dėl užjūrio šalių bei teritorijų ir Europos Sąjungos asociacijos (Užjūrio asociacijos sprendimas) (OL L 344, 2013 12 19, p. 1).

²⁸ 2014 m. kovo 14 d. Sprendimas Nr. 2014/137/ES dėl Europos Sąjungos ir Grenlandijos bei Danijos Karalystės santykių (Sprendimas dėl Grenlandijos) (OL L 76, 2014 3 15, p. 1).

²⁹ Sutartis, iš dalies pakeičianti kai kurių Europos Bendrijų steigimo sutarčių taikymą Grenlandijai (OL L 29, 1985 2 1, p. 1).

³⁰ OL L 76, 2014 3 15, p. 1.

- (6) naujajame sprendime turėtų būti pabrėžiamos bendradarbiavimo su Grenlandija ypatybės, kaip antai tikslas išsaugoti glaudžius ir ilgalaikius Sąjungos, Grenlandijos ir Danijos ryšius, taip pat turėtų būti pripažįstama Grenlandijos geografinė ir strateginė padėtis, Grenlandijos ir Sąjungos dialogo politikos klausimais svarba, Sąjungos ir Grenlandijos žuvininkystės partnerystės susitarimas ir galimas bendradarbiavimas Arkties klausimais. Naujasis sprendimas turėtų padėti spręsti visuotinius uždavinius, kad būtų galima parengti iniciatyvią darbotvarkę ir siekti abipusių interesų, visų pirma susijusių su didėjančiu klimato kaitos poveikiu žmogaus veiklai ir aplinkai, jūrų transportu, gamtiniais išteklių, įskaitant žaliavas ir žuvų išteklius, taip pat su moksliniais tyrimais ir inovacijomis;
- (7) SESV ir jos antrinės teisės aktai nėra savaime taikomi UŠT, išskyrus kai kurias nuostatas, kuriose aiškiai nustatyta kitaip. UŠT nėra trečiosios valstybės, tačiau jos nėra bendrosios rinkos dalis ir privalo laikytis trečiosioms valstybėms nustatytų su prekyba susijusių prievolių, visų pirma prekių kilmės taisyklių, sveikatos ir augalų sveikatos standartų bei apsaugos priemonių;
- (8) Sąjungos ir UŠT ypatingų santykių pobūdis kinta – nuo vystomojo bendradarbiavimo pereinama prie abipusės partnerystės UŠT darniam vystymuisi skatinti. Be to, Sąjungos ir UŠT solidarumas turėtų būti grindžiamas jų unikaliais santykiais ir priklausymu tai pačiai Europos bendruomenei;
- (9) 2015 m. rugsėjo mėn. Jungtinių Tautų priimta Darnaus vystymosi darbotvarkė iki 2030 m. (toliau – Darbotvarkė iki 2030 m.) – tarptautinės bendruomenės atsakas į visuotinius uždavinius ir tendencijas, susijusius su darniu vystymusi. Iš esmės pagrįsta darnaus vystymosi tikslais (DVT), Paryžiaus susitarimu dėl klimato kaitos ir Adis Abebos veiksmų darbotvarkė, Darbotvarkė iki 2030 m. yra pokyčius skatinantis pagrindas pasauliniu mastu naikinti skurdą ir siekti darnaus vystymosi. Tai yra visuotinio masto, išsami bendra veiksmų programa, taikoma tiek Sąjungai, tiek jos partnerėms. Joje užtikrinama darnaus vystymosi ekonominių, socialinių ir su aplinka susijusių aspektų pusiausvyra ir pripažįstamos jos tikslų ir siektinų reikšmių tarpusavio sąsajos. Darbotvarkės iki 2030 m. tikslas – pasirūpinti kiekvienu. Jos įgyvendinimas bus glaudžiai derinamas su kitais tarptautiniais įsipareigojimais. Įgyvendinant veiksmus pagal šį sprendimą bus skiriama ypač daug dėmesio DVT tarpusavio sąsajoms ir integruotiems veiksams, kuriais galima suderintai siekti papildomos naudos ir kelių tikslų;
- (10) Sąjungos ir UŠT partnerystė turėtų ir toliau būti pagrįsta trimis pagrindiniais ramsčiais: didinti konkurencingumą, stiprinti atsparumą, mažinti pažeidžiamumą ir kartu skatinti UŠT ir kitų partnerių bei kaimyninių regionų bendradarbiavimą ir integraciją;
- (11) Sąjungos finansinė parama, skiriama remiantis partneryste, turėtų suteikti UŠT vystymuisi europinę perspektyvą ir padėti stiprinti glaudžius ir ilgalaikius ryšius su ja, tuo pat metu stiprinant UŠT, kaip pažangių Sąjungai artimų teritorijų, padėtį, grindžiamą bendromis partnerių vertybėmis ir bendra istorija;
- (12) atsižvelgiant į UŠT geografinę padėtį ir nepaisant atskirų konkrečios geografinės srities subjektų skirtingo statuso Sąjungos teisės atžvilgiu, visų šalių naudai turėtų būti siekiama jų tarpusavio bendradarbiavimo ir bendradarbiavimo su kaimynais, visų pirma sutelkiant dėmesį į bendro intereso sritis ir skatinimą vadovautis Sąjungos vertybėmis ir standartais;
- (13) daugelio UŠT kaimynai yra atokiausi regionai, kaip nustatyta SESV 349 straipsnyje, Afrikos, Karibų ir Ramiojo vandenyno (AKR) valstybės ir kitos trečiosios teritorijos ir šalys, su kuriomis UŠT sieja bendri poreikiai: nuo prisitaikymo prie klimato kaitos ir jos švelninimo ir biologinės įvairovės išsaugojimo iki su vandenynais susijusių klausimų, ekonomikos įvairinimo ir nelaimių rizikos mažinimo;

- (14) 2017 m. spalio 24 d. Komisijos komunikate „Sustiprinta ir atnaujinta strateginė partnerystė su ES atokiausiais regionais“³¹, 15-ojo ir 16-ojo UŠT ir ES forumų išvadose ir Komisijos rekomendacijose dėl derybų dėl Europos Sąjungos ir AKR valstybių grupės partnerystės susitarimo³² raginama stiprinti regioninio bendradarbiavimo programas, kuriose dalyvauja UŠT ir jų kaimynės;
- (15) UŠT būdinga didelė sausumos ir jūrų biologinė įvairovė. Klimato kaita veikia UŠT gamtinę aplinką ir kelia grėsmę jų darniam vystymuisi. Biologinės įvairovės ir ekosisteminių paslaugų išsaugojimo, nelaimių rizikos mažinimo, tvaraus gamtos išteklių valdymo bei tvariosios energetikos skatinimo sričių veiksmai padeda UŠT prisitaikyti prie klimato kaitos ir švelninti jos poveikį. Asociacija turėtų būti siekiama užtikrinti, kad būtų saugoma, atkuriamą ir tvariai naudojama biologinė įvairovė ir ekosisteminių paslaugų, labai svarbios siekiant darnaus vystymosi;
- (16) atsižvelgiant į kovos su klimato kaita svarbą ir atitinkamai laikantis Sąjungos įsipareigojimų įgyvendinti Paryžiaus susitarimą ir Jungtinių Tautų darnaus vystymosi tikslus, šia programa bus padedama įtraukti klimato politikos veiksmus į Sąjungos politikos sritis ir pasiekti bendrąjį tikslą, kad 25 proc. Sąjungos biudžeto išlaidų būtų skiriama su klimatu susijusiems tikslams. Numatoma, kad veiksmais pagal šią programą 20 proc. jos bendrojo finansinio paketo bus skiriama su klimatu susijusiems tikslams. Atitinkami veiksmai bus nustatyti įgyvendinant programą ir dar kartą įvertinti atliekant jos laikotarpio vidurio vertinimą ir peržiūras;
- (17) plėtojant Sąjungos ir UŠT santykius turėtų būti pripažįstamas svarbus vaidmuo, kurį UŠT galėtų atlikti prisidedamos prie Sąjungos įsipareigojimų pagal daugiašalius aplinkos susitarimus;
- (18) Sąjunga ir UŠT pripažįsta, kad švietimas ir profesinis mokymas yra ypač svarbūs UŠT darniam vystymuisi;
- (19) Sąjungos ir UŠT asociacijoje turėtų būti atsižvelgiama į UŠT kultūrų įvairovės ir tapatybių išsaugojimą ir padedama jo siekti;
- (20) Sąjungos ir UŠT prekyba ir su prekyba susijęs bendradarbiavimas turėtų padėti siekti darnaus ekonominio vystymosi, socialinio vystymosi ir aplinkosaugos tikslų;
- (21) šiuo sprendimu turėtų būti nustatytos lankstesnės prekių kilmės taisyklės, įskaitant naujas kilmės kumuliacijos galimybes. Kumuliacija turėtų būti įmanoma ne tik su UŠT ir ekonominės partnerystės susitarimų (EPS) šalimis, bet, tam tikromis sąlygomis, taip pat ir produktų, kilusių iš šalių, su kuriomis Sąjunga pasirašiusi ir taiko laisvosios prekybos susitarimus, atžvilgiu, taip pat produktų, įvežamų į Sąjungą be muitų ir be kvotų pagal Sąjungos bendrąją lengvatų sistemą, atžvilgiu (taip pat tam tikromis sąlygomis). Šios sąlygos yra būtinos siekiant prekybos taisyklių apėjimo prevencijos ir užtikrinant tinkamą kumuliacijos tvarkos taikymą;
- (22) susijusių UŠT veiklos vykdytojų ir administracijų naudai būtina atnaujinti UŠT kilmės patvirtinimo procedūras. Taip pat reikia atitinkamai atnaujinti Sąjungos ir UŠT administracinio bendradarbiavimo nuostatas;
- (23) be to, būtina nustatyti pakankamai išsamias apsaugos ir priežiūros nuostatas. Taip UŠT ir Sąjungos kompetentingoms valdžios institucijoms ir ekonominės veiklos vykdytojams būtų sudarytos galimybės laikytis aiškių ir skaidrių taisyklių bei procedūrų. Galiausiai, užtikrinti tinkamą procedūrų ir tvarkos taikymą, kad UŠT galėtų eksportuoti prekes į Sąjungą be muitų ir be kvotų, yra bendro intereso klausimas;

³¹ COM(2017) 623 *final*, 2017 10 24.

³² COM(2017) 763 *final*, 2017 12 12.

- (24) atsižvelgiant į integracijos tikslus ir į pasaulinės prekybos raidą paslaugų ir įsisteigimo srityje, būtina remti paslaugų rinkos plėtrą ir investicijų galimybes gerinant sąlygas UŠT paslaugoms ir investicijoms patekti į Sąjungos rinką. Šiuo atžvilgiu Sąjunga turėtų siūlyti UŠT palankiausią režimą, nustatytą kitiems prekybos partneriams, taikydama visapusiškas didžiausio palankumo statuso sąlygas, ir kartu užtikrinti UŠT lankstesnes prekybos santykių galimybes apribodama UŠT Sąjungai nustatytą režimą tuo, kas nustatyta kitoms didelio masto prekybos ekonomikos šalims;
- (25) Sąjungos ir UŠT bendradarbiavimas finansinių paslaugų srityje turėtų padėti kurti saugesnę, patikimesnę ir skaidresnę finansų sistemą, kuri yra svarbi didinant pasaulinį finansinį stabilumą ir remiant tvarų augimą. Šioje srityje reikėtų siekti pereiti prie patvirtintų tarptautinių standartų ir derinti UŠT teisės aktus su Sąjungos finansinių paslaugų *acquis*. Reikėtų skirti pakankamai daug dėmesio UŠT valdžios institucijų administracinių gebėjimų stiprinimui, taip pat priežiūros srityje;
- (26) Sąjungos finansinė parama turėtų būti daugiausia skiriama toms sritims, kuriose ji turi didžiausią poveikį, atsižvelgiant į Sąjungos gebėjimą veikti pasauliniu mastu ir spręsti pasaulinio masto uždavinius, pavyzdžiui, susijusius su skurdo panaikinimu, darniu bei įtraukiu vystymusi arba skatinimu visame pasaulyje vadovautis demokratijos, gero valdymo, žmogaus teisių ir teisinės valstybės principais, jos ilgalaikį ir prognozuojamą išsipareigojimą bendradarbiauti paramos vystymuisi srityje ir vaidmenį derinant veiksmus su valstybėmis narėmis;
- (27) siekiant UŠT valdžios institucijų valdymo gebėjimų veiksmingumo, supaprastinimo ir pripažinimo, UŠT suteikti finansiniai ištekliai turėtų būti valdomi remiantis abipusės partnerystės principu. Be to, UŠT valdžios institucijos turėtų priimti atsakomybę už politikos, dėl kurios šalys susitarė kaip dėl bendradarbiavimo strategijų, formavimą ir įgyvendinimą. Programavimo ir įgyvendinimo proceso metu turėtų būti atsižvelgta į ribotus UŠT administracinius ir žmogiškuosius išteklius;
- (28) šiame sprendime nustatomas UŠT ir Sąjungos asociacijos finansinis paketas (Užjūrio asociacijos sprendimas), kuris Europos Parlamentui ir Tarybai yra svarbiausias orientacinis dydis metinės biudžeto sudarymo procedūros metu, kaip apibrėžta [...] Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos tarpinstitucinio susitarimo dėl biudžetinės drausmės, bendradarbiavimo biudžeto klausimais ir patikimo finansų valdymo 16 punkte;
- (29) šiam sprendimui taikomos horizontaliosios finansinės taisyklės, priimtose Europos Parlamento ir Tarybos pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 322 straipsnį. Tos taisyklės nustatytos Finansiniame reglamente ir jomis visų pirma nustatoma biudžeto nustatymo ir įgyvendinimo teikiant dotacijas, vykdam viešuosius pirkimus, teikiant apdovanojimus, taip pat netiesioginio įgyvendinimo procedūra ir numatomos finansų pareigūnų atsakomybės patikros. Pagal SESV 322 straipsnį priimtose taisyklės taip pat apima Sąjungos biudžeto apsaugą tais atvejais, kai esama visuotinių teisinės valstybės principo taikymo valstybėse narėse trūkumų, nes teisinės valstybės principo taikymas yra būtina patikimo finansų valdymo ir veiksmingo Sąjungos finansavimo sąlyga;
- (30) šiame sprendime numatytos finansavimo rūšys ir įgyvendinimo metodai turėtų būti pasirenkami pagal tai, ar jais galima pasiekti konkrečius veiksmų tikslus ir užtikrinti rezultatus, visų pirma atsižvelgiant į kontrolės išlaidas, administracinę naštą ir numatomą reikalavimų nesilaikymo riziką. Taip pat turėtų būti atsižvelgiama į fiksuotųjų sumų, fiksuotųjų normų ir vieneto įkainių naudojimo galimybes ir į su išlaidomis nesusijusį finansavimą, kaip nurodyta Finansinio reglamento 125 straipsnio 1 dalyje;
- (31) Sąjunga turėtų siekti kuo efektyviau naudoti turimus išteklius, kad jos išorės veiksmų poveikis būtų optimalus. Tai turėtų būti pasiekta užtikrinus Sąjungos išorės veiksmų finansavimo

priemonių suderinamumą bei papildomumą, taip pat kuriant kitų Sąjungos politikos sričių ir programų sinergiją. Kad bendrų intervencinių priemonių poveikis siekiant bendro tikslo būtų kuo didesnis, šiuo sprendimu turėtų būti leidžiama kartu naudoti ir kitų Sąjungos programų finansavimą, jei įnašais nekompensuojamos tos pačios išlaidos;

- (32) kai reikia, įgyvendinant bendradarbiavimo nuostatas ir atitinkamai užtikrinant įvairių priemonių valdymo suderinamumą, šiame sprendime turėtų būti pateikiamos nuorodos į [KVTBP reglamentą] (Kaimynystės, vystomojo ir tarptautinio bendradarbiavimo priemonę);
- (33) siekiant atsižvelgti į muitų bei prekybos teisės aktų raidą ir pokyčius, pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 290 straipsnį Komisijai turėtų būti deleguoti įgaliojimai priimti aktus dėl II, III ir IV priedų turinio, kad Komisija galėtų atsižvelgti į šiuos pokyčius šiame sprendime. Remiantis 2016 m. balandžio 13 d. Tarpinstitucinio susitarimo dėl geresnės teisėkūros³³ 22 ir 23 dalimis, šią programą reikia vertinti remiantis informacija, surinkta pagal konkrečius stebėsenos reikalavimus, tačiau reikia vengti pernelyg didelio reglamentavimo ir administracinės naštos, ypač tenkančios valstybėms narėms. Kai tinkama, šie reikalavimai gali apimti išmatuojamus rodiklius, pagal kuriuos vertinamas praktinis programos poveikis. Ypač svarbu, kad atlikdama parengiamąjį darbą Komisija tinkamai konsultuotųsi, taip pat ir su ekspertais, ir kad tos konsultacijos būtų vykdomos vadovaujantis 2016 m. balandžio 13 d. Tarpinstituciniame susitarime dėl geresnės teisėkūros³⁴ nustatytais principais. Visų pirma siekiant užtikrinti vienodas galimybes dalyvauti atliekant su deleguotaisiais aktais susijusį parengiamąjį darbą, Europos Parlamentas ir Taryba visus dokumentus gauna tuo pačiu metu kaip ir valstybių narių ekspertai, o jų ekspertams sistemingai suteikiama galimybė dalyvauti Komisijos ekspertų grupių, kurios atlieka su deleguotaisiais aktais susijusį parengiamąjį darbą, posėdžiuose;
- (34) nuorodos į išorės paramos priemones, pateikiamos Tarybos sprendimo 2010/427/ES³⁵ 9 straipsnyje, turėtų taip pat būti laikomos nuorodomis į šį sprendimą. Komisija turėtų užtikrinti, kad šis sprendimas būtų įgyvendinamas remiantis tame sprendime numatytu EIVT vaidmeniu;
- (35) siekiant užtikrinti vienodas šio sprendimo II priedo 10 straipsnio 6 dalies ir 16 straipsnio 8 dalies, III priedo 2 straipsnio ir IV priedo 5 ir 6 straipsnių įgyvendinimo sąlygas, Komisijai turėtų būti suteikti įgyvendinimo įgaliojimai. Tais įgaliojimais turėtų būti *naudojamasi* laikantis Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 182/2011;
- (36) pagal Finansinį reglamentą, Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES, Euratomas) Nr. 883/2013³⁶, Tarybos reglamentą (EB, Euratomas) Nr. 2988/95³⁷, Tarybos reglamentą (Euratomas, EB) Nr. 2185/96³⁸ ir Tarybos reglamentą (ES) 2017/1939³⁹ Sąjungos finansiniai interesai turi būti ginami veiksmingomis ir proporcingomis priemonėmis, įskaitant pažeidimų ir sukčiavimo prevenciją, nustatymą, ištaisymą ir tyrimą, prarastų, nepagrįstai išmokėtų ar

³³ 2016 m. balandžio 13 d. Europos Parlamento, Europos Sąjungos Tarybos ir Europos Komisijos tarpinstitucinis susitarimas dėl geresnės teisėkūros OL L 123, 2016 5 12, p. 1.

³⁴ Ten pat.

³⁵ 2010 m. liepos 26 d. Tarybos sprendimas 2010/427/ES, kuriuo nustatoma Europos išorės veiksmų tarnybos struktūra ir veikimas (OL L 201, 2010 8 3, p. 30).

³⁶ 2013 m. rugsėjo 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES, Euratomas) Nr. 883/2013 dėl Europos kovos su sukčiavimu tarnybos (OLAF) atliekamų tyrimų ir kuriuo panaikinami Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1073/1999 ir Tarybos reglamentas (Euratomas) Nr. 1074/1999 (OL L 248, 2013 9 18, p. 1).

³⁷ 1995 m. gruodžio 18 d. Reglamentas (EB, Euratomas) Nr. 2988/95 dėl Europos Bendrijų finansinių interesų apsaugos (OL L 312, 1995 12 23, p. 1).

³⁸ 1996 m. lapkričio 11 d. Reglamentas (Euratomas, EB) Nr. 2185/96 dėl Komisijos atliekamų patikrinimų ir inspektavimų vietoje siekiant apsaugoti Europos Bendrijų finansinius interesus nuo sukčiavimo ir kitų pažeidimų (OL L 292, 1996 11 15, p. 2).

³⁹ 2017 m. spalio 12 d. Reglamentas (ES) 2017/1939, kuriuo įgyvendinamas tvirtesnis bendradarbiavimas Europos prokuratūros įsteigimo srityje (OL L 283, 2017 10 31, p. 1).

neteisingai panaudotų lėšų susigrąžinimą ir, jei reikia, administracinių sankcijų skyrimą. Visų pirma pagal Reglamentą (ES, Euratomas) Nr. 883/2013 ir Reglamentą (Euratomas, EB) Nr. 2185/96 Europos kovos su sukčiavimu tarnyba (OLAF) gali atlikti administracinius tyrimus, įskaitant patikrinimus ir inspektavimus vietoje, siekdama nustatyti, ar nebūta sukčiavimo, korupcijos ar kitos neteisėtos veiklos atvejų, darančių poveikį Sąjungos finansiniams interesams. Pagal Reglamentą (ES) 2017/1939 Europos prokuratūra gali tirti sukčiavimo ir kitos nusikalstamos veikos atvejus, darančius poveikį Sąjungos finansiniams interesams, kaip nustatyta Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje (ES) 2017/1371⁴⁰, ir vykdyti baudžiamąjį persekiojimą. Pagal Finansinį reglamentą bet kuris asmuo arba subjektas, gaunantis Sąjungos lėšas, turi visapusiškai bendradarbiaudamas siekti apsaugoti Sąjungos finansinius interesus, suteikti būtinas teises ir prieigą Komisijai, OLAF, Europos prokuratūrai ir Europos Audito Rūmams ir užtikrinti, kad visos Sąjungos lėšų naudojimo procese dalyvaujančios trečiosios šalys suteiktų lygiavertes teises. Todėl susitarimuose su trečiosiomis valstybėmis ir teritorijomis bei tarptautinėmis organizacijomis ir bet kokiose sutartyse ar susitarimuose, sudaromuose įgyvendinant šį sprendimą, turėtų būti nuostatos, kuriomis Komisijai, Audito Rūmams ir OLAF aiškiai suteikiami įgaliojimai atlikti auditą, patikrinimus ir inspektavimą vietoje laikantis jų atitinkamos kompetencijos ir užtikrinant, kad visos Sąjungos lėšų naudojimo procese dalyvaujančios trečiosios šalys suteiktų lygiavertes teises;

- (37) šiuo sprendimu visiems pirmiau minėtiems veiksniams Taryba turėtų parengti novatorišką sprendimą, kuris būtų nuoseklus ir pritaikytas įvairioms situacijoms,

PRIĖMĖ ŠĮ SPRENDIMĄ:

I DALIS

UŽJŪRIO ŠALIŲ BEI TERITORIJŲ IR SĄJUNGOS ASOCIACIJOS BENDROSIOS NUOSTATOS

1 SKYRIUS

BENDROSIOS NUOSTATOS

1 straipsnis

Dalykas

1. Šiuo sprendimu nustatoma užjūrio šalių bei teritorijų (UŠT) ir Europos Sąjungos asociacija (toliau – asociacija) yra SESV 198 straipsniu pagrįsta partnerystė, kurios tikslas – remti darnų UŠT vystymąsi ir skatinti Sąjungos vertybių ir standartų įtvirtinimą platesniu pasauliniu mastu.
2. Asociacijos partnerės yra Sąjunga, UŠT ir valstybės narės, su kuriomis jos yra susijusios.
3. Šio sprendimo 73 straipsnyje taip pat nustatoma asociacijos su visomis UŠT finansavimo programa 2021–2027 m. (toliau – programa). Jame nustatomi programos tikslai, Sąjungos finansavimo formos ir tokio finansavimo teikimo taisyklės, kaip nurodyta šio sprendimo I priede.

⁴⁰ 2017 m. liepos 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2017/1371 dėl kovos su Sąjungos finansiniams interesams kenkiančiu sukčiavimu baudžiamosios teisės priemonėmis (OL L 198, 2017 7 28, p. 29).

2 straipsnis **Teritorinis taikymas**

Asociacijos nuostatos taikomos SESV II priede išvardytoms UŠT.

3 straipsnis **Tikslai, principai ir vertybės**

1. Sąjungos ir UŠT asociacija pagrįsta bendrais UŠT, valstybių narių, su kuriomis jos yra susijusios, ir Sąjungos tikslais, principais ir vertybėmis.
2. Partnerės pripažįsta viena kitos teisę nustatyti savo darnaus vystymosi politiką ir prioritetus, nacionalinę aplinkos ir darbo jėgos apsaugos lygį ir atitinkamai priimti arba keisti susijusius įstatymus ir politiką nuosekliai vykdant įsipareigojimą laikytis tarptautiniu mastu pripažintų standartų ir susitarimų. Tai darydamos jos stengiasi užtikrinti aukštą aplinkos apsaugos ir darbo jėgos apsaugos lygį.
3. Įgyvendindamos šį sprendimą partnerės vadovaujasi skaidrumo bei subsidarumo principais ir veiksmingumo poreikiu, taip pat sprendžia trijų UŠT darnaus vystymosi ramsčių – ekonominio vystymosi, socialinio vystymosi ir aplinkos apsaugos – klausimus.
4. Bendrasis šio sprendimo tikslas – skatinti UŠT ekonominę ir socialinę vystymąsi bei įtvirtinti glaudžius UŠT ir Sąjungos kaip visumos ekonominius santykius. Asociacija šio bendrojo tikslo siekiama stiprinant UŠT konkurencingumą, didinant UŠT atsparumą, mažinant jų ekonomikos ir aplinkos pažeidžiamumą ir skatinant jų ir kitų partnerių bendradarbiavimą.
5. Remiantis ES sutarties 3 straipsnio 5 dalimi ir 21 straipsniu, konkretūs šio sprendimo tikslai yra:
 - (a) skatinti ir remti bendradarbiavimą su UŠT,
 - (b) remti Grenlandiją ir bendradarbiauti su ja, sprendžiant pagrindinius jai kylančius uždavinius, kaip antai išsilavinimo lygio kėlimo, ir padėti stiprinti Grenlandijos administracinius gebėjimus formuoti ir įgyvendinti nacionalinę politiką.
6. Siekiant šių tikslų asociacija grindžiama pagrindiniais laisvės, demokratijos, žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių, teisinės valstybės, gero valdymo ir darnaus vystymosi principais, kurie yra bendri UŠT ir valstybėms narėms, su kuriomis jos yra susijusios.

4 straipsnis **Asociacijos valdymas**

Veikdamos atitinkamose institucinėse, teisinėse ir finansinėse kompetencijose srityse asociaciją valdo Komisija bei UŠT valdžios institucijos ir, kai tinkama, valstybės narės, su kuriomis UŠT yra susijusios.

5 straipsnis **Abipusiai interesai, papildomumas ir prioritetai**

1. Asociacija yra dialogo politikos klausimais ir bendradarbiavimo abipusio intereso klausimais sistema.
2. Pirmenybė teikiama bendradarbiavimui abipusio intereso srityse, kaip antai:
 - (a) UŠT ekonomikos įvairinimas, įskaitant jų tolesnę integraciją į pasaulio ir regioninę ekonomiką; konkrečiai Grenlandijos atveju – poreikis gerinti jos darbo jėgus įgūdžius;
 - (b) žaliosios ir mėlynosios ekonomikos skatinimas;

- (c) tvarus gamtos išteklių valdymas, įskaitant biologinės įvairovės ir ekosisteminių paslaugų išsaugojimą ir tvarų naudojimą;
 - (d) klimato kaitos švelninimas ir prisitaikymas prie klimato kaitos poveikio;
 - (e) nelaimių rizikos mažinimo skatinimas;
 - (f) mokslinių tyrimų, inovacijų ir mokslinio bendradarbiavimo veiklos skatinimas;
 - (g) UŠT, jų kaimynų ir kitų partnerių socialinių, kultūrinių ir ekonominių mainų skatinimas;
 - (h) Arkties klausimai.
3. Bendradarbiavimu abipusio intereso srityse siekiama skatinti UŠT savarankiškumą ir UŠT gebėjimų formuoti, įgyvendinti ir stebėti strategijas bei politiką 2 dalyje nurodytose srityse, ugdymą.

6 straipsnis

Asociacijos populiarinimas

1. Siekdamos stiprinti tarpusavio santykius, Sąjunga ir UŠT deda pastangas, kad informuotų savo piliečius apie asociaciją, visų pirma skatindamos UŠT valdžios institucijų, akademinės bendruomenės, pilietinės visuomenės ir verslininkų ir jų dialogo partnerių Sąjungoje ryšius ir bendradarbiavimą.
2. UŠT deda pastangas stiprinti ir populiarinti savo santykius su Sąjunga kaip visuma. Valstybės narės remia šias pastangas.

7 straipsnis

Regioninis bendradarbiavimas, regioninė integracija ir bendradarbiavimas su kitais partneriais

1. Atsižvelgiant į šio sprendimo 3 straipsnį, asociacijos tikslas yra remti UŠT pastangas dalyvauti atitinkamose tarptautinėse, regioninėse ir (arba) subregioninėse bendradarbiavimo iniciatyvose, taip pat regioniniuose arba subregioniniuose integracijos procesuose, laikantis savo siekių ir kompetentingų UŠT valdžios institucijų apibrėžtų tikslų ir prioritetų.
2. Siekdamos to tikslo Sąjunga ir UŠT gali keistis informacija ir geriausios praktikos pavyzdžiais ar užmegzti kitokių glaudų bendradarbiavimą ir koordinuoti veiksmus su kitais partneriais, atsižvelgdamos į UŠT dalyvavimą regioninių ir tarptautinių organizacijų veikloje, kai reikia, sudarius tarptautinius susitarimus.
3. Asociacijos tikslas yra remti UŠT ir kitų partnerių bendradarbiavimą šio sprendimo II ir III dalyse nurodytose bendradarbiavimo srityse. Šiuo atžvilgiu asociacijos tikslas yra skatinti UŠT ir SESV 349 straipsnyje nurodytų atokiausių regionų, jų kaimyninių AKR valstybių ir ne AKR valstybių ir teritorijų bendradarbiavimą. Siekdama šio tikslo Sąjunga tobulina atitinkamų Sąjungos programų koordinavimą ir sinergiją. Sąjunga taip pat siekia įtraukti UŠT į savo dialogą su jų kaimyninėmis šalimis, nepriklausomai nuo to, ar jos yra AKR valstybės ar teritorijos, ar ne, ir su atokiausiais regionais, kai tinkama.
4. Remiant UŠT dalyvavimą atitinkamų regioninės integracijos organizacijų veikloje visų pirma skiriama dėmesio:
 - (a) atitinkamų regioninių organizacijų ir institucijų, kurių narės yra UŠT, gebėjimų stiprinimui;
 - (b) regioninėms arba subregioninėms iniciatyvoms, kaip antai sektorių reformos politikos, susijusios su šio sprendimo II ir III dalyse nurodytomis bendradarbiavimo sritimis, įgyvendinimui;

- (c) UŠT informuotumui ir žinioms apie regioninės integracijos procesų poveikį skirtingose vietovėse;
- (d) UŠT dalyvavimui regioninės integracijos organizacijų vykdomoje regioninių rinkų plėtroje;
- (e) UŠT ir jų kaimynių tarpvalstybinėms investicijoms.

8 straipsnis

Dalyvavimas Europos teritorinio bendradarbiavimo grupėse

Taikant šio sprendimo 7 straipsnio 1, 2 ir 3 dalis, bendradarbiavimo iniciatyvos ar kitos bendradarbiavimo formos taip pat reiškia, kad UŠT vyriausybės institucijos, regioninės ir subregioninės organizacijos, vietos valdžios institucijos ir, kai tinkama, kitos viešosios ir privačios įstaigos ar institucijos (įskaitant viešųjų paslaugų teikėjus) gali dalyvauti Europos teritorinio bendradarbiavimo grupėje (ETBG), atsižvelgdamos į šiame sprendime ir Reglamente (ES) Nr. 1302/2013⁴¹ nustatytas bendradarbiavimo veiklos taisykles ir tikslus, taip pat laikydamosi tvarkos, taikomos valstybėms narėms, su kuriomis UŠT yra susijusios.

9 straipsnis

Specialus režimas

1. Asociacija atsižvelgiama į UŠT ekonominės raidos įvairovę ir skirtingus gebėjimus visapusiškai pasinaudoti 7 straipsnyje nurodytu regioniniu bendradarbiavimu ir regionine integracija.
2. Izoliuotosioms UŠT nustatomas specialus režimas.
3. Tam, kad izoliuotosios UŠT galėtų įveikti struktūrines ir kitokias vystymosi kliūtis, šiuo specialiu režimu, *inter alia*, nustatant finansinės paramos dydį ir su ja susijusias sąlygas, atsižvelgiama į jų konkrečius sunkumus.
4. Izoliuotąją UŠT laikomas Sen Pjeras ir Mikelonas.

2 SKYRIUS

BENDRADARBIAVIMAS

10 straipsnis

Bendrasis požiūris

1. Asociacija yra grindžiama UŠT ir valstybių narių, su kuriomis jos susijusios, ir Komisijos, ir, kai tinkama, Europos investicijų banko (EIB) plataus masto dialogu ir konsultacijomis abipusio intereso klausimais.
2. Kai tinkama, UŠT rengia dialogą ir konsultacijas su valdžios institucijomis ir įstaigomis, kaip antai:
 - (a) kompetentingomis vietos ir kitomis valdžios institucijomis;
 - (b) ekonominiais ir socialiniais partneriais;

⁴¹ 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1302/2013, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 1082/2006 dėl Europos teritorinio bendradarbiavimo grupės (ETBG) atsižvelgiant į patikslintas, supaprastintas ir pagerintas tokių grupių steigimo ir jų veikimo sąlygas (OL L 347, 2013 12 20, p. 303).

- (c) bet kuriomis kitomis atitinkamomis įstaigomis, atstovaujančioms pilietinei visuomenei, kaip antai aplinkosaugos partneriais, nevyriausybiniėmis organizacijomis ir įstaigomis, atsakingoms už moterų ir vyrų lygybės skatinimą.

11 straipsnis

Bendradarbiavimo dalyviai

1. Bendradarbiavimo dalyviai užjūrio šalyse ir teritorijose, be kitų, yra:
 - (a) UŠT vyriausybės institucijos;
 - (b) UŠT vietos valdžios institucijos;
 - (c) viešųjų paslaugų teikėjai ir pilietinės visuomenės organizacijos, kaip antai socialinės, verslo, darbdavių ir profesinių sąjungų asociacijos, vietos, nacionalinės arba tarptautinės nevyriausybines organizacijos;
 - (d) regioninės ir subregioninės organizacijos.
2. Valstybės narės, su kuriomis UŠT yra susijusios, praneša Komisijai apie vyriausybines bei vietos valdžios institucijas, nurodytas 1 dalies a ir b punktuose.

12 straipsnis

Nevyriausybinių dalyvių pareigos

1. Nevyriausybines organizacijos gali būti svarbios keičiantis informacija ir konsultuojantis dėl bendradarbiavimo, ypač rengiant ir įgyvendinant bendradarbiavimo paramą, projektus ar programas. Joms gali būti deleguoti finansų valdymo įgaliojimai įgyvendinti tokius projektus ar programas, siekiant remti vietos vystymosi iniciatyvas.
2. Nevyriausybiniai dalyviai, kurie gali decentralizuotai valdyti projektus arba programas, nustatomi UŠT valdžios institucijų, Komisijos ir valstybių narių, su kuriomis yra susijusios UŠT, susitarimu, atsižvelgiant į susijusius klausimus, jų patirtį ir veiklos sritį. Nustatymo procesas vykdomas kiekvienoje UŠT kaip 10 straipsnyje nurodytų plataus masto dialogo ir konsultacijų dalis.
3. Asociacija siekiama remti UŠT pastangas stiprinti pilietinės visuomenės organizacijas, visų pirma jų kūrimą ir vystymą, ir priemonių, būtinų pradėti jų dalyvavimą formuojant, įgyvendinant ir vertinant vystymosi strategijas ir programas, kūrimą.

3 SKYRIUS

ASOCIACIJOS INSTITUCINĖ SISTEMA

13 straipsnis

Pagrindiniai dialogo principai

1. Sąjunga, UŠT ir valstybės narės, su kuriomis jos yra susijusios, reguliariai palaiko visapusišką politinį dialogą.
2. Dialogas vykdomas visiškai laikantis Sąjungos, UŠT ir valstybių narių, su kuriomis jos yra susijusios, atitinkamų institucinių, teisinių ir finansinių įgaliojimų. Dialogas vykdomas lanksčiai. Jis gali būti formalus ar neformalus, tinkamo lygmens ar formato ir vykdomas naudojant 14 straipsnyje nurodytą struktūrą.
3. Dialogu UŠT sudaromos galimybės visapusiškai dalyvauti asociacijos įgyvendinimo veikloje.

4. Vykdam dialogą dėmesys, *inter alia*, skiriamas konkreitiems politiniams klausimams, kurie kelia abipusį susirūpinimą arba yra apskritai svarbūs siekiant asociacijos tikslų.
5. Dialogu su Grenlandija visų pirma grindžiamas platesnio masto bendradarbiavimas ir dialogas srityse, *inter alia*, susijusiose su energetika, klimato kaita ir aplinka, gamtos ištekliais, įskaitant žaliavas ir žuvų išteklius, jūrų transportu, moksliniais tyrimais ir inovacijomis bei su Arktimi susijusiais šių klausimų aspektais.

14 straipsnis
Asociacijos formos

1. Pagal asociaciją numatomos šios dialogo palaikymo formos:
 - (a) UŠT ir ES dialogo forumas (toliau – UŠT ir ES forumas), kuriame kasmet dalyvauja UŠT valdžios institucijos ir valstybių narių bei Komisijos atstovai. Europos Parlamento nariai, EIB ir atokiausių regionų atstovai, kai tinkama, yra įtraukiami į UŠT ir ES forumo darbą;
 - (b) Komisija, UŠT ir valstybės narės, su kuriomis jos yra susijusios, reguliariai rengia trišales konsultacijas. Šios konsultacijos rengiamos bent tris kartus per metus Komisijos iniciatyva arba UŠT ir valstybių narių, su kuriomis jos yra susijusios, prašymu;
 - (c) UŠT ir valstybių narių, su kuriomis jos yra susijusios, ir Komisijos susitarimu spręstiniems klausimams tinkama forma steigiamos patariamiosios darbo grupės, kurios stebi asociacijos nuostatų įgyvendinimą. Šios darbo grupės gali būti sušaukiamos Komisijos, valstybės narės arba UŠT prašymu. Jos teikia informaciją techninėms diskusijoms dėl klausimų, kurie konkrečiai susiję su UŠT ir valstybėmis narėmis, su kuriomis jos yra susijusios, ir papildo UŠT ir ES forumo ir (arba) trišalių konsultacijų darbą.
2. Komisija pirmininkauja UŠT ir ES forumui, trišalėms konsultacijoms bei darbo grupėms ir teikia sekretoriato paslaugas.

II DALIS

BENDRADARBIAVIMO SIEKIANČIŲ DARNŲŲ VYSTYMOSI SRITYS ASOCIACIJOS SISTEMOJE

1 SKYRIUS

APLINKOS KLAUSIMAI, KLIMATO KAITA, VANDENYNAI IR NELAIMIŲ RIZIKOS MAŽINIMAS

15 straipsnis

Bendrieji principai

Siekiant asociacijos tikslų, bendradarbiavimas aplinkos, klimato kaitos ir nelaimių rizikos mažinimo srityje gali būti susijęs su:

- (a) UŠT pastangų apibrėžti ir įgyvendinti politiką, strategijas, veiksmų planus ir priemones rėmimu;
- (b) UŠT pastangų integruotis į regioninius tinklus ir iniciatyvas rėmimu;
- (c) tvaraus išteklių naudojimo ir išteklių naudojimo efektyvumo skatinimu ir ekonomikos augimo atsiejimo nuo aplinkos būklės blogėjimo skatinimu ir
- (d) UŠT pastangų atlikti regioninių centrų ir kompetencijos centrų funkcijas rėmimu.

16 straipsnis

Biologinės įvairovės ir ekosisteminių paslaugų tvarus valdymas ir išsaugojimas

Siekiant asociacijos tikslų, biologinės įvairovės tvaraus valdymo bei išsaugojimo ir ekosisteminių paslaugų srities bendradarbiavimas gali būti susijęs su:

- (a) skatinimu apibrėžti ir veiksmingai valdyti jūrų ir sausumos saugomas teritorijas ir geriau valdyti esamas saugomas teritorijas;
- (b) skatinimu tvariai valdyti jūrų ir sausumos išteklius, padedant apsaugoti rūšis, buveines ir ekosistemų funkcijas už saugomų teritorijų ribų, visų pirma nykstančias, pažeidžiamas ir retas rūšis;
- (c) jūros ir sausumos biologinės įvairovės ir ekosistemų išsaugojimo ir tvaraus naudojimo stiprinimu:
 - i) sprendžiant platesnę ekosisteminę klimato kaitos problemą, būtent išsaugant sveikas, atsparias ekosistemas ir skatinant žaliąją ir mėlynąją infrastruktūrą bei ekosistemoms palankų požiūrį į prisitaikymą prie klimato kaitos ir jos švelninimą, kurie dažnai užtikrina visokeriopą naudą;
 - ii) stiprinant gebėjimus vietos, regionų ir (arba) tarptautiniu lygmenimis, kai visos suinteresuotosios šalys, įskaitant valdžios institucijas, žemės savininkus, privatųjį sektorių, tyrėjus ir pilietinę visuomenę, skatinami keistis informacija, žiniomis ir geriausios praktikos pavyzdžiais;

- iii) stiprinant galiojančias gamtos apsaugos programas ir susijusias pastangas saugomose teritorijose ir už jų ribų;
 - iv) plečiant žinių pagrindą ir pildant žinių spragas, įskaitant ekosistemų funkcijų ir paslaugų verčių kiekybinį nustatymą;
- (d) regioninio bendradarbiavimo skatinimu ir palankesnių sąlygų jam sudarymu, kad būtų sprendžiamos tokios problemos kaip invazinės rūšys arba klimato kaitos poveikis;
- (e) mechanizmų sukūrimu, kad būtų racionaliai naudojami ištekliai, įskaitant mokėjimą už ekosistemines paslaugas.

17 straipsnis

Tvari miškotvarka

Siekiant asociacijos tikslų, tvarios miškotvarkos srities bendradarbiavimas gali būti susijęs su miškų išsaugojimo ir tvarios miškotvarkos skatinimu, taip pat atsižvelgiant į miškų vaidmenį apsaugant aplinką nuo erozijos ir kontroliuojant dykumėjimą, miškų įveisimu ir medienos eksporto valdymu.

18 straipsnis

Integruotas pakrančių zonos tvarkymas

Siekiant asociacijos tikslų, bendradarbiavimas integruoto pakrančių zonos tvarkymo srityje gali būti susijęs su:

- (a) parama UŠT veiksmams, kad jūrų ir pakrančių zonos būtų tvarkomos veiksmingai ir tvariai nustatant strateginius, integruotus jūrų ir pakrančių zonos planavimo ir tvarkymo metodus;
- (b) ekonominės ir socialinės veiklos, pvz., žuvininkystės ir akvakultūros, turizmo, jūrų transporto ir žemės ūkio, derinimu su jūrų ir pakrančių zonų potencialu, susijusiu su atsinaujinančiąja energija, žaliavomis, kartu atsižvelgiant į klimato kaitos ir žmogaus veiklos poveikį.

19 straipsnis

Vandenynai

1. Siekiant asociacijos tikslų, bendradarbiavimas tarptautinio vandenynų valdymo srityje gali būti susijęs su:
 - (a) dialogo dėl šios srities bendro intereso klausimų stiprinimu;
 - (b) žinių apie jūras populiarinimu ir biotechnologijų, vandenynų energetikos, jūrų stebėjimo, pakrančių zonos tvarkymo ir ekosistema pagrįsto valdymo skatinimu;
 - (c) integruotų metodų skatinimu tarptautiniu lygmeniu;
 - (d) aktyviu gero valdymo, geriausios praktikos pavyzdžių ir atsakingo žuvininkystės valdymo skatinimu saugant ir tausiai valdant žuvų išteklius, įskaitant bendro intereso žuvų išteklius ir regioninių žuvininkystės valdymo organizacijų valdomus žuvų išteklius;
 - (e) žuvų išteklių apsaugos dialogu ir bendradarbiavimu, įskaitant kovos su neteisėta, nedeklaruojama ir neregamentuojama žvejyba priemones, ir veiksmingu bendradarbiavimu su regioninėmis žuvininkystės valdymo organizacijomis ir jų viduje. Dialogas ir bendradarbiavimas apima kontrolės ir tikrinimo schemas, paskatas ir prievoles, kad ilgainiui žuvininkystė ir pakrančių aplinka būtų valdomos veiksmingiau.
2. Siekiant asociacijos tikslų ir užtikrinant nuoseklumą bei papildomumą galiojančių žvejybos partnerystės susitarimų atžvilgiu, 1 dalies d ir e punktuose nurodytas bendradarbiavimas grindžiamas šiais principais:

- (a) įsipareigojimu atsakingai valdyti žuvininkystę ir vadovautis atsakinga žvejybos praktika;
- (b) priemonių ar veiklos, kurie yra nesuderinami su tausaus žuvų išteklių naudojimo principais, atsisakymu;
- (c) Sąjungos ir UŠT siekiu reguliariai tarpusavyje konsultuotis gyvųjų jūrų išteklių išsaugojimo ir valdymo klausimais ir keistis informacija apie esamą išteklių būklę atitinkamomis 14 straipsnyje numatytomis asociacijos formomis, atsižvelgiant į galiojančius ar galimus būsimus Sąjungos ir UŠT dvišalius žuvininkystės partnerystės susitarimus.

20 straipsnis

Tvari vandentvarka

1. Siekdamas asociacijos tikslų Sąjunga ir UŠT gali bendradarbiauti tvarios vandentvarkos srityje, vykdydamos vandens ūkio politiką ir steigdamas institucijas, saugodamos vandens išteklius, užtikrindamos vandens tiekimą kaimo ir miesto vietovėse buitinėms, pramonės ir žemės ūkio reikmėms, vandens išteklių kaupimą bei paskirstymą ir nuotekų tvarkymą.
2. Vandens tiekimo ir sanitarijos sektoriuje ypač daug dėmesio skiriama galimybei naudotis geriamojo vandens tiekimu ir sanitarijos paslaugomis menkai išvystytos infrastruktūros vietovėse ir vietovėse, kurios patiria ypač didelę gaivalinių nelaimių riziką – tai tiesiogiai padeda vystyti žmogiškuosius išteklius, nes gerinama sveikata ir didinamas našumas.
3. Šių sričių bendradarbiavimas grindžiamas principu, kad nuolatinis poreikis plėsti pagrindinių vandens ir sanitarijos paslaugų teikimą miesto ir kaimo gyventojams turi būti tenkinamas ekologiškai tvariais būdais.

21 straipsnis

Atliekų tvarkymas

Siekiant asociacijos tikslų, bendradarbiavimas atliekų tvarkymo srityje gali būti susijęs su skatinimu taikyti geriausią aplinkos apsaugos praktiką vykdant visus veiksmus, susijusius su atliekų tvarkymu, įskaitant atliekų mažinimą, perdirbimą arba kitus atliekų naudojimo procesus, pavyzdžiui, energijos gavybą iš atliekų ir atliekų šalinimą.

22 straipsnis

Energetika

Siekiant asociacijos tikslų, bendradarbiavimas tvariosios energetikos srityje gali būti susijęs su:

- (a) tvaria energijos gamyba, paskirstymu ir prieiga prie jos, visų pirma tvarios, mažo anglies dioksido kiekio atsinaujinančiųjų išteklių energijos vystymu, skatinimu, naudojimu ir kaupimu;
- (b) energetikos politika ir teisės aktais, visų pirma politikos formavimu ir reglamentavimo nuostatų priėmimu, užtikrinant ne per didelius ir tvarius energijos tarifus;
- (c) energijos vartojimo efektyvumu, visų pirma energijos vartojimo efektyvumo standartų rengimu ir nustatymu bei energijos vartojimo efektyvumo priemonių įgyvendinimu įvairiuose sektoriuose (pramonės, prekybos, viešajame ir namų ūkių) bei susijusia švietimo ir informavimo veikla;
- (d) transportu, visų pirma, labiau aplinką tausojančio viešojo ir privataus transporto priemonių, kaip antai hibridinių, elektrinių ar vandenilinių transporto priemonių, arba bendro automobilių naudojimo ir dviračių transporto sistemų vystymu, skatinimu ir naudojimu;

- (e) miestų planavimu ir statybomis, ypač aukštų aplinkos kokybės standartų ir didelio energijos vartojimo efektyvumo skatinimu ir nustatymu miestų planavimo ir statybos srityse ir
- (f) turizmu, ypač skatinant energijos požiūriu nepriklausomą (pagrįstą atsinaujinančiųjų išteklių energija) ir (arba) ekologiško turizmo infrastruktūrą.

23 straipsnis

Žaliavos

Siekiant asociacijos tikslų, bendradarbiavimas žaliavų, įskaitant retąsias žemes, srityje gali būti susijęs su žaliavų sektoriaus tvarumo skatinimu atliekant visus su kasyba susijusius veiksmus ir siekiant:

- (a) efektyviai naudoti išteklius;
- (b) skatinti antrinį perdirbimą;
- (c) plėtoti ir stiprinti aplinkos apsaugą;
- (d) tvarkyti ir naudoti tausojančią aplinką;
- (e) stiprinti žaliavų naudojimo ir gavybos gebėjimus, mokymo, inovacijų, mokslinių tyrimų ir verslo priemonės vietos, regioniniu ir nacionaliniu lygmenimis.

24 straipsnis

Klimato kaita

Siekiant asociacijos tikslų, klimato kaitos srities bendradarbiavimu siekiama remti UŠT iniciatyvas, susijusias su klimato kaitos švelninimu ir prisitaikymu prie jos neigiamo poveikio, ir toks bendradarbiavimas gali apimti:

- (a) įrodomosios informacijos kaupimą, svarbiausios rizikos nustatymą ir teritorinių, regioninių ir (arba) tarptautinių veiksmų, planų arba priemonių, kuriais siekiama prisitaikyti prie klimato kaitos arba sušvelninti jos neigiamą poveikį, nustatymą;
- (b) pagalbą šalių partnerių pastangoms įgyvendinti su klimato kaita susijusius įsipareigojimus, laikantis Paryžiaus susitarimo dėl klimato kaitos;
- (c) prisitaikymo prie klimato kaitos ir jos švelninimo tikslų įtraukimą į viešąją politiką ir strategijas;
- (d) statistinių duomenų ir rodiklių – būtinų politikos formavimo ir įgyvendinimo priemonių – rengimą ir nustatymą, ir
- (e) UŠT dalyvavimo regioninio ir tarptautinio dialogo veikloje skatinimą, siekiant puoselėti bendradarbiavimą, įskaitant keitimąsi žiniomis ir patirtimi.

25 straipsnis

Nelaimių rizikos mažinimas

Siekiant asociacijos tikslų, bendradarbiavimas nelaimių rizikos mažinimo srityje gali būti susijęs su:

- (a) sistemų, įskaitant infrastruktūrą, skirtų nelaimių prevencijai ir pasirengimui joms, įskaitant numatymo ir ankstyvojo perspėjimo sistemas, kūrimu ar tobulinimu, siekiant mažinti nelaimių padarinius;
- (b) išsamių žinių apie UŠT ir jų vietos regionų nelaimių rizikos veiksnius ir turimus reagavimo pajėgumus plėtojimu;

- (c) galiojančių nelaimių prevencijos ir pasirengimo priemonių stiprinimu vietos, nacionaliniu ir regionų lygmenimis;
- (d) atitinkamų subjektų reagavimo pajėgumų gerinimu, kad jie būtų labiau koordinuoti, efektyvesni ir veiksmingesni;
- (e) visuomenės informavimo ir informacijos gyventojams apie rizikos tikimybę, nelaimių prevenciją, pasirengimą ir reagavimą į jas gerinimu, skiriant tinkamą dėmesį specialiesiems neįgaliųjų poreikiams;
- (f) pagrindinių civilinės saugos subjektų bendradarbiavimo stiprinimu ir
- (g) UŠT dalyvavimo regioninių, Europos ir (arba) tarptautinių institucijų veikloje skatinimu, siekiant sudaryti sąlygas įvairiems partneriams reguliariau keistis informacija ir glaudžiau bendradarbiauti nelaimės atveju.

2 SKYRIUS

PASIEKIAMUMAS

26 straipsnis

Bendrieji tikslai

1. Siekiant asociacijos tikslų, bendradarbiavimu pasiekiamumo srityje siekiama:
 - (a) užtikrinti geresnes galimybes UŠT naudotis pasauliniais transporto tinklais ir
 - (b) užtikrinti geresnes galimybes UŠT naudotis informacinėmis ir ryšių technologijomis ir paslaugomis.
2. 1 dalyje nurodytas bendradarbiavimas gali apimti:
 - (a) politikos formavimą ir institucijų steigimą;
 - (b) vežimą keliais, geležinkeliais, oro, jūrų arba vidaus vandenų keliais ir
 - (c) saugyklas jūrų ir oro uostuose.

27 straipsnis

Jūrų transportas

1. Siekiant asociacijos tikslų, bendradarbiavimu jūrų transporto srityje siekiama plėtoti ir skatinti ekonomiškai ir veiksmingas jūrų transporto paslaugas UŠT ir toks bendradarbiavimas gali būti susijęs su:
 - (a) veiksmingo krovinių gabenimo skatinimu ekonomiškai ir komerciškai perspektyviais tarifais;
 - (b) aktyvesnio UŠT dalyvavimo teikiant tarptautines laivybos paslaugas skatinimu;
 - (c) regioninių programų skatinimu;
 - (d) parama vietos privačiojo sektoriaus dalyvavimui laivybos veikloje ir
 - (e) infrastruktūros plėtojimu.
2. Sąjunga ir UŠT skatina laivybos saugą, įgulų saugumą ir taršos prevenciją.

3. Sąjunga ir UŠT skatina saugią laivybą ir laivybos saugumą, jūrų aplinkos apsaugą, gyvenimo ir darbo sąlygas laivuose, atitinkančias susijusias tarptautines konvencijas ir ES teisės aktų sistemą.

28 straipsnis

Oro transportas

Siekiant asociacijos tikslų, bendradarbiavimas oro transporto srityje gali būti susijęs su:

- (a) UŠT oro transporto pramonės reforma ir modernizavimu;
- (b) UŠT oro transporto pramonės komercinio gyvybingumo ir konkurencingumo skatinimu;
- (c) privačiojo sektoriaus investicijų ir dalyvavimo skatinimu ir
- (d) keitimosi žiniomis ir gerosios verslo praktikos pavyzdžiais skatinimu.

29 straipsnis

Oro transporto sauga ir saugumas

Siekiant asociacijos tikslų, bendradarbiavimu oro transporto saugos ir saugumo srityse siekiama remti UŠT pastangas laikytis atitinkamų ES ir tarptautinių standartų ir jis gali, *inter alia*, apimti:

- (a) ES aviacijos saugos sistemos diegimą ir, kai tinkama, tarptautinių standartų įgyvendinimą;
- (b) oro uostų saugumo priemonių diegimą ir civilinės aviacijos institucijų gebėjimų valdyti jų kontrolei pavestus visus veiklos saugumo aspektus stiprinimą ir
- (c) infrastruktūros ir žmogiškųjų išteklių vystymą.

30 straipsnis

Informacinių ir ryšių technologijų paslaugos

Siekiant asociacijos tikslų, bendradarbiavimu informacinių ir ryšių technologijų (IRT) paslaugų srityje siekiama skatinti UŠT inovacijas ir ekonominį augimą, taip pat gerinti piliečių ir įmonių kasdienę veiklą, taip pat skatinti prieinamumą neįgaliesiems. Bendradarbiavimu visų pirma siekiama stiprinti UŠT reguliavimo gebėjimus ir gali būti remiama IRT tinklų ir paslaugų plėtra naudojant šias priemones:

- (a) kuriant nuspėjamą reguliavimo aplinką, kuri neatsiliktų nuo technologinės plėtros, skatintų ekonomikos augimą ir inovacijas, konkurenciją ir vartotojų apsaugą;
- (b) palaikant dialogą įvairiais politiniais klausimais, susijusiais su informacinės visuomenės skatinimu ir stebėseną;
- (c) keičiantis informacija apie standartus ir sąveikos klausimus;
- (d) remiant bendradarbiavimą IRT mokslinių tyrimų srityje ir IRT pagrįstų mokslinių tyrimų infrastruktūrą;
- (e) plėtojant paslaugas ir taikomas programas didelį poveikį visuomenei turinčiose srityse.

3 SKYRIUS

MOKSLINIAI TYRIMAI IR INOVACIJOS

31 straipsnis

Bendradarbiavimas mokslinių tyrimų ir inovacijų srityje

Siekiant asociacijos tikslų, bendradarbiavimas mokslinių tyrimų ir inovacijų srityje gali apimti mokslą, energetiką, klimato kaitos klausimus, atsparumą nelaimėms, gamtos išteklius, įskaitant žaliavas, ir tvarų gyvųjų išteklių naudojimą.

Jis taip pat gali apimti technologijas, įskaitant informacines ir ryšių technologijas, siekiant prisidėti prie UŠT darnaus vystymosi ir UŠT kaip regioninių centrų ir kompetencijos centrų vaidmens skatinimo, taip pat jų pramonės konkurencingumo. Visų pirma bendradarbiavimas gali būti susijęs su:

- (a) UŠT bei ES politikos ir iniciatyvų, susijusių su mokslu, technologijomis ir inovacijomis, dialogu, koordinavimu ir sinergijos kūrimu;
- (b) UŠT politikos ir institucijų stiprinimu ir suderintais veiksmais vietos, nacionaliniu ar regionų lygmenimis, siekiant plėtoti mokslo, technologijų ir inovacijų diegimo veiksmus ir jų taikymą;
- (c) UŠT, Sąjungos, valstybių narių ir trečiųjų valstybių juridinių asmenų bendradarbiavimu;
- (d) atskirų UŠT tyrėjų, mokslinių tyrimų įstaigų ir juridinių asmenų dalyvavimu Europos bendrojoje mokslinių tyrimų ir inovacijų programoje ir Įmonių konkurencingumo ir mažųjų bei vidutinių įmonių programoje (COSME), taip pat susiejant juos su jau remiamais šių programų veiksmais, siekiant užtikrinti veiksmų papildomumą, ir
- (e) UŠT tyrėjų mokymu bei tarptautiniu judumu ir mainais.

4 SKYRIUS

JAUNIMAS, ŠVIETIMAS, MOKYMAS, SVEIKATA, UŽIMTUMAS, SOCIALINĖ APSAUGA, MAISTO SAUGA IR APRŪPINIMO MAISTU SAUGUMAS

32 straipsnis

Jaunimas

- 1. Sąjunga užtikrina, kad UŠT fiziniai asmenys, kaip apibrėžta 50 straipsnyje, galėtų dalyvauti Sąjungos su jaunimu susijusiose iniciatyvose tuo pačiu pagrindu kaip ir valstybių narių piliečiai.
- 2. Asociacijos tikslas yra stiprinti UŠT ir Sąjungoje gyvenančio jaunimo ryšius, be kita ko, skatinant UŠT jaunimo judumą mokymosi tikslais ir puoselėjant jaunimo tarpusavio supratimą.

33 straipsnis

Švietimas ir mokymas

- 1. Siekiant asociacijos tikslų, bendradarbiavimas švietimo ir mokymo srityje gali apimti:

- (a) aukštos kokybės įtraukų pradinį, vidurinį ir aukštąjį išsilavinimą ir profesinį švietimą ir mokymą ir
 - (b) paramą UŠT, skirtą švietimo ir profesinio mokymo politikai apibrėžti ir įgyvendinti.
2. Sąjunga užtikrina, kad UŠT fiziniai asmenys, kaip apibrėžta 50 straipsnyje, galėtų dalyvauti Sąjungos švietimo ir profesinio mokymo iniciatyvose tuo pačiu pagrindu kaip ir valstybių narių piliečiai.
 3. Sąjunga užtikrina, kad UŠT švietimo įstaigos ir institutai galėtų dalyvauti Sąjungos su švietimu susijusiose bendradarbiavimo iniciatyvose tuo pačiu pagrindu kaip ir valstybių narių švietimo ir profesinio mokymo įstaigos ir institutai.

34 straipsnis

Užimtumas ir socialinė politika

1. Sąjunga ir UŠT palaiko užimtumo ir socialinės politikos srities dialogą, siekdamas prisidėti prie UŠT ekonominio ir socialinio vystymosi ir deramo darbo skatinimo UŠT ir jų vietos regionuose. Tokiu dialogu taip pat siekiama remti UŠT valdžios institucijų pastangas plėtoti šios srities politiką ir teisės aktus.
2. Dialogas daugiausia palaikomas keičiantis informacija ir geriausios praktikos pavyzdžiais, susijusiais su užimtumo ir Sąjungos ir UŠT abipusio intereso socialine politika ir teisės aktais. Šioje srityje taip pat atsižvelgiama į kvalifikacijos kėlimą, socialinę apsaugą, socialinį dialogą, lygias galimybes, nediskriminavimą ir prieinamumą neįgaliesiems, sveikatą ir saugą darbe ir kitus darbo standartus.

35 straipsnis

Visuomenės sveikata, maisto sauga ir aprūpinimo maistu saugumas

Siekiant asociacijos tikslų, bendradarbiavimu visuomenės sveikatos ir maisto saugos srityse, *inter alia*, siekiama mažinti dėl užkrečiamųjų ir neužkrečiamųjų ligų patiriamą naštą, visų pirma plėtoti, stiprinti ir palaikyti UŠT epidemiologinės priežiūros, stebėsenos, išankstinio perspėjimo, rizikos vertinimo ir reagavimo į svarbius tarpvalstybinius pavojus sveikatai gebėjimus, imantis, be kitų, šių priemonių:

- (a) veiksmų pasirengimui stiprinti ir geriau planuoti reagavimą į pavojaus sveikatai ekstremaliąsias situacijas, kaip antai užkrečiamųjų ligų protrūkių, taip pat įgyvendinant Tarptautines sveikatos priežiūros taisykles, sveikatos ir kitų sektorių sąveikumui ir kritinių paslaugų bei produktų teikimo ir tiekimo tęstinumui užtikrinti;
- (b) pajėgumams stiprinti tobulinant regioninius visuomenės sveikatos tinklus, sudarant palankesnes sąlygas ekspertams keistis informacija ir skatinant tinkamą mokymą, taip pat maisto saugos srityje;
- (c) kuriant priemones ir ryšių platformas, įskaitant ankstyvojo perspėjimo sistemas, ir UŠT konkretiems poreikiams pritaikytas elektroninio mokymo programas;
- (d) su maistu susijusių protrūkių prevencijos ir mažinimo veiksmų ir veiksmų maisto saugos bei aprūpinimo maistu saugumo klausimams spręsti;
- (e) veiksmų dėl užkrečiamųjų ir neužkrečiamųjų ligų patiriamai naštai mažinti, siekiant darnaus vystymosi tikslų.

5 SKYRIUS

KULTŪRA IR TURIZMAS

36 straipsnis

Kultūriniai mainai ir dialogas

1. Siekiant asociacijos tikslų, bendradarbiavimas kultūrinių mainų ir dialogo srityje gali būti susijęs su:
 - (a) UŠT savarankišku vystymusi, t. y. procesu, kuriame daugiausia dėmesio skiriama žmonėms ir kuris grindžiamas kiekvienos tautos kultūra;
 - (b) parama kompetentingų UŠT institucijų priimtai politikai ir priemonėms, skirtoms jų žmogiškiesiems ištekliams ir kūrybiniais pajėgumams didinti ir kultūriniam identitetui skatinti;
 - (c) gyventojų dalyvavimu vystymosi procese;
 - (d) bendro supratimo plėtojimu ir aktyvesniu keitimusi informacija apie kultūros ir audiovizualinius klausimus palaikant dialogą.
2. Bendradarbiaudamos Sąjunga ir UŠT siekia skatinti tarpusavio kultūrinius mainus:
 - (a) bendradarbiaujant visų partnerių kultūros ir kūrybos sektoriams;
 - (b) skatinant kultūros bei kūrybos darbų ir veiklos vykdytojų judėjimą tarp UŠT ir Sąjungos;
 - (c) bendradarbiaujant politikos srityje, kad būtų skatinamas politikos plėtojimas, inovacijos, didinama auditorija ir kuriami nauji verslo modeliai.

37 straipsnis

Bendradarbiavimas audiovizualinėje srityje

1. Siekiant asociacijos tikslų, bendradarbiavimu audiovizualinėje srityje siekiama skatinti vieni kitų audiovizualinių kūrinių gamybą ir jis gali apimti šiuos veiksmus:
 - (a) atitinkamų transliavimo pramonės atstovų bendradarbiavimą ir mainus;
 - (b) skatinimą keistis audiovizualiniais kūriniais;
 - (c) kompetentingų institucijų keitimąsi informacija ir nuomonėmis dėl audiovizualinės bei transliavimo politikos ir reguliavimo sistemos;
 - (d) skatinimą lankytis ir dalyvauti tarptautiniuose renginiuose, organizuojamuose Sąjungos ir UŠT teritorijose ir trečiosiose valstybėse.
2. Kartu sukurtiems audiovizualiniams kūriniams taikomos visos Sąjungos, UŠT ir valstybių narių, su kuriomis jos yra susijusios, schemas, skirtos vietos ir regionų kultūrinei raiškai skatinti.

38 straipsnis

Scenos menas

Siekiant asociacijos tikslų, bendradarbiavimas scenos meno srityje gali būti susijęs su:

- (a) palankesnių sąlygų sudarymu aktyvesniems scenos meno specialistų ryšiams tokiose srityse kaip profesiniai mainai ir mokymas, įskaitant dalyvavimą atrankose, tinklų kūrimą ir dalyvavimo tinklų veikloje skatinimą;
- (b) vienos ar kelių Sąjungos valstybių narių ir vienos ar kelių UŠT prodiuserių skatinimu kurti bendrus kūrinius ir
- (c) skatinimu rengti tarptautinius teatro technologijų standartus ir naudoti teatro scenos ženklus, be kita ko, bendradarbiaujant su tinkamomis standartizacijos organizacijomis.

39 straipsnis

Kultūros paveldo ir istorinių paminklų apsauga

Siekiant asociacijos tikslų, bendradarbiavimu materialiojo ir nematerialiojo kultūros paveldo ir istorinių paminklų srityje siekiama sudaryti sąlygas skatinti keitimąsi patirtimi ir geriausios praktikos pavyzdžiais:

- (a) sudarant geresnes galimybes vykdyti ekspertų mainus;
- (b) bendradarbiaujant profesinio mokymo srityje;
- (c) didinant vietos visuomenės informuotumą ir
- (d) teikiant konsultacijas dėl istorinių paminklų apsaugos ir saugomų vietovių, dėl teisės aktų ir priemonių, susijusių su paveldu (ypač jo integracija į vietos gyvenimą), įgyvendinimo.

40 straipsnis

Turizmas

Siekiant asociacijos tikslų, bendradarbiavimas turizmo srityje gali apimti:

- (a) darnaus turizmo politikos nustatymo, pritaikymo ir plėtojimo priemonės;
- (b) priemonės ir veiksmus, skirtus darniam turizmui vystyti ir remti;
- (c) priemonės, kuriomis siekiama integruoti darnų turizmą į UŠT piliečių socialinį, kultūrinį ir ekonominį gyvenimą.

6 SKYRIUS

KOVA SU ORGANIZUOTU NUSIKALSTAMUMU

41 straipsnis

Kova su organizuotu nusikalstamumu, prekyba žmonėmis, seksualine prievarta prieš vaikus ir jų seksualiniu išnaudojimu, terorizmu ir korupcija

1. Siekiant asociacijos tikslų, bendradarbiavimas kovos su organizuotu nusikalstamumu srityje gali apimti:
 - (a) naujoviškų ir veiksmingų policijos ir teismo bendradarbiavimo priemonių kūrimą, įskaitant bendradarbiavimą su kitomis suinteresuotosiomis šalimis, pavyzdžiui, pilietine visuomene, siekiant užkirsti kelią organizuotam nusikalstamumui, prekybai žmonėmis, seksualinei prievartai prieš vaikus ir jų seksualiniam išnaudojimui, terorizmui ir korupcijai, ir kovoti su jais, ir

- (b) paramą siekiant padidinti UŠT politikos veiksmingumą, kad būtų užkirstas kelias ir kovojama su organizuotu nusikalstamumu, prekyba žmonėmis, seksualine prievarta prieš vaikus ir jų seksualiniu išnaudojimu, terorizmu ir korupcija, taip pat visų rūšių narkotinių ir psichotropinių medžiagų gamyba, pardavimu ir neteisėta prekyba, siekiama narkotikų vartojimo ir jų daromos žalos prevencijos ir mažinimo, atsižvelgiant į tarptautinių organizacijų šiose srityse atliekamą darbą, *inter alia*:
- i) kovos su organizuotu nusikalstamumu, įskaitant prekybą žmonėmis, seksualinę prievartą prieš vaikus ir jų seksualinį išnaudojimą, terorizmą ir korupciją, ir jo prevencijos srities mokymus ir gebėjimų ugdymą;
 - ii) prevencinę veiklą, įskaitant mokymą, švietimą ir sveikatos ugdymą, nuo narkotikų priklausomų asmenų gydymą ir rehabilitaciją, įskaitant projektus, skirtus nuo narkotikų priklausomų asmenų reintegracijai į darbo ir socialinę aplinką;
 - iii) veiksmingų vykdymo užtikrinimo priemonių rengimą;
 - iv) techninę, finansinę ir administracinę paramą rengiant veiksmingą politiką ir teisės aktus, susijusius su prekyba žmonėmis, pirmiausia visuomenės informavimo kampanijas, nukreipimo mechanizmus ir nukentėjusiųjų apsaugos sistemas, kuriose dalyvauja visos susijusios suinteresuotosios šalys ir pilietinė visuomenė;
 - v) techninę, finansinę ir administracinę paramą, susijusią su narkotikų vartojimo žalos prevencija, gydymu ir mažinimu;
 - vi) techninę paramą rengiant kovos su seksualine prievarta prieš vaikus ir jų seksualiniu išnaudojimu teisės aktus ir politiką ir
 - vii) techninę paramą ir mokymą remiant gebėjimų ugdymą ir skatinant tarptautinių kovos su korupcija standartų, ypač nustatytų JT konvencijoje prieš korupciją, laikymąsi.
2. Siekdamas asociacijos tikslų UŠT bendradarbiauja su Sąjunga kovos su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu srityje pagal 70 straipsnį.

III DALIS

PREKYBA IR SU PREKYBA SUSIJĘS BENDRADARBIAVIMAS

I ANTRAŠTINĖ DALIS BENDROSIOS NUOSTATOS

42 straipsnis

Konkretūs tikslai

Sąjungos ir UŠT prekybos ir su prekyba susijusio bendradarbiavimo bendrieji tikslai yra:

- (a) skatinti UŠT ekonominę ir socialinę vystymąsi, nustatant glaudžius jų ekonominius santykius su Sąjunga kaip visuma;
- (b) skatinti veiksmingą UŠT integraciją į regioninę ir pasaulio ekonomiką, plėtoti prekybą prekėmis ir paslaugomis;
- (c) padėti UŠT kurti investicijoms palankią aplinką, siekiant remti UŠT ekonominę ir socialinę vystymąsi;
- (d) skatinti pasaulinės finansų sistemos stabilumą, vientisumą bei skaidrumą ir gerą mokesčių srities valdymą;
- (e) remti UŠT ekonomikos įvairinimo procesą;
- (f) remti UŠT gebėjimus formuoti ir įgyvendinti prekybos prekėmis ir paslaugomis vystymuisi būtiną politiką;
- (g) remti UŠT eksporto ir prekybos pajėgumus;
- (h) remti UŠT pastangas savo vietos teisės aktus priartinti prie Sąjungos teisės aktų ar su jais suderinti, kai tinkama;
- (i) sudaryti galimybes tikslingai bendradarbiauti ir palaikyti dialogą su Sąjunga dėl prekybos ir su prekyba susijusių sričių.

II ANTRAŠTINĖ DALIS PREKYBA PREKĖMIS IR PASLAUGOMIS IR ĮSISTEIGIMAS

1 SKYRIUS

PREKYBA PREKĖMIS

43 straipsnis

UŠT kilmės prekių laisvas įvežimas

1. UŠT kilmės prekės į Sąjungą importuojamos be importo maito.
2. Kilmės statusą turinčių produktų apibrėžtis ir su jais susiję administracinio bendradarbiavimo būdai nustatyti II priede.

44 straipsnis

Kiekybiniai apribojimai ir lygiavertį poveikį turinčios priemonės

1. Sąjunga UŠT kilmės produktų importui netaiko jokių kiekybinių apribojimų ar lygiavertio poveikio priemonių.
2. 1 dalimi netrukdoma taikyti prekių importo, eksporto ar tranzito draudimų arba apribojimų, jei jie yra grindžiami visuomenės dorovės arba viešosios tvarkos, žmonių, gyvūnų ir augalų sveikatos bei gyvybės apsaugos, nacionalinių meno, istorijos ar archeologijos vertybių apsaugos, senkančių gamtos išteklių išsaugojimo ir pramoninės bei komercinės nuosavybės apsaugos sumetimais.
3. Pirmoje pastraipoje nurodyti draudimai ar apribojimai jokių atveju neturi būti naudojami kaip savavališka ar nepateisinama diskriminacijos priemonė ar užslėptas prekybos apribojimas.

45 straipsnis

UŠT priemonės

1. UŠT valdžios institucijos gali toliau taikyti arba pradėti taikyti importuojamiems Sąjungos kilmės produktams tokius muitus ar kiekybinius apribojimus, kokie, jų manymu, yra būtini atsižvelgiant į jų atitinkamus vystymosi poreikius.
2. Srityse, kurioms taikomas šis skyrius, UŠT taiko Sąjungai režimą, kuris yra ne mažiau palankus nei didžiausio palankumo režimas, taikomas bet kuriai didelio masto prekybos ekonomikos šaliai, kaip apibrėžta 4 dalyje.
3. 2 dalimi UŠT netrukdoma taikyti tam tikroms kitoms UŠT ar kitoms besivystančioms šalims palankesnę režimą nei Sąjungai taikomas režimas.
4. Šioje antraštinėje dalyje didelio masto prekybos ekonomikos šalis – tai bet kuri išsivysčiusi šalis arba bet kuri šalis, kurios pasaulinio prekių eksporto dalis viršija vieną procentą, arba, nedarant poveikio 3 daliai, bet kokia individualiai, kartu ar pagal ekonominės integracijos susitarimą veikianti šalių grupė, kurios bendra pasaulinio prekių eksporto dalis viršija 1,5 proc. Skaičiuojant naudojami naujausi turimi oficialūs PPO duomenys apie pagrindinius pasaulio prekių eksportuotojus (išskyrus Sąjungos vidaus prekybą).
5. UŠT valdžios institucijos Komisijai praneša muitų tarifus ir kiekybinių apribojimų, kuriuos jos taiko pagal šį sprendimą, sąrašus. UŠT valdžios institucijos taip pat praneša Komisijai visus vėlesnius tokių priemonių pakeitimus, jei ir kai jie priimami.

46 straipsnis

Nediskriminavimas

1. Sąjunga vienodai traktuoja visas UŠT, o UŠT vienodai traktuoja visas valstybes nares.
2. Laikantis 64 straipsnio, konkrečių šio sprendimo nuostatų, ypač jo 44 straipsnio 2 dalies ir 45, 48, 49, 51 straipsnių ir 58 straipsnio 3 dalies, įgyvendinimas nelaikomas diskriminavimu.

47 straipsnis

Atliekų pervežimo sąlygos

1. Atliekų pervežimo tarp valstybių narių ir UŠT kontrolė vykdoma pagal tarptautinę teisę, visų pirma Bazelio konvenciją⁴², ir Sąjungos teisę. Sąjunga remia šios srities veiksmingo

⁴² 1989 m. kovo 22 d. Bazelyje pasirašyta Bazelio konvencija dėl pavojingų atliekų tarpvalstybinių pervežimų bei jų tvarkymo kontrolės.

tarptautinio bendradarbiavimo užmezgimą ir įgyvendinimą, siekdama apsaugoti aplinką ir visuomenės sveikatą.

2. UŠT, kurios dėl savo konstitucinio statuso nėra Bazelio konvencijos šalys, atitinkamos valdžios institucijos pagreitina vidaus įstatymų ir kitų teisės aktų, būtinų tam, kad tose UŠT būtų įgyvendintos Bazelio konvencijos nuostatos, priėmimą.
3. Valstybės narės, su kuriomis UŠT yra susijusios, skatina, kad UŠT priimtų būtinus vidaus įstatymus ir kitus teisės aktus, kad būtų įgyvendinta atitinkama Sąjungos teisė, susijusi su atliekomis ir jų vežimu.
4. UŠT ir valstybė narė, su kuria ji yra susijusi, atliekų eksportui iš tos UŠT į tą valstybę narę gali taikyti savo procedūras. Tokiais atvejais valstybė narė, su kuria yra susijusi UŠT, Komisijai praneša taikytinus teisės aktus ir visus tolesnius tokių teisės aktų pakeitimus.

48 straipsnis

Laikinas lengvatų panaikinimas

Jeigu Komisija mano, kad yra pakankamai pagrindo abejoti, ar šis sprendimas įgyvendinamas tinkamai, ji pradeda konsultacijas su UŠT ir valstybe nare, su kuria UŠT palaiko ypatingus santykius, kad būtų užtikrintas tinkamas šio sprendimo įgyvendinimas. Jei konsultacijų metu nepavyksta nustatyti abipusiškai priimtino būdo, kaip įgyvendinti šį sprendimą, Sąjunga, laikydamasi III priedo, gali laikinai panaikinti lengvatas atitinkamai UŠT.

49 straipsnis

Apsaugos ir priežiūros priemonės

Siekdama užtikrinti tinkamą šio sprendimo įgyvendinimą Sąjunga gali imtis IV priede nustatytų apsaugos ir priežiūros priemonių.

2 SKYRIUS

PREKYBA PASLAUGOMIS IR ĮSISTEIGIMAS

50 straipsnis

Apibrėžtys

Šiame skyriuje:

- (a) UŠT fizinis asmuo – UŠT nuolat gyvenantis fizinis asmuo, kuris yra kurios nors valstybės narės pilietis ar kurio teisinis statusas yra specifinis UŠT. Ši apibrėžtis nedaro poveikio teisėms, įgyjamoms gavus Sąjungos pilietybę, kaip nustatyta SESV;
- (b) UŠT juridinis asmuo – UŠT juridinis asmuo, įsteigtas vadovaujantis toje UŠT taikytiniais įstatymais, kurio registruota buveinė, centrinė administracija arba pagrindinė verslo vieta yra tos UŠT teritorijoje. Jeigu juridinis asmuo UŠT turi tik registruotą buveinę ar centrinę administraciją, jis nelaikomas UŠT juridiniu asmeniu, nebent jis verčiasi veikla, kuri turi realų nuolatinį ryšį su tos šalies arba teritorijos ekonomika;
- (c) Sąjungos ir UŠT sutartam tarpusavio režimui taikomos atitinkamos apibrėžtys, nustatytos ekonominės integracijos susitarimuose, nurodytuose 51 straipsnio 1 dalyje.

51 straipsnis
Didžiausio palankumo režimas

1. Visoms priemonėms, kurios turi poveikį prekybai paslaugomis ir įsisteigimui ekonominės veiklos tikslu:
 - (a) UŠT fiziniams ir juridiniams asmenims Sąjunga taiko režimą, kuris yra ne mažiau palankus nei didžiausio palankumo režimas, taikomas bet kurios trečiosios valstybės, su kuria Sąjunga sudaro arba yra sudariusi ekonominės integracijos susitarimą, panašiams fiziniams ir juridiniams asmenims;
 - (b) Sąjungos fiziniams ir juridiniams asmenims UŠT taiko režimą, kuris yra ne mažiau palankus nei didžiausio palankumo režimas, taikomas bet kurios didelio masto prekybos ekonomikos šalies, su kuria po 2014 m. sausio 1 d. jos yra sudariusios ekonominės integracijos susitarimą, panašiams fiziniams ir juridiniams asmenims.
2. Šio straipsnio 1 dalyje nustatytos prievolės netaikomos režimui, taikomam:
 - (a) vidaus rinkoje arba pagal ekonominės integracijos susitarimą, reikalaujant, kad jų šalys labai suderintų savo teisės aktus, siekdamos pašalinti įsisteigimo ir prekybos paslaugomis nediskriminacines kliūtis;
 - (b) pagal priemones, kuriomis pripažįstamos kvalifikacijos ar licencijos. Tai nedaro poveikio UŠT specialiosioms priemonėms pagal šį straipsnį;
 - (c) pagal tarptautines sutartis arba susitarimus, kurie išimtinai arba daugiausiai yra susiję su apmokestinimu;
 - (d) pagal priemones, kurioms taikoma didžiausio palankumo statuso išimtis, nustatyta pagal GATS II straipsnio 2 dalį.
3. Nė viena šio sprendimo nuostata nelaikoma kliūtimi Sąjungai ar UŠT nustatyti arba toliau taikyti priemones dėl rizikos ribojimo priežasčių, įskaitant priemones:
 - (a) investuotojams, indėlininkams, draudėjams ar asmenims, kurių atžvilgiu finansinių paslaugų teikėjas yra prisiėmęs patikėtinio pareigą, apsaugoti arba
 - (b) Šalies finansų sistemos vientisumui ir stabilumui užtikrinti.
4. UŠT valdžios institucijos, siekdamos skatinti ir remti vietos užimtumą, gali priimti reglamentavimo nuostatas savo fiziniams asmenims ir vietos veiklai paremti. Tokiu atveju UŠT valdžios institucijos Komisijai praneša apie savo priimtas reglamentavimo nuostatas, kad ji galėtų apie jas pranešti valstybėms narėms.

III ANTRAŠTINĖ DALIS
SU PREKYBA SUSIJUSIOS SRITYS

1 SKYRIUS

PREKYBA IR DARNUS VYSTYMASIS

52 straipsnis

Bendrasis požiūris

Asociacija pagrįsto prekybos srities ir su prekyba susijusio bendradarbiavimo tikslas yra padėti užtikrinti darnų vystymąsi, atsižvelgiant į jo ekonominį, socialinį ir aplinkos aspektus. Atsižvelgiant į tai, UŠT vidaus aplinkos arba darbo įstatymų ir kitų teisės aktų standartai nemažinami siekiant paskatinti prekybą ir investicijas.

53 straipsnis

Aplinkos ir klimato kaitos standartai prekybos srityje

1. Asociacija pagrįsto prekybos srities ir su prekyba susijusio bendradarbiavimo tikslas yra stiprinti prekybos ir aplinkos politikos ir prievolių abipusį papildomumą. Tais tikslais su prekyba susijusiu, asociacija pagrįstu bendradarbiavimu atsižvelgiama į tarptautinio aplinkos valdymo principus ir daugiašalius aplinkos susitarimus.
2. Su prekyba susijusio bendradarbiavimo tikslas – padėti įgyvendinti galutinius Jungtinių Tautų bendrosios klimato kaitos konvencijos (UNFCCC) tikslus ir Paryžiaus susitarimą. Taip pat gali būti bendradarbiaujama dėl kitų su prekyba susijusių daugiašalių aplinkos susitarimų, kaip antai Nykstančių rūšių prekybos konvencijos.

54 straipsnis

Darbo standartai prekybos srityje

1. Asociacijos tikslas yra skatinti prekybą taip, kad būtų sudarytos sąlygos siekti visiško našaus užimtumo ir deramo darbo visiems.
2. Laikomasi tarptautiniu mastu pripažintų pagrindinių darbo standartų, apibrėžtų atitinkamose Tarptautinės darbo organizacijos (TDO) konvencijose, ir šie standartai įgyvendinami teisėje ir praktikoje. Šie darbo standartai visų pirma apima laisvę burtis į asociacijas, kolektyvinių derybų teisę, visų formų priverstinio arba privalomojo darbo panaikinimą, nepriimtino vaikų darbo uždraudimą, minimalų įdarbinimo amžių ir nediskriminavimo principą užimtumo atžvilgiu. UŠT užtikrina veiksmingą darbo inspekcijos sistemą, veiksmingas darbuotojų saugos ir sveikatos priemones, atitinkančias susijusias TDO konvencijas ir deramas darbo sąlygas visiems, *inter alia*, darbo užmokesčio ir darbo pajamų, darbo valandų ir kitų darbo sąlygų atžvilgiu.

55 straipsnis

Tvari prekyba žuvininkystės produktais

Siekiant skatinti tvarų žuvų išteklių valdymą, asociacija gali apimti bendradarbiavimą kovojant su neteisėta, nedeklaruojama ir nereglamentuojama žvejyba ir su ja susijusia prekyba. Bendradarbiaujant šioje srityje turėtų būti siekiama:

- (a) sudaryti palankesnes sąlygas UŠT ir regioninių žuvininkystės valdymo organizacijų bendradarbiavimui, ypač rengti ir veiksmingai įgyvendinti kontrolės ir inspektavimo programas, iniciatyvas ir priemones, kad ilgalaikis žuvininkystės ir jūrų ekosistemų valdymas būtų veiksmingas;

- (b) skatinti įgyvendinti priemones, skirtas kovoti su neteisėta, nedeklaruojama ir nereglamentuojama žvejyba ir su ja susijusia prekyba UŠT.

56 straipsnis

Tvari prekyba mediena

Siekiant asociacijos tikslų, bendradarbiavimu prekybos mediena srityje siekiama skatinti prekybą teisėtai gauta mediena. Bendradarbiaujant gali būti palaikomas dialogas dėl reguliavimo priemonių ir keičiamasi informacija apie rinkos arba savanoriškas priemones, kaip antai miškų sertifikavimą arba žaliąją viešojo pirkimo politiką.

57 straipsnis

Prekyba ir darnus vystymasis

1. Siekiant asociacijos tikslų, bendradarbiavimas prekybos ir darnaus vystymosi srityje gali vykti:
 - (a) sudarant palankesnes sąlygas prekybai aplinkosaugos prekėmis ir paslaugomis, taip pat prekėmis, kurios padeda gerinti socialines sąlygas UŠT, ir investicijoms į šias prekes ir paslaugas, ir skatinant tokią prekybą ir investicijas, be kita ko, rengiant ir įgyvendinant vietos teisės aktus;
 - (b) sudarant palankesnes sąlygas šalinti prekybos ar investicijų kliūtis, kylančias prekėms ir paslaugoms, kurios ypač svarbios švelninant klimato kaitos poveikį, kaip antai tvariai atsinaujinančiajai energijai, energiją taupantiems produktams ir paslaugoms, be kita ko, nustatant politikos sistemas, padedančias diegti geriausias turimas technologijas, ir skatinant laikytis standartų, kuriais atsižvelgiama į aplinkos ir ekonominius poreikius ir mažinamos techninės prekybos kliūtys;
 - (c) skatinant prekybą prekėmis, kuriomis gerinamos socialinės sąlygos ir aplinkai palanki praktika, įskaitant prekes, kurioms taikomos savanoriškos tvarumo užtikrinimo programos, kaip antai sąžiningos ir etiškos prekybos sistemos, ekologiniai ženklai ir iš gamtos išteklių pagamintų produktų sertifikavimo sistemos;
 - (d) skatinant taikyti atsakingo verslo ir įmonių socialinės atsakomybės srities tarptautiniu mastu pripažįstamus principus ir gaires, skatinant UŠT teritorijoje veikiančias įmones jas įgyvendinti ir keičiantis informacija bei geriausios praktikos pavyzdžiais.
2. Rengdamos ir įgyvendindamos priemones, kuriomis siekiama apsaugoti aplinką ar darbo sąlygas, kurios gali turėti įtakos prekybai ar investicijoms, Sąjunga ir UŠT atsižvelgia į turimą mokslinę ir techninę informaciją ir atitinkamus tarptautinius standartus, gaires ar rekomendacijas, įskaitant atsargumo principą.
3. Sąjunga ir UŠT skaidriai rengia, diegia ir įgyvendina priemones, kuriomis siekiama apsaugoti aplinką ir darbo sąlygas, kad skatintų prekybą ar investicijas.

2 SKYRIUS

KITI SU PREKYBA SUSIJĘ KLAUSIMAI

58 straipsnis

Einamieji mokėjimai ir kapitalo judėjimas

1. Sąjungos ir UŠT gyventojų tarpusavio mokėjimams laisvai konvertuojama valiuta mokėjimų balanso einamosiose sąskaitose netaikomi jokie apribojimai.
2. Sandorių, įtraukiamų į mokėjimų balanso kapitalo sąskaitą, atžvilgiu valstybės narės ir UŠT institucijos užtikrina laisvą kapitalo, susijusio su tiesioginėmis investicijomis į bendroves, įsteigtas pagal priimančiosios valstybės narės, šalies ar teritorijos įstatymus, judėjimą ir užtikrina, kad tokių investicijų sukurtas turtas ir iš jų gautas pelnas galėtų būti realizuojamas ir repatriuojamas.
3. Sąjunga ir UŠT turi teisę imtis SESV 64, 65, 66, 75, 143, 144 ir 215 straipsniuose nurodytų priemonių *mutatis mutandis* laikydamosi joje nustatytų sąlygų.
4. UŠT institucijos, susijusi valstybė narė arba Sąjunga nedelsdamos praneša viena kitai apie tokias priemones ir kuo greičiau pateikia jų panaikinimo grafiką.

59 straipsnis

Konkurencijos politika

UŠT priima arba toliau taiko konkurencijos įstatymą, taikomą visoms visų ekonomikos sektorių įmonėms, kuriuo veiksmingai reaguojama į visus šiuos veiksmus:

1. įmonių horizontaliuosius ir vertikaliuosius susitarimus, įmonių asociacijų sprendimus ir suderintus veiksmus, kurių tikslas arba padarinys yra konkurencijos trukdymas, ribojimas arba iškraipymas;
2. vienos ar kelių įmonių piktnaudžiavimą dominuojančia padėtimi;
3. įmonių koncentraciją, dėl kurios galėtų kilti didelių kliūčių veiksmingai konkurencijai, ypač užėmus dominuojančią padėtį ar ją sustiprinus, ir
4. UŠT valstybiniais ištekliais suteiktą pagalbą, kai palaikant tam tikras įmones iškraipoma ar gali būti iškraipoma konkurencija ir labai neigiamai veikiama prekyba ar investicijos.

60 straipsnis

Intelektinės nuosavybės teisių apsauga

1. Pakankamas ir veiksmingas intelektinės nuosavybės teisių apsaugos, įskaitant tokių teisių vykdymo užtikrinimo priemonės, lygis užtikrinamas vadovaujantis aukščiausiais tarptautiniais standartais, kai tinkama, siekiant sumažinti dvišalės prekybos iškraipymus ir kliūtis.
2. Siekiant asociacijos tikslų, bendradarbiavimu šioje srityje gali būti siekiama rengti įstatymus ir kitus teisės aktus, kuriais saugomos intelektinės nuosavybės teisės ir užtikrinamas jų vykdymas, užkertamas kelias teisių subjektų piktnaudžiavimui minėtomis teisėmis ir konkurentų daromam tokių teisių pažeidimui, teikiama parama regioninės intelektinės nuosavybės organizacijoms, dalyvaujančioms vykdymo užtikrinimo ir apsaugos veikloje, įskaitant personalo mokymą.

61 straipsnis
Techninės prekybos kliūtys

Asociacija gali apimti bendradarbiavimą prekių, standartizacijos, atitikties vertinimo, akreditavimo, rinkos priežiūros ir kokybės užtikrinimo techninio reglamentavimo srityse, siekiant pašalinti nereikalingas ES ir UŠT technines prekybos kliūtis ir sumažinti šių sričių skirtumus.

62 straipsnis
Vartotojų politika, vartotojų sveikatos apsauga ir prekyba

Siekiant asociacijos tikslų, bendradarbiavimas vartotojų politikos, vartotojų sveikatos apsaugos ir prekybos srityje gali apimti vartotojų politikos ir vartotojų sveikatos apsaugos įstatymų ir kitų teisės aktų rengimą, siekiant išvengti nereikalingų kliūčių prekybai.

63 straipsnis
Sanitarijos ir fitosanitarijos priemonės

Siekiant asociacijos tikslų, bendradarbiavimu sanitarijos ir fitosanitarijos priemonių srityje siekiama:

- (a) sudaryti palankesnes sąlygas Sąjungos ir UŠT tarpusavio prekybai ir UŠT bei trečiųjų valstybių prekybai ir kartu apsaugoti žmonių, gyvūnų ir augalų sveikatą arba gyvybę pagal PPO sutartį dėl sanitarinių ir fitosanitarinių priemonių taikymo (toliau – PPO SFP sutartis);
- (b) spręsti su prekyba susijusius klausimus, kylančius dėl sanitarijos ir fitosanitarijos priemonių;
- (c) užtikrinti skaidrumą, susijusį su sanitarijos ir fitosanitarijos priemonėmis, taikomomis Sąjungos ir UŠT prekybai;
- (d) skatinti priemonių, atitinkančių tarptautinius standartus, derinimą pagal PPO SFP sutartį;
- (e) remti veiksmingą UŠT dalyvavimą organizacijų, nustatančių tarptautinius sanitarijos ir fitosanitarijos standartus, veikloje;
- (f) skatinti UŠT ir Europos institutų ir laboratorijų konsultacijas ir mainus;
- (g) nustatyti ir stiprinti UŠT techninius pajėgumus įgyvendinti ir stebėti sanitarijos ir fitosanitarijos priemones;
- (h) skatinti technologijų perdavimą ir greitą keitimąsi informacija sanitarijos ir fitosanitarijos priemonių srityje.

64 straipsnis
Protektionistinių priemonių draudimas

1 skyriaus ir šio skyriaus nuostatos nenaudojamos kaip savavališkos diskriminacijos priemonė ar užslėptas prekybos suvaržymas.

3 SKYRIUS

PINIGŲ IR MOKESČIŲ KLAUSIMAI

65 straipsnis

Mokesčių išimtis

1. Nedarant poveikio 66 straipsnio nuostatomis didžiausio palankumo režimas, suteiktas pagal šį sprendimą, netaikomas mokesčių lengvatoms, kurias valstybių narių arba UŠT institucijos suteikia arba ateityje gali suteikti, remdamosi susitarimais dėl dvigubo apmokestinimo išvengimo ar kitų mokestinių priemonių, arba galiojančiais šalies mokesčių teisės aktais.
2. Nė viena šio sprendimo nuostata negali būti aiškinama taip, kad neleistų priimti arba taikyti kokios nors priemonės, kuria siekiama užkirsti kelią mokestiniam sukčiavimui, mokesčių vengimui ar jų nemokėjimui pagal susitarimų dėl dvigubo apmokestinimo išvengimo ar kitų mokestinių priemonių, arba galiojančių šalies mokesčių teisės aktų nuostatas.
3. Nė viena šio sprendimo nuostata negali būti aiškinama taip, kad neleistų atitinkamoms kompetentingoms institucijoms, taikančioms savo mokesčių įstatymų atitinkamas nuostatas, skirtingai traktuoti mokesčių mokėtojus, kurių padėtis yra skirtinga, visų pirma jų gyvenamosios vietos atžvilgiu arba jų investuoto kapitalo vietos atžvilgiu.

66 straipsnis

Mokesčių ir muitų nuostatos, taikomos Sąjungos finansuojamoms sutartims

1. Sąjungos finansuojamoms sutartims UŠT taiko mokesčių ir muitų nuostatas, kurios yra ne mažiau palankios nei nuostatos, kurias jos taiko valstybei narei, su kuria yra susijusios, arba valstybėms, kurioms yra suteiktas didžiausio palankumo režimas, arba tarptautinėms vystymosi organizacijoms, su kuriomis jos palaiko santykius, atsižvelgiant į tai, kuris režimas yra palankiausias.
2. Nedarant poveikio 1 daliai, Sąjungos finansuojamoms sutartims taikomos šios nuostatos:
 - (a) paramą gaunančioje UŠT sutartims netaikomi žyminiai ar registracijos mokesčiai, nei jokie kiti galiojantys ar ateityje atsirasiantys lygiavertio poveikio mokesčiai; tačiau tokios sutartys registruojamos vadovaujantis UŠT galiojančiais įstatymais ir už atitinkamą paslaugą gali būti reikalaujama sumokėti;
 - (b) pelnas ir (arba) pajamos, gaunamos vykdant sutartis, apmokestinamos pagal paramą gaunančios UŠT vidaus mokesčių nuostatas, jei fiziniai ar juridiniai asmenys, gaunantys tokį pelną ir (arba) pajamas toje UŠT turi nuolatinę verslo vietą arba jei sutartį atlikti trunka ilgiau kaip šešis mėnesius;
 - (c) įrangai, kurią įmonėms tenka įsivežti, siekiant vykdyti rangos sutartis, gali būti pritaikyta, jei įmonės to prašo, laikino įvežimo sistema, nustatyta paramą gaunančios UŠT teisės aktais;
 - (d) paslaugų sutartyje nustatytais užduotims atlikti būtina profesionali įranga įvežama į paramą gaunančią UŠT be jokių mokesčių, importo ir kitų muitų ir kitokių rinkliavų, turinčių lygiavertį poveikį, kai tokie muitai ir mokesčiai nėra atlyginimas už suteiktas paslaugas;
 - (e) pagal tiekimo sutartis importuojamas prekes leidžiama įvežti į paramą gaunančią UŠT be importo ir kitų muitų, mokesčių ar lygiavertį poveikį turinčių rinkliavų. Sutartys atitinkamos UŠT kilmės prekėms tiekti sudaromos tiekiamoms prekėms taikant *ex-works* kainą, prie kurios galima pridėti tokius vidaus mokesčius, kurie toje UŠT yra taikomi tokioms prekėms;

- (f) kuras, tepalai ir angliavandeniliniai rišikliai bei visos medžiagos, naudojamos vykdant darbų sutartis, laikomos nupirktomis vietos rinkoje ir joms taikomos fiskalinės taisyklės pagal paramą gaunančios UŠT galiojančius teisės aktus;
 - (g) asmeniniams ir buitiniams daiktams, kuriuos savo reikmėms įveža fiziniai asmenys, išskyrus vietoje samdomus asmenis, atliekantys paslaugų sutartyje nustatytas užduotis, ir jų šeimos nariai, netaikomi jokie muitai, importo muitai, mokesčiai ar lygiavertį poveikį turinčios rinkliavos, neperžengiant paramą gaunančios UŠT galiojančiuose teisės aktuose nustatytų ribų.
3. Bet kokiam sutartiniam klausimui, kuriam netaikomos 1 ir 2 dalys, taikomi atitinkamos UŠT teisės aktai.

4 SKYRIUS

PREKYBOS PAJĖGUMŲ DIDINIMAS

67 straipsnis

Bendrasis požiūris

Siekiant užtikrinti, kad UŠT gautų didžiausią naudą iš šio sprendimo nuostatų ir geriausiomis sąlygomis galėtų dalyvauti Sąjungos vidaus rinkoje, regioninėse, subregioninėse ir tarptautinėse rinkose, asociacija siekiama padėti padidinti UŠT prekybos pajėgumus:

- (a) didinant UŠT konkurencingumą, savarankiškumą ir ekonominį atsparumą, šiam tikslui įvairinant UŠT prekybos prekėmis ir paslaugomis asortimentą ir didinant jos vertę bei apimtį, stiprinant UŠT gebėjimą pritraukti privačių investicijų į įvairius ekonominės veiklos sektorius;
- (b) gerinant UŠT ir kaimyninių šalių prekybos prekėmis ir paslaugomis bei įsisteigimo sričių bendradarbiavimą.

68 straipsnis

Prekybos srities dialogas, bendradarbiavimas ir pajėgumų didinimas

Siekiant asociacijos tikslų, prekybos srities dialogo, bendradarbiavimo ir pajėgumų didinimo iniciatyvos gali apimti:

- (a) UŠT gebėjimų nustatyti ir įgyvendinti politiką, būtiną prekybai prekėmis ir paslaugomis vystyti, stiprinimą;
- (b) UŠT pastangų sukurti tinkamas teisinę, reguliavimo ir institucinę sistemas ir nustatyti būtinas administracines procedūras skatinimą;
- (c) privatačiojo sektoriaus, visų pirma MVĮ, vystymosi skatinimą;
- (d) palankesnių sąlygų sudarymą rinkos ir produktų vystymui, įskaitant produkto kokybės gerinimą;
- (e) žmoniškųjų išteklių ir profesinių įgūdžių, susijusių su prekyba prekėmis ir paslaugomis, vystymo pagalbą;
- (f) verslo tarpininkų gebėjimų teikti UŠT įmonėms paslaugas, susijusias su jų eksporto veikla, pavyzdžiui, atlikti rinkos tyrimus, stiprinimą;
- (g) pagalbą kuriant investicijoms palankią verslo aplinką.

5 SKYRIUS

BENDRADARBIAVIMAS FINANSINIŲ PASLAUGŲ IR MOKESČIŲ REIKALŲ SRITYJE

69 straipsnis

Bendradarbiavimas tarptautinių finansinių paslaugų srityje

Siekiant remti pasaulinės finansų sistemos stabilumą, vientisumą ir skaidrumą, asociacija gali apimti su tarptautinėmis finansinėmis paslaugomis susijusį bendradarbiavimą. Toks bendradarbiavimas gali būti susijęs su:

- (a) veiksminga ir tinkama investuotojų bei kitų finansinių paslaugų vartotojų apsauga;
- (b) pinigų plovimo ir terorizmo finansavimo prevencija ir kova su jais;
- (c) įvairių finansų sistemos subjektų, įskaitant reguliavimo ir priežiūros institucijas, bendradarbiavimo skatinimu;
- (d) nepriklausomų ir veiksmingų finansinių paslaugų priežiūros mechanizmų kūrimu.

70 straipsnis

Tarptautiniai finansinių paslaugų standartai

Sąjunga ir UŠT deda visas pastangas užtikrinti, kad jų teritorijoje būtų įgyvendinti ir taikomi tarptautiniu mastu sutarti finansinių paslaugų sektoriaus reglamentavimo bei priežiūros ir kovos su mokesčių vengimu ir slėpimu standartai. *Inter alia*, tokie tarptautiniu mastu sutarti standartai yra: Bazelio komiteto „Pagrindinis veiksmingos bankų priežiūros principas“, Tarptautinės draudimo priežiūros institucijų asociacijos „Pagrindiniai draudimo principai“, Tarptautinės vertybinių popierių komisijų organizacijos „Vertybinių popierių reglamentavimo tikslai ir principai“, EBPO susitarimas dėl keitimosi mokesčių srities informacija, Didžiojo dvidešimtuko (G 20) „Pranešimas dėl skaidrumo ir dalijimosi informacija mokesčių tikslais“ ir Finansinio stabilumo tarybos „Pagrindiniai veiksmingų finansų įstaigų pertvarkymo režimų elementai“.

UŠT nustato arba toliau taiko teisės aktų sistemą, skirtą jų finansinių sistemų naudojimo pinigams plauti ir terorizmui finansuoti prevencijai, visų pirma atsižvelgdamos į šioje srityje veikiančių tarptautinių organizacijų priemones, kaip antai Finansinių veiksmų darbo grupės (FATF) rekomendacijas dėl kovos su pinigų plovimu ir terorizmo finansavimu ir skatinimu tarptautinių standartų.

Europos Komisijai priėmus sprendimą, kuriuo valstybei narei suteikiami įgaliojimai sudaryti susitarimą su UŠT dėl lėšų pervedimo tarp tos UŠT ir valstybės narės, su kuria ji yra susijusi, šis pervedimas laikomas pervedimu Sąjungoje pagal Lėšų pervedimo reglamentą (ES) 2015/847 ir ta UŠT turi laikytis to reglamento sąlygų.

Šiuo straipsniu nedaromas poveikis Finansinio reglamento 155 straipsniui.

Bendradarbiavimas apmokestinimo srityje

Sąjunga ir UŠT pripažįsta ir įsipareigoja veiksmingai įgyvendinti gero valdymo principus mokesčių srityje, įskaitant pasaulinius skaidrumo ir keitimosi informacija standartus, sąžiningą apmokestinimą ir būtinuosius kovos su mokesčių bazės erozija ir pelno perkėlimu standartus. Jos skatins gerą valdymą mokesčių srityje, gerins tarptautinį šios srities bendradarbiavimą ir lengvins mokestinių pajamų rinkimą.

IV DALIS

FINANSINIS BENDRADARBIAVIMAS

1 SKYRIUS

PRINCIPAI

72 straipsnis

Finansiniai ištekliai

Sąjunga padeda siekti bendrųjų asociacijos tikslų teikdama:

- (a) pakankamai finansinių išteklių ir tinkamą techninę paramą, kuria siekiama stiprinti UŠT gebėjimus formuoti ir įgyvendinti strategines ir reguliavimo sistemas;
- (b) ilgalaikį finansavimą, kuriuo skatinamas privačiojo sektoriaus augimas;
- (c) kai tinkama, pagal šį sprendimą nustatytiems veiksams remti gali būti naudojamos kitos Sąjungos programos, jei įnašais nekompensuojamos tos pačios išlaidos. Šis sprendimas taip pat gali būti naudojamas pagal kitas Sąjungos programas nustatytoms priemonėms remti, jei įnašais nekompensuojamos tos pačios išlaidos. Tokiais atvejais tų veiksmų darbo programoje nustatoma, kurias taisykles taikyti.

73 straipsnis

Biudžetas

- 1. Programos įgyvendinimo 2021–2027 m. finansinis paketas yra 500 000 000 EUR dabartinėmis kainomis.
- 2. 1 dalyje nurodyta suma preliminariai paskirstoma taip, kaip nurodyta I priede.
- 3. 1 dalyje nurodyta suma nedaromas poveikis Reglamente [naujosios Daugiamečių finansinės programos reglamente], [Reglamente (ES) Nr. [...]] ir Finansiniame reglamente numatytų lankstumo nuostatų taikymui.

74 straipsnis

Apibrėžtys

Šioje dalyje vartojamų terminų apibrėžtys:

- (a) programuojama pagalba – UŠT skiriama negrąžintina pagalba programavimo dokumentuose nustatytoms teritorinėms, regioninėms ir tarpregioninėms strategijoms ir prioritetams finansuoti;
- (b) programavimas – preliminarinių finansinių išteklių, skirtų asociacija pagrįstų UŠT darnaus vystymosi tikslų siekimo veiksams įgyvendinti daugiamečiu pagrindu šio sprendimo II dalyje nurodytoje srityje, organizavimo, susijusių sprendimų priėmimo ir paskirstymo procesas;

- (c) programavimo dokumentas – dokumentas, kuriame nustatoma UŠT strategija, prioritetai ir priemonės, o UŠT darnaus vystymosi uždaviniai ir siektinos reikšmės veiksmingai ir efektyviai paverčiami būdais siekti asociacijos tikslų;
- (d) vystymosi planai – nuosekli veiksmų, apibrėžtų ir finansuojamų tik UŠT pagal jų vystymosi politiką ir strategijas, ir veiksmų, dėl kurių susitarė UŠT ir valstybė narė, su kuria jos yra susijusios, sistema;
- (e) teritorinis asignavimas – atskiroms UŠT skiriama programuojamos pagalbos suma, skirta programavimo dokumentuose nustatytoms teritorinėms strategijoms ir prioritetams finansuoti;
- (f) regioninis asignavimas – programuojamos pagalbos suma, skiriama regioninėms bendradarbiavimo strategijoms arba prioritetams, kurie yra bendri kelioms UŠT ir nustatyti programavimo dokumentuose, finansuoti;
- (g) tarpregioninis asignavimas – programuojamos pagalbos regioninio asignavimo dalis, skiriama finansuoti tarpregioninio bendradarbiavimo strategijoms ir prioritetams, kuriuos įgyvendinant dalyvauja bent viena UŠT ir vienas ar keli SESV 349 straipsnyje nurodyti atokiausi regionai ir (arba) viena ar kelios AKR valstybės ir (arba) viena ar kelios ne AKR valstybės ar teritorijos.

75 straipsnis

Finansinio bendradarbiavimo principai

1. Sąjungos finansinė parama grindžiama partnerystės, atsakomybės, teritorinių sistemų derinimo, papildomumo ir subsidiarumo principais.
2. Pagal šį sprendimą finansuojami veiksmai gali būti programuojama arba neprogramuojama pagalba.
3. Sąjungos finansinė parama:
 - (a) teikiama deramai atsižvelgiant į atitinkamas UŠT geografines, socialines ir kultūrines ypatybes ir į jų specifinį potencialą;
 - (b) užtikrina, kad ištekliai būtų skiriami nuspėjama tvarka ir reguliariai;
 - (c) yra lanksti ir pritaikyta prie kiekvienos UŠT padėties ir
 - (d) teikiama griežtai laikantis kiekvienos partnerės atitinkamų institucinių, teisinių ir finansinių įgaliojimų.
4. Atitinkamų UŠT valdžios institucijos atsako už įgyvendinimo veiksmus, nedarydamos poveikio Komisijos įgaliojimams užtikrinti gerą finansų valdymą naudojant Sąjungos lėšas.

2 SKYRIUS

KONKREČIOS FINANSINIO BENDRADARBIAVIMO NUOSTATOS

76 straipsnis

Dalykas ir taikymo sritis

Pagal atitinkamos UŠT vietos ar regioniniu lygmenimis nustatytą strategiją ir prioritetus finansinė parama gali būti teikiama:

- (a) sektorių politikai ir reformoms, taip pat jas atitinkantiems projektams;

- (b) institucijoms plėtoti, gebėjimams stiprinti ir aplinkosaugos aspektams integruoti;
- (c) techninei paramai.

77 straipsnis

Gebėjimų stiprinimas

1. Finansinė parama, be kita ko, gali būti padedama remti UŠT veiksmus, kuriais jos stiprina būtinus gebėjimus apibrėžti, įgyvendinti ir stebėti teritorines ir (arba) regionines strategijas ir veiksmus, siekiant bendrųjų tikslų II ir III dalyse nurodytose bendradarbiavimo srityse.
2. Sąjunga remia UŠT pastangas rengti patikimus su tomis sritimis susijusius statistikos duomenis.
3. Sąjunga gali remti UŠT pastangas gerinti jų makroekonominių rodiklių palyginamumą.

78 straipsnis

Techninė parama

1. Komisijos iniciatyva Sąjungos finansavimas gali būti skiriamas šio sprendimo įgyvendinimo ir jo tikslų siekimo remimo išlaidoms, įskaitant administracinę paramą, susijusią su tokiam įgyvendinimui reikalinga parengiamąja, tolesne, stebėsenos, audito ir vertinimo veikla, taip pat būstinėse patiriamoms išlaidoms ir Sąjungos delegacijų išlaidoms administracinei programos paramai, taip pat pagal šį sprendimą finansuojamiems veiksams valdyti, įskaitant informavimo ir komunikacijos veiksmus ir institucines informacines ir technologines sistemas.
2. UŠT iniciatyva gali būti finansuojamos studijos arba techninės paramos priemonės, susijusios su programavimo dokumentuose numatytos veiklos įgyvendinimu. Komisija gali nuspręsti finansuoti tokius veiksmus programuojamos pagalbos lėšomis arba techninio bendradarbiavimo priemonėms numatyto paketo lėšomis.

3 SKYRIUS

FINANSINIO BENDRADARBIAVIMO ĮGYVENDINIMAS

79 straipsnis

Bendrasis principas

Jeigu šiame sprendime nenurodyta kitaip, Sąjungos finansinė parama įgyvendinama remiantis šio sprendimo tikslais ir principais, Finansiniu reglamentu ir [KVTBP reglamentu], visų pirma II antraštinės dalies I skyriumi, išskyrus 13 straipsnį, 14 straipsnio 1 dalį, 14 straipsnio 4 dalį ir 15 straipsnį, III skyriumi, išskyrus 21 straipsnio 1 dalį, 21 straipsnio 2 dalies a ir b punktus ir 21 straipsnio 3 dalį, ir V skyriumi, išskyrus 31 straipsnio 1, 4, 6 ir 9 dalis ir 32 straipsnio 3 dalį. Šio sprendimo 80 straipsnyje nustatyta procedūra netaikoma [KVTBP reglamento] 21 straipsnio 2 dalies c punkte nurodytiems atvejams.

80 straipsnis

Daugiametėjų orientacinių programų, veiksmų planų ir priemonių priėmimas

Pagal šį sprendimą Komisija, laikydamasi šio sprendimo 88 straipsnio 5 dalyje nurodytos nagrinėjimo procedūros, kaip bendruosius programavimo dokumentus priima [KVTBP reglamento] 12 straipsnyje nurodytas daugiamečių orientacines programas ir susijusius veiksmų planus bei priemones, nurodytus [KVTBP reglamento] 19 straipsnyje. Minėta procedūra taip pat taikoma [KVTBP reglamento] 14 straipsnio 3 dalyje nurodytoms peržiūroms, dėl kurių gali smarkiai pasikeisti daugiamečių orientacinių programų turinys.

Grenlandijos atveju [KVTBP reglamento] 19 straipsnyje nurodyti veiksmų planai ir priemonės gali būti priimami atskirai nuo daugiamečių orientacinių programų.

81 straipsnis

Tinkamumas gauti teritorinį finansavimą

1. UŠT viešojo sektoriaus institucijos yra tinkamos gauti šiame sprendime numatytą finansinę paramą.
2. Jeigu tam pritaria atitinkamos UŠT valdžios institucijos, toliau nurodyti subjektai arba įstaigos taip pat yra tinkami gauti šiame sprendime numatytą finansinę paramą:
 - (a) vietos, nacionalinės ir (arba) regioninės viešosios arba pusiau viešosios agentūros, departamentai arba UŠT vietos valdžios institucijos, visų pirma jų finansų įstaigos ir plėtros bankai;
 - (b) UŠT ir regioninių grupių bendrovės ir įmonės;
 - (c) valstybės narės bendrovės ir įmonės, kad, papildant jų nuosavą indėlį, jos galėtų imtis gamybinių projektų UŠT teritorijoje;
 - (d) UŠT arba Sąjungos finansų tarpininkai, skatinantys ir finansuojantys privačias investicijas UŠT, ir
 - (e) decentralizuoto bendradarbiavimo dalyviai ir kiti UŠT ir Sąjungos nevyriausybiniai dalyviai, kad jie galėtų imtis ekonominių, kultūrinių, socialinių ir švietimo projektų bei programų UŠT decentralizuoto bendradarbiavimo sistemoje, kaip nurodyta šio sprendimo 12 straipsnyje.

82 straipsnis

Tinkamumas gauti teritorinį finansavimą

1. Regioninis asignavimas gali būti naudojamas veiksmams, kurių naudos gavėjai ir dalyviai yra:
 - (a) dvi ar daugiau UŠT, nepriklausomai nuo to, kur jos yra;
 - (b) UŠT ir Sąjunga kaip visuma;
 - (c) dvi ar daugiau UŠT, nepriklausomai nuo to, kur jos yra, ir bent vienas iš šių:
 - i) vienas ar daugiau atokiausių regionų, nurodytų SESV 349 straipsnyje;
 - ii) viena ar daugiau AKR valstybių ir (arba) viena ar daugiau ne AKR valstybių ir teritorijų;
 - iii) viena ar daugiau regioninių organizacijų, kurių narės yra UŠT;
 - v) vienas ar daugiau subjektų, institucijų ar kitų įstaigų iš ne mažiau kaip vienos UŠT, kurie yra ETBG nariai, kaip apibrėžta šio sprendimo 8 straipsnyje, vieno ar daugiau

atokiausių regionų ir vienos ar daugiau kaimyninių AKR ir (arba) ne AKR valstybių ar teritorijų.

2. 74 straipsnio nurodyto regioninio asignavimo tarpregioninis asignavimas gali būti naudojamas veiksmams, kurių naudos gavėjai ir dalyviai yra:
 - (a) viena ar daugiau UŠT ir vienas ar daugiau atokiausių regionų, nurodytų SESV 349 straipsnyje;
 - (b) viena ar daugiau UŠT ir viena ar daugiau kaimyninių AKR valstybių ir (arba) ne AKR valstybių ar teritorijų;
 - (c) viena ar daugiau UŠT ir vienas ar daugiau atokiausių regionų ir viena ar daugiau AKR valstybių ir (arba) ne AKR valstybių ar teritorijų;
 - (d) dvi ar daugiau regioninių organizacijų, kurių narės yra UŠT;
 - (e) vienas ar daugiau subjektų, institucijų ar kitų įstaigų iš ne mažiau kaip vienos UŠT, kurie yra ETBG nariai, kaip apibrėžta šio sprendimo 8 straipsnyje, vieno ar daugiau atokiausių regionų ir vienos ar daugiau kaimyninių AKR ir (arba) ne AKR valstybių ar teritorijų.
3. Finansavimas, kuriuo AKR valstybėms, atokiausiems regionams ir kitoms šalims ir teritorijoms sudaromos galimybės dalyvauti UŠT regioninio bendradarbiavimo programose, yra papildomas finansavimas lėšų, UŠT skiriamų pagal šį sprendimą, atžvilgiu.
4. AKR valstybių, atokiausių regionų ir kitų šalių dalyvavimas programose, nustatytose pagal šį sprendimą, numatomas tik su sąlyga, kad:
 - (a) atitinkamose Sąjungos programose arba atitinkamose trečiųjų valstybių ir teritorijų, kurioms netaikomos Sąjungos programos, finansavimo programose yra lygiaverčių nuostatų ir
 - (b) laikomasi proporcingumo principo.

83 straipsnis

Tinkamumas dalyvauti kitose Sąjungos programose

1. UŠT fiziniai asmenys, kaip apibrėžta 50 straipsnyje, ir, kai taikytina, atitinkamos viešosios ir (arba) privačios UŠT įstaigos ir institucijos, yra tinkami dalyvauti Sąjungos programose ir gauti jų finansavimą, atsižvelgiant į programų taisykles ir tikslus bei galimas priemones, taikomas valstybei narei, su kuria UŠT yra susijusi.
2. UŠT taip pat yra tinkamos gauti paramą pagal Sąjungos bendradarbiavimo su kitomis šalimis programas ir priemones, kaip antai [KVTBP reglamentą], atsižvelgiant į tų programų taisykles, tikslus ir priemones.
3. Nuo 2022 m. UŠT kasmet praneša Komisijai apie tokį savo dalyvavimą Sąjungos programose.

84 straipsnis

Atsiskaitymas

Komisija nagrinėja pažangą, padarytą įgyvendinant pagal šį sprendimą UŠT suteiktą finansinę paramą, ir nuo 2022 m. kasmet Tarybai pateikia šio finansinio bendradarbiavimo įgyvendinimo ir rezultatų ataskaitą. Ši ataskaita perduodama Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui bei Regionų komitetui.

85 straipsnis
Finansų kontrolė

1. Pagrindinė atsakomybė už Sąjungos lėšų finansinę priežiūrą tenka UŠT. Ši priežiūra vykdoma, koordinuojant ją atitinkamais atvejais su valstybe narė, su kuria UŠT yra susijusi, laikantis atitinkamų nacionalinės teisės aktų.
2. Komisija yra atsakinga už:
 - a) tai, kad atitinkamoje UŠT būtų tinkamai veikiančios valdymo ir kontrolės sistemos, kurios užtikrintų, kad Sąjungos lėšos būtų naudojamos teisingai ir veiksmingai, ir
 - b) pažeidimų atveju – rekomendacijų arba prašymų dėl taisomųjų veiksmų pateikimą, kad tie pažeidimai ir nustatyti valdymo trūkumai būtų ištaisyti.
3. Komisija, UŠT ir, kai tinkama, valstybė narė, su kuria UŠT yra susijusi, administracine tvarka bendradarbiauja kasmet arba du kartus per metus rengiamuose susitikimuose, siekdamos derinti programas, metodus ir kontrolės taikymą.
4. Dėl finansinių pataisų:
 - a) pirminė atsakomybė už finansinių pažeidimų aptikimą ir ištaisymą tenka atitinkamai UŠT;
 - b) jeigu atitinkama UŠT nesilaiko nustatytos tvarkos ir neištaiso padėties, o taikinimo pastangos neduoda rezultatų, Komisija imasi priemonių viso programavimo dokumento finansavimo sprendimu skirto asignavimo likučiui sumažinti arba panaikinti.

V DALIS

BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

86 straipsnis

Įgaliojimų delegavimas Komisijai

Komisijai suteikiami įgaliojimai pagal 87 straipsnį priimti deleguotuosius aktus, kuriais iš dalies keičiami II, III ir IV priedai, siekiant atsižvelgti į technologinę plėtrą ir muitų bei prekybos teisės aktų pokyčius.

Siekiant veiksmingai įvertinti pažangą, kuri daroma siekiant šio sprendimo tikslų, Komisijai pagal 87 straipsnį suteikiami įgaliojimai priimti deleguotuosius aktus, kuriais iš dalies keičiamas I priedo 3 straipsnis, kad, jei manoma, kad būtina, rodikliai būtų peržiūrėti arba papildyti, ir kuriais šis sprendimas papildomas nuostatomis dėl stebėsenos ir vertinimo sistemos sukūrimo.

87 straipsnis

Įgaliojimų delegavimas

1. Įgaliojimai priimti deleguotuosius aktus Komisijai suteikiami šiame straipsnyje nustatytais sąlygomis.
2. 86 straipsnyje nurodyti įgaliojimai priimti deleguotuosius aktus Komisijai suteikiami penkeriems metams nuo 2021 m. sausio 1 d. Likus ne mažiau kaip devyniems mėnesiams iki penkerių metų laikotarpio pabaigos Komisija parengia naudojimosi deleguotaisiais įgaliojimais ataskaitą. Įgaliojimai savaime pratęsimi tokios pačios trukmės laikotarpiais, išskyrus atvejus, kai Taryba pareiškia prieštaravimų dėl tokio pratęsimo likus ne mažiau kaip trims mėnesiams iki kiekvieno laikotarpio pabaigos.
3. Europos Parlamentas arba Taryba gali bet kada atšaukti 86 straipsnyje nurodytus deleguotuosius įgaliojimus. Sprendimu dėl įgaliojimų atšaukimo nutraukiami tame sprendime nurodyti įgaliojimai priimti deleguotuosius aktus. Sprendimas įsigalioja kitą dieną po jo paskelbimo *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje* arba vėlesnę jame nurodytą dieną. Jis nedaro poveikio jau galiojančių deleguotųjų aktų galiojimui.
4. Apie priimtą deleguotąjį aktą Komisija nedelsdama praneša Tarybai.
5. Pagal 86 straipsnį priimtas deleguotasis aktas įsigalioja tuo atveju, jeigu per du mėnesius nuo pranešimo Tarybai apie šį aktą dienos Taryba nepareiškia prieštaravimų arba jeigu dar nepasibaigus šiam laikotarpiui Taryba praneša Komisijai, kad prieštaravimų nereikš. Tarybos iniciatyva šis laikotarpis pratęsiamas dviem mėnesiais.

88 straipsnis

Komiteto procedūra

1. Komisijai padeda komitetas (toliau – UŠT komitetas). Tas komitetas – tai komitetas, kaip nustatyta Reglamente (ES) Nr. 182/2011⁴³.
2. Įgyvendinant II priedo 10 straipsnio 6 dalį ir 16 straipsnio 8 dalį Komisijai padeda Muitinės kodekso komitetas, įsteigtas pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES)

⁴³ 2011 m. vasario 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 182/2011, kuriuo nustatomos valstybių narių vykdomos Komisijos naudojimosi įgyvendinimo įgaliojimais kontrolės mechanizmų taisyklės ir bendrieji principai (OL L 55, 2011 2 28, p. 13).

Nr. 952/2013⁴⁴ 285 straipsnio 1 dalį. Tas komitetas – tai komitetas, kaip nustatyta Reglamente (ES) Nr. 182/2011.

3. Įgyvendinant III priedo 2 straipsnį ir IV priedo 5 ir 6 straipsnius Komisijai padeda komitetas, įsteigtas pagal Tarybos reglamento (EB) Nr. 260/2009⁴⁵ 4 straipsnio 1 dalį. Tas komitetas – tai komitetas, kaip nustatyta Reglamente (ES) Nr. 182/2011.
4. Kai daroma nuoroda į šią dalį, taikomas Reglamento (ES) Nr. 182/2011 4 straipsnis.
5. Kai daroma nuoroda į šią dalį, taikomas Reglamento (ES) Nr. 182/2011 5 straipsnis.
6. Kai daroma nuoroda į šią dalį, taikomas Reglamento (ES) Nr. 182/2011 8 straipsnis kartu su jo 4 straipsniu.
7. Kai komiteto nuomonei gauti būtina rašytinė procedūra, tokia procedūra laikoma baigta be rezultato, jei per nuomonei pateikti nustatytą laikotarpį taip nusprendžia komiteto pirmininkas arba to prašo paprastoji komiteto narių dauguma.

89 straipsnis

Informavimas, komunikacija ir viešinimas

1. Šiame sprendime numatyto Sąjungos finansavimo gavėjai nurodo Sąjungos finansavimo kilmę ir užtikrina jo matomumą (visų pirma viešindami veiksmus ir jų rezultatus), teikdami nuoseklią, veiksmingą ir proporcingą tikslinę informaciją įvairiai auditorijai, įskaitant žiniasklaidą ir visuomenę.
2. Komisija vykdo su programa ir jos veiksmiais bei rezultatais susijusius informavimo ir komunikacijos veiksmus. Programai skirtais finansiniais ištekliais taip pat prisidedama prie institucinės komunikacijos apie Sąjungos politikos prioritetus, susijusius su 3 straipsnyje nurodytais tikslais.

90 straipsnis

Sąlyga dėl Europos išorės veiksmų tarnybos

Šis sprendimas taikomas laikantis Tarybos sprendimo 2010/427/ES⁴⁶.

91 straipsnis

Panaikinimo ir pereinamojo laikotarpio nuostatos

1. Tarybos sprendimas 2013/755/ES nuo 2021 m. sausio 1 d. panaikinamas.
2. Šis sprendimas neturi poveikio susijusių veiksmų tęsimui ar keitimui iki jų užbaigimo pagal Tarybos sprendimą 2013/755/ES, kuris toliau taikomas tiems veiksmams tol, kol jie užbaigiami.
3. Programos finansinio paketo lėšomis taip pat gali būti finansuojamos techninės ir administracinės paramos išlaidos, būtinos užtikrinti perėjimui nuo priemonių, patvirtintų pagal ankstesnį sprendimą, būtent Tarybos sprendimą 2013/755/ES, prie šios programos.

⁴⁴ 2013 m. spalio 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 952/2013, kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas (OL L 269, 2013 10 10, p. 1).

⁴⁵ 2009 m. vasario 26 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 260/2009 dėl bendrų importo taisyklių (OL L 84, 2009 3 31, p. 1).

⁴⁶ 2010 m. liepos 26 d. Tarybos sprendimas 2010/427/ES, kuriuo nustatoma Europos išorės veiksmų tarnybos struktūra ir veikimas (OL L 201, 2010 8 3, p. 30).

4. Prireikus asignavimai gali būti įtraukti į biudžetą po 2027 m. ir skirti 78 straipsnyje nurodytoms išlaidoms padengti, kad būtų galima valdyti iki 2027 m. gruodžio 31 d. nebaigtus vykdyti veiksmus.

92 straipsnis

Įsigaliojimas

Šis sprendimas įsigalioja dvidešimtą dieną po jo paskelbimo *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*.

Jis taikomas nuo 2021 m. sausio 1 d.

Priimta Briuselyje

Tarybos vardu

Pirmininkas

FINANSINĖ TEISĖS AKTO PASIŪLYMO PAŽYMA

1. PASIŪLYMO (INICIATYVOS) STRUKTŪRA

- 1.1. Pasiūlymo (iniciatyvos) pavadinimas
- 1.2. Atitinkama (-os) politikos sritis (-ys) (*programų grupė*)
- 1.3. Pasiūlymo (iniciatyvos) pobūdis
- 1.4. Pasiūlymo (iniciatyvos) pagrindas
- 1.5. Trukmė ir finansinis poveikis
- 1.6. Numatytas (-i) valdymo būdas (-ai)

2. VALDYMO PRIEMONĖS

- 2.1. Stebėsenos ir atskaitomybės taisyklės
- 2.2. Valdymo ir kontrolės sistema
- 2.3. Sukčiavimo ir pažeidimų prevencijos priemonės

3. NUMATOMAS PASIŪLYMO (INICIATYVOS) FINANSINIS POVEIKIS

- 3.1. Atitinkama (-os) daugiametės finansinės programos išlaidų kategorija (-os) ir biudžeto išlaidų eilutė (-ės)
- 3.2. Numatomas poveikis išlaidoms
 - 3.2.1. *Numatomo poveikio išlaidoms santrauka*
 - 3.2.2. *Numatomas poveikis administracinio pobūdžio asignavimams*
 - 3.2.3. *Trečiųjų šalių įnašai*
- 3.3. Numatomas poveikis pajamoms

FINANSINĖ TEISĖS AKTO PASIŪLYMO PAŽYMA

1. PASIŪLYMO (INICIATYVOS) STRUKTŪRA

1.1. Pasiūlymo (iniciatyvos) pavadinimas

Sprendimas dėl užjūrio šalių bei teritorijų ir Europos Sąjungos asociacijos ir Europos Sąjungos ir Grenlandijos bei Danijos Karalystės santykių (Užjūrio asociacijos sprendimas)

1.2. Atitinkama (-os) politikos sritis (-ys) (*programų grupė*)

Sprendimu sujungiami galiojantis Užjūrio asociacijos sprendimas (2013/755/ES) ir galiojantis Sprendimas dėl Grenlandijos (2014/137/ES).

Politikos sritis:

15 Išorės veiksmai

15.05 Užjūrio šalys ir teritorijos (įskaitant Grenlandiją)

1.3. Pasiūlymas (iniciatyva) susijęs (-usi) su:

☐ **nauja priemonė**

☐ nauja priemonė, kuri bus priimta įgyvendinus bandomąjį projektą ir (arba) atlikus parengiamuosius veiksmus⁴⁷

☐ **esamos priemonės galiojimo pratęsimu**

☒ vienos ar daugiau priemonių sujungimu arba nukreipimu į kitą / naują priemonę

1.4. Pasiūlymo (iniciatyvos) pagrindas

1.4.1. *Trumpalaikiai arba ilgalaikiai poreikiai, įskaitant išsamų iniciatyvos įgyvendinimo pradinio etapo tvarkaraštį*

Ilgalaikis šios priemonės tikslas – skatinti UŠT ekonominį ir socialinį vystymąsi bei įtvirtinti glaudžius jų ir Sąjungos kaip visumos ekonominius santykius. Trumpuoju laikotarpiu šių tikslų bus siekiama skatinant UŠT konkurencingumą, didinant UŠT atsparumą, mažinant jų ekonomikos ir aplinkos pažeidžiamumą ir skatinant jų bendradarbiavimą su kitais partneriais.

1.4.2. *Sąjungos dalyvavimo pridėtinė vertė (gali būti susijusi su įvairiais veiksniais, pvz., koordinavimo nauda, teisiniu tikrumu, didesniu veiksmingumu ar papildomumu). Šiame punkte „Sąjungos dalyvavimo pridėtinė vertė“ – dalyvaujant Sąjungai užtikrinama vertė, papildanti vertę, kuri būtų užtikrinta vien valstybių narių veiksmis.*

Priežastys imtis Europos lygmens veiksmų (*ex ante*)

Užjūrio šalys ir teritorijos (UŠT) yra asocijuotos su Europos Sąjunga nuo Romos sutarties įsigaliojimo 1958 m. UŠT asociacija su Europos Sąjunga pagrįsta konstituciniais šių šalių ir teritorijų santykiais su trimis valstybėmis narėmis. UŠT nepriklauso Sąjungos muitų teritorijai ir vidaus rinkai. Be to, daugumai UŠT kyla specifinių problemų dėl jų dydžio, vietos, atokumo ir riboto ekonomikos pagrindo. Atsižvelgdama į tai, kelis dešimtmečius ES finansavo (ir toliau turėtų finansuoti) EPF teritorines ir regionines programas UŠT, pastarąjį laikotarpį teikdama finansinę paramą 11-ojo EPF lėšomis.

⁴⁷

Kaip nurodyta Finansinio reglamento 58 straipsnio 2 dalies a arba b punkte.

Pagal išstojo sutartį su Danija ir Grenlandija (toliau – Sutartis dėl Grenlandijos) pastarajai prarastas ES finansavimas kompensuotas Susitarimu dėl žuvininkystės. Pagal išstojo sutartį su Danija ir Grenlandija (toliau – Sutartis dėl Grenlandijos) pastarajai prarastas ES finansavimas kompensuotas Susitarimu dėl žuvininkystės. 2006 m. Taryba nusprendė sukurti atskirą priemonę Grenlandijos vystymuisi remti, nes finansinė parama pagal Susitarimą dėl žuvininkystės buvo sumažinta.

ES tolesnių abipusių santykių veiksmai grindžiami abipusiškai naudingu bendradarbiavimu su UŠT ir Grenlandija, ypatingą dėmesį skiriant joms svarbiems prioritetams, kaip antai UŠT konkurencingumo skatinimui, UŠT atsparumo didinimui, jų ekonomikos ir aplinkos pažeidžiamumo mažinimui ir jų bendradarbiavimui tarpusavyje ir su regioniniais, Europos ir tarptautiniais partneriais skatinimui.

ES gali sukurti pridėtinę vertę, pagrįstą išteklių, skiriamų per jos priemones, suma, gana lanksčiais valdymo metodais ir išteklių nuspėjamumu DFP laikotarpiu.

Esminėse UŠT būtinose ir svarbiose srityse (pvz., regioninės sanglaudos, ekonominės integracijos, klimato kaitos) ES turi daug praktinės patirties, taip pat sukauptos vykdant sėkmingą politiką (pvz., patirtis aprūpinimo maistu saugumo srityje, įgyta vykdant bendrą žemės ūkio politiką). Kai kuriose srityse, kuriose valstybės narės nusprendė neveikti arba kuriose joms veikti sudėtinga, ES yra pagrindinė ar kartais vienintelė intervencijos dalyvė.

ES veikia visame pasaulyje per savo delegacijas, taip užsitikrindama platų informacijos apie pokyčius įvairiose pasaulio šalyse ir regionuose tinklą. Tai leidžia ES nuolat gauti informacijos apie naujausius poreikius ir problemas ir atitinkamai persikirstyti išteklius. ES veiksmų ir valstybių narių veiksmų papildomumas nuolat didėja. Tai stiprina politinį dialogą ir bendradarbiavimą, kurie vis labiau plėtojami taikant bendrą programavimą su valstybėmis narėmis.

ES taip pat gali papildyti valstybių narių veiksmus susiklosčius potencialiai pavojingai padėčiai arba labai brangių intervencinių priemonių atveju, kaip antai susijusių su klimato kaitos, kuri dažnai veikia UŠT, keliamomis krizėmis.

Numatoma sukurti Sąjungos pridėtinę vertę (*ex post*)

Numatoma sukurti naujojo Užjūrio asociacijos sprendimo pridėtinę vertę turėtų atitikti išorės finansavimo priemonių laikotarpio vidurio peržiūros rezultatus. UŠT ir Grenlandijos atveju padaryta išvada, kad abi priemonės atitinka paskirtį ir asociacijos su UŠT bei partnerystės su Grenlandija rezultatai tenkina įvairius įvertintus parametrus (veiksmingumo ir kt.). Numatoma, kad siūloma priemonė tęs šią teigiamą tendenciją.

Konkrečiau ir atsižvelgiant į UŠT ypatybes ir jų ypatingus santykius su ES, nauja visoms UŠT taikoma finansinė priemonė bus užtikrinta:

valdymo vienovė – visos UŠT bus finansuojamos iš to paties šaltinio (biudžeto), todėl bus galima pasiekti programavimo ir įgyvendinimo sinergijos;

bendrų tikslų konsolidavimas;

teisinės sistemos paprastinimas ir suderinamumas;

didesnis UŠT, kaip grupės, matomumas.

Siūlomoje priemonėje atsižvelgiama į Jungtinės Didžiosios Britanijos Karalystės išstojimą iš Europos Sąjungos 2019 m. kovo 29 d. ir pereinamojo laikotarpio pabaigą 2021 m. sausio 1 d., todėl ji netaikoma Britanijos UŠT.

1.4.3. *Panašios patirties išvados*

11-ojo EPF ir Sprendimo dėl Grenlandijos laikotarpio vidurio peržiūra

11-asis EPF ir UŠT: 2014–2020 m. ir pagal Užjūrio asociacijos sprendimą UŠT galėjo gauti finansavimą iš trijų šaltinių: 11-ojo EPF, ES biudžeto (tinkamumo finansuoti pagal visas ES programas ir priemones, įskaitant, pvz., vystomojo bendradarbiavimo priemonės teminę dalį, principas) ir EIB. Pagal 11-ąjį EPF UŠT skirta 364,5 mln. EUR.

Finansinė parama UŠT skiriama ne tik siekiant EPF bendrojo tikslo (panaikinti skurdą), nes UŠT ir ES asociacijos tikslas yra „skatinti šalių ir teritorijų ekonominį ir socialinį vystymąsi bei užmegzti glaudžius jų ir Sąjungos kaip visumos ekonominius ryšius“. Pagal 11-ąjį EPF remiami UŠT sektoriai susiję su daugeliu įvairių politikos sričių, daugiausia dėmesio skiriant aplinkai, biologinei įvairovei, prisitaikymui prie klimato kaitos ir jos poveikio švelninimui, atsinaujinančiajai energetikai, švietimui, telekomunikacijoms, skaitmeninio ryšio infrastruktūrai ir turizmui. Remiantis peržiūra patvirtinta, kad 11-asis EPF – aktuali ir veiksminga priemonė ES ir UŠT asociacijos tikslams remti. Vis dėlto kai kurios UŠT nuolat rėmė paprastesnių programavimo ir įgyvendinimo procedūrų idėją, argumentuodamos tuo, kad jų administraciniai gebėjimai riboti. Be to, iki šiol nebuvo pakankamai naudojamosi galiojančiomis nuostatomis, kuriomis skatinamas įvairių kategorijų regioninių veikėjų (UŠT, AKR šalių ir jų kaimyninių atokiausių regionų ar ne AKR besivystančių šalių) regioninis bendradarbiavimas.

Sprendimas dėl Grenlandijos: šiuo sprendimu 2014–2020 m. pagrindinei paramos biudžetui programai skirta 217,8 mln. EUR, arba 31 mln. EUR per metus ir jis (ES biudžete) yra pagrindinė ES finansavimo priemonė ir reglamentavimo sistema, kuria grindžiami ES ir Grenlandijos santykiai. Sprendimu dėl Grenlandijos papildomas Užjūrio asociacijos sprendimas. Juo taip pat papildomas Susitarimas dėl žuvininkystės partnerystės ir 2014 m. bendra deklaracija dėl ES ir Grenlandijos santykių. Sprendimo dėl Grenlandijos tikslas – palaikyti glaudžius ir ilgalaikius partnerių ryšius, remiant Grenlandijos darnų vystymąsi. Du pagrindiniai tikslai: remti Grenlandiją, sprendžiant pagrindinius jai kylančius uždavinius (ypač ekonomikos įvairinimo), ir padėti stiprinti Grenlandijos administracinius gebėjimus formuoti ir įgyvendinti nacionalinę politiką. Pagrindiniu 2014–2020 m. Grenlandijos darniojo vystymosi programavimo dokumentu padedama įgyvendinti Sprendimo dėl Grenlandijos tikslus, užtikrinant pažangų augimą tokiomis priemonėmis kaip investicijos į švietimą ir mokslinius tyrimus, ir įtraukų augimą – užtikrinant kvalifikaciją suteikiančio švietimo paslaugas didesnei gyventojų daliai, kad būtų lengviau gauti darbą, mažinti skurdą ir kurti tvarų ekonomikos augimo pagrindą.

Paramos biudžetui švietimo srityje programoje matyti teigiama pažanga, nes 2016 m. dauguma (74,12 proc.) siektinų reikšmių buvo pasiekta ar viršyta. Tačiau patirtis parodė, kad Sprendimo dėl Grenlandijos ekonominių tikslų poveikį įvertinti sudėtingiau, nes tie tikslai ilgalaikiai ir todėl pažanga nėra iš karto pastebima. Vis dėlto matyti teigiamų tendencijų: vystosi nauji sektoriai (pvz., pradedamos eksploatuoti kasyklos), geresnių rezultatų pasiekama švietimo srityje, stiprėja vyriausybės pajėgumai formuoti ilgalaikę politiką. Be to, nuolatinis formalus ir neformalus dialogas politikos klausimais paskatino partnerių abipusį supratimą ir

sustiprino bendradarbiavimą tokiose srityse kaip Arkties reikalai (Grenlandija dalyvauja įgyvendinant 2016 m. ES Arkties politiką ir remia ES paraišką užimti stebėtojo poziciją Arkties taryboje). Numatoma, kad šios tendencijos ne tik tęsis ir po 2020 m., bet ir toliau vystysis.

Sprendimas dėl Grenlandijos yra paskirtį atitinkanti ES ir Grenlandijos tolesnio (laikotarpio po 2020 m.) santykių ir bendradarbiavimo stiprinimo priemonė.

Pagal SESV 198 ir 199 straipsniuose nustatytus asociacijos su UŠT, įskaitant Grenlandiją, tikslus reikia sukurti visapusišką partnerystę, kurią sudarytų institucinė sistema ir prekybos nuostatos ir kuri apimtų daug bendradarbiavimo sričių ir pagrindinius Sąjungos finansinės paramos UŠT principus. Todėl reikalinga plataus masto ir užmojo teisinė priemonė.

Atsižvelgiant į UŠT ypatybes ir jų ypatingus santykius su ES, nauja finansinė priemonė, skirta visoms UŠT ir aprėpiančia politinę ir teisinę sistemą bei bendradarbiavimo įgyvendinimo būdus, bus užtikrinamas veiksmingumas, konsoliduojami bendri tikslai ir garantuojamas suderinamumas, be to, UŠT, kaip grupė, taps matomesnė. Pasiūlyme išdėstomas lankstus ir kiekvienos UŠT padėčiai pritaikytas požiūris.

1.4.4. *Suderinamumas ir galima sąveika su kitomis atitinkamomis priemonėmis*

Atnaujintu Užjūrio asociacijos sprendimu (UAS) siekiama užtikrinti visišką suderinamumą su svarbiausiais laikotarpio po 2020 m. teisėkūros procedūra priimamais aktais, visų pirma:

Kaimynystės, vystomojo ir tarptautinio bendradarbiavimo priemonė (KVTBP). Siekiant užtikrinti suderinamumą ir veiksmingumą, jeigu nenurodyta kitaip, sprendimu bus taikomos KVTBP įgyvendinimo, vertinimo ir stebėsenos nuostatos. Reglamento projekte numatyta, kad pagal jį UŠT atitiks reikalavimus dalyvauti teminėse programose ir greitojo reagavimo veiksmuose (būtent pagal 3 ramstį). Į KVTBP reglamentą ir atnaujintą UAS taip pat įtraukta nuostata, kuria sudaroma galimybė nustatyti UŠT, šalių partnerių ir ES atokiausių regionų tarpregionines iniciatyvas;

regioninės politikos reglamentais. atnaujintas UAS ir siūlomi regioninės politikos reglamentai parengti siekiant sustiprinti nuostatas, kuriomis skatinama nustatyti tarpregionines iniciatyvas, kuriose dalyvautų UŠT, šalys partnerės ir ES atokiausi regionai;

kitomis ES politikos sritimis ir programomis. UŠT ir toliau atitiks reikalavimus visų ES politikos sričių ir programų atžvilgiu, išskyrus tuos atvejus, jei atitinkamuose reglamentuose nurodyta kitaip. Taigi jos atitiks reikalavimus dalyvauti programose „ERASMUS +“, „Horizontas 2020“, COSME ir t. t.

1.5. Trukmė ir finansinis poveikis

☐ **trukmė ribota**

☐ galioja nuo MMMM [MM DD] iki MMMM [MM DD],

☐ įsipareigojimų asignavimų finansinis poveikis nuo MMMM iki MMMM, o mokėjimų asignavimų – nuo MMMM iki MMMM.

☒ **trukmė neribota**

įgyvendinimo pradinis laikotarpis – nuo 2021 m.

1.6. Numatytas (-i) valdymo būdas (-ai)⁴⁸

☒ **Tiesioginis valdymas**, vykdomas Komisijos:

☒ padalinių, įskaitant Sąjungos delegacijų darbuotojus;

☐ vykdomųjų įstaigų.

☐ **Pasidalijamasis valdymas** kartu su valstybėmis narėmis.

☒ **Netiesioginis valdymas**, biudžeto vykdymo užduotis perduodant:

☒ trečiosioms valstybėms arba jų paskirtoms įstaigoms;

☒ tarptautinėms organizacijoms ir jų agentūroms (nurodyti);

☒ EIB ir Europos investicijų fondui;

☒ įstaigoms, nurodytoms Finansinio reglamento 70 ir 71 straipsniuose;

☒ viešosios teisės subjektams;

☒ privatinės teisės reglamentuojamoms įstaigoms, kurioms pavesta teikti viešąsias paslaugas, jeigu jos pateikia pakankamas finansines garantijas;

☒ valstybės narės privatinės teisės reglamentuojamoms įstaigoms, kurioms pavesta įgyvendinti viešojo ir privačiojo sektorių partnerystę ir kurios pateikia pakankamas finansines garantijas;

☐ atitinkamame pagrindiniame akte nurodytiems asmenims, kuriems pavesta vykdyti konkrečius veiksmus BUSP srityje pagal Europos Sąjungos sutarties V antraštinę dalį.

Jei nurodomas daugiau kaip vienas valdymo būdas, išsamią informaciją pateikti šio punkto pastabų skiltyje.

Pastabos

Kadangi tai išorės išlaidos, būtina galimybė naudoti visus numatytus valdymo būdus pagal poreikį ir kaip nusprendžiama įgyvendinant.

⁴⁸

Informacija apie valdymo būdus ir nuorodos į Finansinį reglamentą pateikiamos svetainėje „BudgWeb“ <https://myintracomm.ec.europa.eu/budgweb/EN/man/budgmanag/Pages/budgmanag.aspx>

2. VALDYMO PRIEMONĖS

2.1. Stebėsenos ir atskaitomybės taisyklės

Nurodyti dažnumą ir sąlygas.

Komisijos stebėsenos ir vertinimo sistemose vis daugiau dėmesio skiriama rezultatams. Į šias sistemas įtraukiami Komisijos darbuotojai ir įgyvendinimo partneriai bei išorės ekspertai.

Delegacijose ir būstinėse dirbantys užduočių vadovai nuolat stebi projektų ir programų įgyvendinimą, naudodamiesi įgyvendinimo partnerių vykdant reguliarias atsiskaitymo funkcijas teikiama informacija ir, kai įmanoma, rengdami apsilankymus vietoje. Vidaus stebėsenos veiksmai suteikia vertingos informacijos apie pažangą ir padeda vadovams nustatyti esamas bei galimas kliūtis bei imtis taisomųjų veiksmų.

Be to, siekiant įvertinti ES išorės veiksmų efektyvumą pagal tris skirtingas sistemas, samdomi nepriklausomi išorės ekspertai. Šie vertinimai padeda užtikrinti atskaitomybę ir gerinti esamas intervencines priemones, be to, juos atliekant, atsižvelgiama į įgytą patirtį, kad ji atspindėtų ateityje formuojant politiką ir imantis veiksmų.

KVTBP reglamente pasiūlytomis stebėsenos ir atsiskaitymo taisyklėmis bus naudojamosi įgyvendinant UŠT priemonę (naujojo UAS 84 straipsnis).

Komisija nagrinėja pažangą, padarytą įgyvendinant Sąjungos išorės finansavimą, ir nuo 2021 m. Europos Parlamentui ir Tarybai teikia metinę finansuotų tikslų įgyvendinimo ataskaitą, kuri taip pat pateikiama Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui bei Regionų komitetui.

Be to, laikotarpiu po 2020 m. atnaujintam UAS bus taikomos visos Komisijos vidaus stebėsenos (pvz., rezultatų stebėsenos), vertinimo ir atsiskaitymo priemonės.

2.2. Valdymo ir kontrolės sistema (-os)

2.2.1. *Valdymo būdo (-ų), finansavimo įgyvendinimo mechanizmo (-ai), mokėjimo tvarkos ir siūlomos kontrolės sistemos pagrindimas*

Įgyvendinimo metodai

Esminių valdymo būdų pakeitimų nenumatyta, o geresniems rezultatams ateityje pasiekti bus naudojamosi Komisijos tarnybų ir įgyvendinančiųjų subjektų pagal ankstesnes programas sukaupta patirtimi.

Pagal šį sprendimą finansuojami veiksmai bus įgyvendinami tiesioginio Komisijos valdymo (organizuojamo būstinėse ir (arba) Sąjungos delegacijose) būdu ir netiesioginiu valdymo būdu, dalyvaujant bet kuriam naujojo Finansinio reglamento 62 straipsnio 1 dalies c punkte išvardytam subjektui, kad sprendimo tikslų būtų siekiama geriau.

Taikydami netiesioginį valdymą, kaip nurodyta naujojo Finansinio reglamento 154 straipsnyje, šie subjektai turi užtikrinti ES finansinių interesų apsaugą, lygiavertę apsaugai taikant tiesioginį valdymą. Laikantis proporcingumo principo ir tinkamai atsižvelgiant į veiksmo pobūdį ir susijusią finansinę riziką, bus atliktas *ex ante* ramsčiais pagrįstas subjektų sistemų ir procedūrų vertinimas. Jei to reikia dėl su įgyvendinimu susijusių priežasčių arba jei veiklos ataskaitose išreikšta išlygų, bus nustatomi ir įgyvendinami veiksmų planai, į kuriuos bus įtrauktos konkrečios rizikos

mažinimo priemonės. Be to, įgyvendinant gali būti taikomos ir Komisijos nustatytos tinkamos priežiūros priemonės.

Vidaus kontrolės struktūra

Vidaus kontrolės ir valdymo procesu siekiama tinkamai užtikrinti, kad būtų pasiekti tikslai, susiję su veiklos veiksmingumu ir efektyvumu, finansinių ataskaitų patikimumu ir atitiktimi taikytinai teisės aktų ir procedūrinei sistemai.

Veiksmingumas ir efektyvumas

Siekdamos užtikrinti savo veiklos veiksmingumą ir efektyvumą (ir mažinti didelę riziką savo išorės paramos aplinkoje), kartu su visais Komisijos bendro strateginės politikos ir planavimo proceso elementais, vidaus audito sąlygomis ir kitais Komisijos vidaus kontrolės sistemos reikalavimais, įgyvendinimo tarnybos veiklai pagal visas savo priemones toliau taikys specializuoto pagalbos valdymo sistemą, apimančią:

- decentralizuotą daugumos išorės paramos priemonių valdymą, organizuojamą Sąjungos delegacijų vietose;
- aiškias ir formalias finansinės atskaitomybės ribas (iš įgalioto leidimus suteikiančio pareigūno (generalinio direktoriaus) perduodamas delegacijos vadovui, taikant būstinės perįgaliotojo įgaliojimus suteikiančio pareigūno (direktoriaus) perįgaliojimą delegacijos vadovui;
- reguliarių Sąjungos delegacijų ataskaitų (išorės paramos valdymo ataskaitų) teikimą Komisijos būstinei, įskaitant metinį patikinimo pareiškimą, kurį teikia delegacijos vadovas;
- tvirtą mokymo programą, skirtą tiek būstinėje, tiek delegacijose dirbančiam personalui;
- reikšmingą būstinės ir delegacijų paramą ir rekomendacijas (taip pat internetu);
- reguliarius, kas 3–6 metus vykdomus apsilankymus delegacijose priežiūros tikslais;
- projektų ir programų ciklo valdymo metodiką, įskaitant: kokybiškas paramos priemones, taikomas paramos planavimui, jos teikimo metodui, finansavimo mechanizmui, valdymo sistemai, bet kokių ją įgyvendinančių partnerių vertinimui ir atrankai ir kt.; programų ir projektų valdymo, stebėjimo ir ataskaitų teikimo priemones, skirtas veiksmingam įgyvendinimui užtikrinti, įskaitant reguliarią projektų išorės stebėseną vietoje; svarbius vertinimo ir audito komponentus;
- paprastinimą, kurio bus siekiama plačiau naudojant supaprastintą išlaidų apmokėjimą ir tarpusavio pasiklovimą partnerių organizacijų auditu. Bus toliau taikomas pagal riziką diferencijuojamos kontrolės metodas, atitinkantis pagrindinę riziką;

Finansinė atskaitomybė ir apskaita

Įgyvendinimo tarnybos toliau laikysis aukščiausių apskaitos ir finansinės atskaitomybės standartų, taikydama Komisijos kaupiamosios apskaitos sistemą (ABAC) ir specialias išorės pagalbos priemones, pvz., bendrąją RELEX informacinę sistemą (CRIS) ir ją pakeičiančią sistemą (OPSYS).

Siekiant atitiktis galiojančiais teisės aktais ir procedūrinei sistemai, atitiktis kontrolės metodai nustatyti 2.3 skirsnyje (sukčiavimo ir pažeidimų prevencijos priemonės).

2.2.2. *Informacija apie nustatytą riziką ir jai sumažinti įdiegtą (-as) vidaus kontrolės sistemą (-as)*

Rizika

Pagalbos pagal šią priemonę teikimo sąlygoms būdinga rizika, kad nebus įgyvendinti priemonės tikslai, kad finansų valdymas nebus pakankamai geras ir (arba) kad nebus laikomasi taikytinų taisyklių (teisėtumo ir tvarkingumo klaidos):

- dėl ekonominio (politinio) nestabilumo ir (arba) gaivalinių nelaimių gali kilti sunkumų ir gali būti vėluojama parengti ir įgyvendinti intervencines priemones, ypač nestabiliose valstybėse;
- dėl nepakankamų institucinių ir administracinių gebėjimų šalyse partnerėse gali kilti sunkumų ir gali būti vėluojama rengti ir įgyvendinti intervencines priemones;
- įgyvendinant geografiškai išskaidytus projektus ir programas (kuriais aprėpiama daug valstybių, teritorijų, regionų) gali kilti su logistikos (ištekliai) stebėseną susijusių sunkumų, ypač vykdant stebėsenos veiksmus vietose;
- dėl galimų partnerių (paramos gavėjų) įvairovės ir skirtingų jų vidaus kontrolės struktūrų bei pajėgumų Komisijos turimi ištekliai, skirti įgyvendinimui remti ir stebėti, gali susiskaidyti, todėl jie bus mažiau veiksmingi ir efektyvūs;
- dėl turimų duomenų apie išorės pagalbos rezultatus ir poveikį (nacionalinių vystymosi planų įgyvendinimą šalyse partnerėse) prastos kokybės ir nepakankamo kiekio Komisijai gali būti sunkiau teikti rezultatų ataskaitas ir prisiimti už juos atsakomybę.

2.2.3. *Kontrolės išlaidų efektyvumo apskaičiavimas ir pagrindimas (kontrolės sąnaudų ir susijusių valdomų lėšų vertės santykis) ir numatomo klaidų rizikos lygio vertinimas (atliekant mokėjimą ir užbaigiant programą)*

Vidaus kontrolės ir valdymo išlaidos sudaro apie 4 proc. numatytos metinės vidutinės sumos (12,78 mlrd. EUR), suplanuotos bendriesiems (veiklos ir administraciniais) išpareigojimams pagal išlaidų portfelį, finansuojamą pagal 2021–2027 m. ES bendrąjį biudžetą, padengti. Apskaičiuojant šias kontrolės išlaidas atsižvelgiama tik į Komisijos išlaidas, o į valstybių narių ar subjektų, kuriems patikėtas įgyvendinimas, išlaidas neatsižvelgiama. Pastarieji subjektai iki 7 proc. gali panaudoti lėšoms administruoti ir dalis šių lėšų gali būti naudojama kontrolei.

Apskaičiuojant šias valdymo išlaidas atsižvelgta į visus darbuotojus būstinėje ir delegacijose, infrastruktūrą, keliones, mokymą, stebėseną, vertinimą ir audito sutartis (taip pat sudarytas paramos gavėjų).

Valdymo ir veiklos veiksmų santykis galėtų būti ilgainiui sumažintas, pagal naująją priemonę pagerinus ir supaprastinus nuostatas, remiantis pakeitimais dėl naujojo Finansinio reglamento. Didžiausia šių valdymo išlaidų nauda yra susijusi su politikos tikslų įgyvendinimu, veiksmingu ir efektyviu išteklių naudojimu, taip pat griežtų ir ekonomiškai veiksmingų prevencinių priemonių bei kitų patikrų taikymu siekiant užtikrinti, kad lėšos būtų naudojamos teisėtai ir tinkamai.

Ateityje bus toliau siekiama tobulinti portfelio valdymo veiklos ir atitikties patikrų pobūdį bei siekius, tačiau apskritai šios išlaidos yra būtinos, kad būtų galima

veiksmingai ir efektyviai pasiekti priemonių tikslus patiriant mažiausią įmanomą neatitikties riziką (mažesnė kaip 2 proc. likutinė paklaida). Jos yra kur kas mažesnės nei rizika, kuri būtų patiriama panaikinus arba sumažinus vidaus kontrolę šioje labai rizikingoje srityje.

Numatomas neatitikties taikytinoms taisyklėms rizikos lygis

Atitikties tikslas pagal šią priemonę yra išlaikyti ankstesnį neatitikties rizikos lygį (klaidų dažnį), kuris yra likutinis grynasis klaidų lygis (daugiamečiu pagrindu, įvykdžius visą planuojamą kontrolę ir koregavimus pagal užbaigtas sutartis), mažesnis kaip 2 %. Paprastai tai reiškia, kad apskaičiuotasis klaidų lygis yra 2–5 proc., kalbant apie metinę atsitiktinę sandorių imtį, kurią Europos Audito Rūmai analizuoja rengdami metinį patikinimo pareiškimą (DAS). Komisijos nuomone, tai yra mažiausia įmanoma neatitikties rizika, turint omenyje labai rizikingas sąlygas ir atsižvelgiant į administracinę naštą ir būtiną išlaidų veiksmingumą vykdant atitikties kontrolę. Nustačius trūkumų bus imamasi tikslinių taisomųjų priemonių, kad būtų užtikrintas minimalus rizikos lygis.

2.3. Sukčiavimo ir pažeidimų prevencijos priemonės

Nurodyti dabartinės arba numatytas prevencijos ir apsaugos priemones, pvz., išdėstytas Kovos su sukčiavimu strategijoje.

Atsižvelgiant į didelės rizikos sąlygas, sistemose reikia numatyti reikšmingą galimų operacijų atitikties reikalavimams klaidų (pažeidimų) lygį ir kuo anksčiau užtikrinti aukšto lygio prevencijos, nustatymo ir taisymo kontrolę mokėjimo procese. Praktikoje tai reiškia, kad vykdant atitikties kontrolę bus daugiausia remiamasi reikšmingais, daugiamečiu pagrindu atliekamais *ex ante* tikrinimais, kuriuos vietoje atliks tiek išorės auditoriai, tiek Komisijos darbuotojai, prieš skiriant galutines išmokas projektui (tuo pačiu metu bus atliekami tam tikri *ex post* auditai), ir taip bus užtikrinama kur kas didesnė apsauga nei pagal finansų apsaugos priemones, kurios nustatytos Finansiniame reglamente. Atitikties reikalavimams sistemą, *inter alia*, sudaro toliau nurodyti svarbūs komponentai.

Prevencinės priemonės:

- privalomas pagrindinis pagalbos valdymo darbuotojų ir auditorių mokymas, taip pat apie sukčiavimą;
- konsultavimas (taip pat internetu), įskaitant Praktinį vadovą sutarčių klausimais, DEVCO vadovą ir finansų valdymo priemonių rinkinį (įgyvendinimo partneriams);
- *ex ante* vertinimas siekiant užtikrinti, kad institucijose, valdančiose atitinkamas lėšas jungtinio ir decentralizuoto valdymo būdais, būtų įdiegtos tinkamos kovos su sukčiavimu priemonės, skirtos sukčiavimui išvengti ir nustatyti ES lėšų valdymo srityje;
- šalyse partnerėse taikomų kovos su sukčiavimu mechanizmų *ex ante* patikra vertinant, ar įvykdytas tinkamumo biudžeto paramai gauti kriterijus, susijęs su viešųjų finansų valdymu (t. y. aktyvus įsipareigojimas kovoti su sukčiavimu ir korupcija, tinkamos tikrinimo institucijos, pakankamas teisminis pajėgumas, veiksmingas reagavimas ir sankcijų mechanizmai);
- nustatomieji ir taisomieji veiksmai;

- išorės auditai ir tikrinimai (tiek privalomieji, tiek grindžiami rizika), įskaitant Europos Audito Rūmų;
- retrospektyviniai tikrinimai (grindžiami rizika) ir lėšų susigrąžinimas;
- ES finansavimo sustabdymas didelio sukčiavimo atveju, įskaitant didelio masto korupciją, kol valdžios institucijos imsis atitinkamų veiksmų siekdamos ištaisyti padėtį ir užkirsti kelią tokiam sukčiavimui ateityje;
- EDES (ankstyvojo nustatymo ir draudimo dalyvauti procedūroje sistema);
- sutarčių sustabdymas ir (arba) nutraukimas;
- pašalinimo procedūra.

Reguliariai tikslinamos atitinkamų tarnybų kovos su sukčiavimu strategijos bus, kai tinkama, pritaikytos, kai bus paskelbta nauja Komisijos kovos su sukčiavimu strategijos versija, *inter alia*, siekiant užtikrinti, kad:

vidaus kontrolė, kuria siekiama kovoti su sukčiavimu, būtų visapusiškai suderinta su Komisijos kovos su sukčiavimu strategija;

remiantis sukčiavimo rizikos valdymo požiūriu būtų siekiama nustatyti sukčiavimo rizikos sritis ir reikiamus veiksmus;

sistemose, pagal kurias trečiosiose valstybėse naudojamos ES lėšos, būtų galima gauti svarbius duomenis siekiant juos panaudoti sukčiavimo rizikai valdyti (pvz., dvigubam finansavimui nustatyti);

prireikus būtų galima sudaryti tinklų veiklos grupes ir parengti tinkamas IT priemones su išorės pagalbos sektoriumi susijusiems sukčiavimo atvejams nagrinėti.

3. NUMATOMAS PASIŪLYMO (INICIATYVOS) FINANSINIS POVEIKIS

3.1. Atitinkama daugiametės finansinės programos išlaidų kategorija ir siūloma nauja biudžeto išlaidų eilutė (-ės)

Daugiametės finansinės programos išlaidų kategorija	Biudžeto eilutė	Išlaidų rūšis	Įnašas			
	Nr. 15 Išorės veiksmai [VI] [VI išlaidų kategorija]	DA / NDA ⁴⁹	ELPA ⁵⁰ šalių	šalių kandidačių ⁵¹	trečiųjų valstybių	pagal Finansinio reglamento [21 straipsnio 2 dalies b punktą]
VI	15 01 05 Rėmimo išlaidos užjūrio šalims ir teritorijoms (įskaitant Grenlandiją)	NDA	NE	NE	NE	NE
VI	15 05 01 Užjūrio šalys ir teritorijos	DA	NE	NE	NE	NE
VI	15 05 02 Grenlandija	DA	NE	NE	NE	NE

⁴⁹ DA – diferencijuotieji asignavimai, NDA – nediferencijuotieji asignavimai.

⁵⁰ ELPA – Europos laisvosios prekybos asociacija.

⁵¹ Šalių kandidačių ir, kai taikoma, Vakarų Balkanų potencialių kandidačių.

3.2. Numatomas poveikis išlaidoms

3.2.1. Numatomo poveikio išlaidoms santrauka

DAUGIAMETĖS FINANSINĖS PROGRAMOS IŠLAIDŲ KATEGORIJA	<6>	[VI išlaidų kategorija. Kaimyninės šalys ir pasaulis]
--	------------------	---

			2021 m	2022 m	2023 m	2024 m	2025 m.	2026 m.	2027 m.	Po 2027 m.	IŠ VISO
			.	.	.	.					
Veiklos asignavimai (išskaidyti pagal 3.1 punkte išvardytas biudžeto eilutes)	Įsipareigojimai	(1)	65,927	67,252	68,604	69,984	71,391	72,827	74,292		490,275
	Mokėjimai	(2)	14,811	28,930	38,801	48,039	55,861	60,659	63,888	179,286	490,275
Administracinio pobūdžio asignavimai, finansuojami iš programos paketo lėšų ⁵²	Įsipareigojimai = Mokėjimai	(3)	1,329	1,349	1,369	1,389	1,409	1,429	1,449		9,725
IŠ VISO asignavimų programos paketui	Įsipareigojimai	=1+3	67,256	68,601	69,973	71,373	72,800	74,256	75,741		500,000
	Mokėjimai	=2+3	16,140	30,279	40,170	49,429	57,270	62,089	65,338	179,286	500,000

mln. EUR (tūkstantųjų tikslumu)

Daugiametės finansinės programos išlaidų kategorija	7	„Administracinės išlaidos“
--	----------	----------------------------

Šią dalį pildyti naudojant administracinio pobūdžio biudžeto duomenų lentelę, kuri pirmiausia bus pateikta [finansinės teisės akto pasiūlymo pažymos priede](#) ir įkelta į DECIDE tarnybų tarpusavio konsultacijoms.

⁵² Techninė ir (arba) administracinė parama bei išlaidos ES programų ir (arba) veiksmų įgyvendinimui remti (buvusios BA eilutės), netiesioginiai moksliniai tyrimai, tiesioginiai moksliniai tyrimai.

mln. EUR (tūkstantųjų tikslumu)

		2021 m .	2022 m .	2023 m .	2024 m .	2025 m.	2026 m.	2027 m.	Po 2027 m.	IŠ VISO
Žmogiškieji ištekliai		1,712	1,712	1,712	1,712	1,712	1,712	1,712		11,986
Kitos administracinės išlaidos		0,116	0,116	0,116	0,116	0,116	0,116	0,116		0,811
IŠ VISO asignavimų pagal daugiamečių finansinės programos 7 IŠLAIDŲ KATEGORIJĄ	(Iš viso įsipareigojimų = Iš viso mokėjimų)	1,828	1,828	1,828	1,828	1,828	1,828	1,828		12,797

mln. EUR (tūkstantųjų tikslumu)

		2021 m .	2022 m .	2023 m .	2024 m .	2025 m.	2026 m.	2027 m.	Po 2027 m.	IŠ VISO
IŠ VISO asignavimų visose daugiamečių finansinės programos IŠLAIDŲ KATEGORIJOSE	Įsipareigojimai	69,084	70,429	71,801	73,201	74,628	76,084	77,569		512,797
	Mokėjimai	17,968	32,107	41,998	51,257	59,098	63,917	67,166	179,286	512,797

3.2.2. Numatomo poveikio administracinio pobūdžio asignavimams santrauka

☐ Pasiūlymui (iniciatyvai) įgyvendinti administracinio pobūdžio asignavimų nenaudojama

☒ Pasiūlymui (iniciatyvai) įgyvendinti administracinio pobūdžio asignavimai naudojami taip:

mln. EUR (tūkstantųjų tikslumu)

Metai	2021 m.	2022 m.	2023 m.	2024 m.	2025 m.	2026 m.	2027 m.	IŠ VISO
-------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

Daugiametės finansinės programos 7 IŠLAIDŲ KATEGORIJA								
Žmogiškieji ištekliai	1,712	1,712	1,712	1,712	1,712	1,712	1,712	11,986
Kitos administracinės išlaidos	0,116	0,116	0,116	0,116	0,116	0,116	0,116	0,811
Daugiametės finansinės programos 7 IŠLAIDŲ KATEGORIJOS tarpinė suma	1,828	1,828	1,828	1,828	1,828	1,828	1,828	12,797

Neįtraukta į daugiamečią finansinės programos ⁵³ 7 IŠLAIDŲ KATEGORIJA								
Žmogiškieji ištekliai	0,829	0,829	0,829	0,829	0,829	0,829	0,829	5,805
Kitos administracinio pobūdžio išlaidos	0,500	0,520	0,540	0,560	0,580	0,600	0,620	3,920
Tarpinė suma, neįtraukta į daugiamečią finansinės programos 7 IŠLAIDŲ KATEGORIJA	1,329	1,349	1,369	1,389	1,409	1,429	1,449	9,725

IŠ VISO	3,158	3,178	3,198	3,218	3,238	3,258	3,278	22,523
----------------	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------	--------------	---------------

⁵³

Techninė ir (arba) administracinė parama bei išlaidos ES programų ir (arba) veiksmų įgyvendinimui remti (buvusios BA eilutės), netiesioginiai moksliniai tyrimai, tiesioginiai moksliniai tyrimai.

3.2.2.1. Numatomi žmogiškųjų išteklių poreikiai

☐ Pasiūlymui (iniciatyvai) įgyvendinti žmogiškųjų išteklių nenaudojama.

☒ Pasiūlymui (iniciatyvai) įgyvendinti žmogiškieji ištekliai naudojami taip:

Sąmatą surašyti etatų vienetais

Metai		2021 m.	2022 m.	2023 m.	2024 m.	2025 m.	2026 m.	2027 m.
• Etatų plano pareigybės (pareigūnai ir laikinieji darbuotojai)								
Komisijos būstinė ir atstovybės		11	11	11	11	11	11	11
Delegacijos		1	1	1	1	1	1	1
Moksliniai tyrimai								
• Išorės darbuotojai (etatų vienetais): CA, LA, SNE, INT ir JES⁵⁴								
7 išlaidų kategorija								
Finansuojama pagal daugiamečių finansinės programos 7 IŠLAIDŲ KATEGORIJĄ	- būstinėje	6	6	6	6	6	6	6
	- delegacijose	6	6	6	6	6	6	
Finansuojama iš programos paketo lėšų ⁵⁵	- būstinėje							
	- delegacijose							
Moksliniai tyrimai								
Kita (nurodyti)								
IŠ VISO		24	24	24	24	24	24	24

Vykdytinų užduočių aprašymas:

Pareigūnai ir laikinieji darbuotojai	Užduotys bus tokios pat kaip dabar (susijusios su politika, programavimu, finansais ir sutartimis, kitos horizontaliosios užduotys)
Išorės darbuotojai	Užduotys bus tokios pat kaip dabar (susijusios su politika, programavimu, finansais ir sutartimis, kitos horizontaliosios užduotys)

⁵⁴ CA – sutartininkas („Contract Staff“), LA – vietinis darbuotojas („Local Staff“), SNE – deleguotasis nacionalinis ekspertas („Seconded National Expert“), INT – per agentūrą įdarbintas darbuotojas („agency staff“), JES – jaunesnysis delegacijos specialistas („Junior Professionals in Delegations“).

⁵⁵ Neviršijant viršutinės ribos, nustatytos išorės darbuotojams, finansuojamiems iš veiklos asignavimų (buvusių BA eilučių).

3.2.3. Trečiųjų šalių įnašai

Pasiūlyme (iniciatyvoje):

☒ nenumatyta bendro su trečiosiomis šalimis finansavimo

☐ numatytas trečiųjų šalių bendras finansavimas apskaičiuojamas taip:

Asignavimai mln. EUR (tūkstantųjų tikslumu)

Metai	2021 m.	2022 m.	2023 m.	2024 m.	2025 m.	2026 m.	2027 m.	IŠ VISO
Nurodyti bendrą finansavimą teikiančią įstaigą	netaikoma	netaikoma	netaikoma	netaikoma	netaikoma	netaikoma	netaikoma	netaikoma
IŠ VISO bendrai finansuojamų asignavimų	netaikoma	netaikoma	netaikoma	netaikoma	netaikoma	netaikoma	netaikoma	netaikoma

3.3. Numatomas poveikis pajamoms

☒ Pasiūlymas (iniciatyva) neturi finansinio poveikio pajamoms.

☐ Pasiūlymas (iniciatyva) turi finansinį poveikį:

- ☐ nuosaviems ištekliams
- ☐ kitoms pajamoms

Nurodyti, jei pajamos priskirtos išlaidų eilutėms ☐

mln. EUR (tūkstantųjų tikslumu)

Biudžeto pajamų eilutė:	Pasiūlymo (iniciatyvos) poveikis ⁵⁶						
	2021 m.	2022 m.	2023 m.	2024 m.	2025 m.	2026 m.	2027 m.
..... straipsnis							

⁵⁶

Tradiciniai nuosavi ištekliai (muitai, cukraus mokesčiai) turi būti nurodomi grynosiomis sumomis, t. y. iš bendros sumos atskaičius 20 % surinkimo sąnaudų.